

- 26-15 ညာ၍ အားသစ်၊ လိုက်တိုးပစ်ကာ (When they) renewed their strenght chared (the ememy) and prerced a nd shot shouting' ညာ၍ (fr ညာသံလေး) shouting in high note'
- 26-16 ယွန်းစစ်ယောက်ျား၊ ဇင်းမယ်စား၏ ညီဘွားမင်းလျား၊ စောဝန်းနာ Saw wum - nar the Crwon Prince, blood younger brother of Lord of Zin- mai who was a Yun warriar? Zin- main Chengr-mai? မင်းလျား၏ မင်းလောင်း 'one to be destimed to be a future king, embryo- ling , crown Prince'.
- 26-17 လကွန်းစား၏ နောင်ဖွားဝယ်မှူး၊ 'the militarey commander, elder brother of lord of la- gum,"
- 26-18 ဟူး ဟူး ပြင်းထန်၊ လှံချက်မှန်၍ 'being struck by a spear both furious and rident' ဟူးဟူး (arch) 'furious; raging'
- 26-19 ဝိညာဏ်ပျောက်ရှု lit, (their) socials disappear'. i.e. they lost their souls or died. ဝိညာဏ် 'mind; cansciouners' (Pa - vennana) ပျောက်ရှု 'to disappear, to varirh?
- 26-20 ရဲကတင်တင်၊ အာဝင်မုန်အိုက်၊ အလံစိုက်သား 'the young, mighty elephant on musth with a red harness and bearing the flag'
အာဝင် 'militant male elephant' မုန်အိုက် 'be on musth' အလံ 'flag, banner'
- 26-21 စိုးထိုက်မင်းစီး၊ စစ်ဆင်ကြီးလည်း 'the military elephant fit for royalty and kings'
- 26-22 အရေးလှသည် 'lit the affair was beautiful; i.e. the candilian was sateifactory or favourable

ဇမ္ဗူဒီညာ၊ ထီးတရာတွင်¹

Chao Tray - wi - raja, younger blood-brother of king of Bangkok and the illustrious and gallant chief of the military, proclaiming loudly that

ငါလည်းတဆူ၊ ဟူ၍ ကြုံးခြင်း၊ ဗန်ကောက်မင်း²၏ ညီရင်း ဘုန်းတောက်၊ ကျောက်သေသည် ဝိရာဇာ³၊ ဘွဲ့သညာနှင့် သေနာဓိပ၊ စောသူရ⁴ ကား၊ ဘဝစိုးတန်၊ တို့ထိပ်ပန်⁵ ၏၊ ကျွန်သာပည⁶၊ မတ်ငယ်မျှကို ဖွဲ့ရဆိုင်ပြိုင်⁷၊ မယူနိုင်လျက်

he (too) was one of the 100 kings on the southern continent of Jambudipa, though unable to defeat the minar of ficer and mere servant of the Lord who was destined to rule the world,

ကြန့်ခိုင်စိတ်မာန်၊ အားအန်မလျော့၊ မကန်တော့ဘဲ⁸၊ ဟော့ ဟော့ ရမ်းရမ်း၊ နှလုံးသွမ်း⁹ နှင့် အဟမ်းမမ၊ ကြုံးသံပ၍¹⁰၊ အဋ္ဌဝိသတိ၊ ရုံးညှိတိုတို၊ တပ်ပေါင်းဗိုလ်¹¹ နှင့်၊

remained well-determined and did neither lose heart nor paid any obeisance (as an apology.) Being reckless and ill-wishing, he prodained 'Its" me', consulted with commanders of 28 units of troops and led item to Sun - sate in Kho-pa-ho, which they out-flanked.

ခိုပဟိုဆီ၊ စွန်စလီသို့၊ တက်ချီဝိုင်းဝန်း၊ မြို့ကို ပန်းလျက်¹²၊ ဖြန်းဖြန်းတိုက်နှိမ်၊ သုံးလေးကြိမ်လျှင်၊ တိမ်အလိပ်လိပ်၊ မိုးသို့ရိပ်မျှ¹³၊ ကွက်စိတ်ရာဇမှတ်၊ ခရုပတ်တည့်¹⁴၊ သေနတ်ဖြောက်ဖြောက်၊ အမြောက်စိန်ကြ¹⁵၊ ရဲဆင်တိုက်နှံ၊ ကြိုးလုပ်ကြိလည်း¹⁶၊

and besieged. Three or four times they assaulte the town, perseneringly and heavily, with a mass of troops, manoeuvoured in a closed pattern of a lattice fence, who, like waves of clouds, almost shadowed the sky, while guns were banging, cannons booming and scattering shells and valiant.

မြို့ခံမှုထမ်း၊ မြန်မာရှမ်းတို့၊ နှမ်းကိုပတ်ပတ်၊ ဆုံပွတ်သော လား၊ ညက်ညက်တွားမျှ¹⁷၊ ဘုန်းအားကိုးကိုး၊ ထိုးပစ်ခုတ် သော်¹⁸၊ ဆုတ်လည်းအခက်¹⁹၊ တက်လည်းဗိုလ်ခြေ၊ တက်တိုင်းသေ၍²⁰၊ ဆားလှေရေနစ်၊ ဘေးကြီးဖြစ်၏²¹၊

battle - elephants attacking severely. The Shan and Myanmar servicemen, desidential in the town, however, defended themselves continuously and repeatedly, as seasmes are pressed in oil-press to the almost pawder-stage, with spears, guns and swords, depending on the power (of the king). The enemies focend it difficult either to withdraw or to advenche, because the advance meant death. The situatain (for them) was like a salt-laden boat which was sinking and they faced great danger. The Yun general the parasol of all commanders, was in anear-death delirium from fear.

ယွန်းစစ်သူကြီး၊ ဗိုလ်မျှထီး²²လည်း၊ သေနီးမိန်းမူး၊ ဖျပ်ဖျပ် လူးသည်၊ သွေးရူးကြောက်နာကြောက်ဖျားတည်²³။

- 27-1 ဇမ္ဗူဒီညာ၊ ထီးတရာတွင် 'among to umbrellas in the Jambudipa continent on the right side
ဇမ္ဗူဒီ 'Jambu-continent' (Pa-Jambudipa) ညာ 'Lit right side' sometimes refers to 'south'
that will be on your right when we stand facing the principal direction east. ညာ 'on the
right' is here used in context with Meree or Myint-mo Mt.
ထီးတရာ '100 umbrellas' here refers to 100 kings each with a white umbrella or
parasol, the significant symbol of sovereign authority. In Burmese folk-belief, there are
101 races, each under an individual ruler, on this rose-apple (Jambu) asland and the list
constitutes ' 7 kinds Myanmar, 4 kinds Man, 30 kinds Shans and 60 kinds Kala-s (or
Indians.)
- 27-2 ငါလည်းတဆူ၊ ဟူ၍ ကြုံးခြင်း၊ ဗန်ကောက်မင်း 'King of Bangkok who proclaims ' I'm one of
them" တဆူ 'one (king)' is a classifier for sacred objects, statues and royalty, as in ဘုရားသုံးဆူ
' Three Pagodas', နွယ်တော်တစ်ဆူ 'One Koky Tooth' etc ဟူ၍ ကြုံးခြင်း ' proclaim saying ---
- 27-3 ညီရင်းဘုန်းတောက်၊ ကျောက်သေသည် ဝိရာဇာ ' glorious, young blood-brother Chao Thay-wi-
raja'
- 27-4 သေနာဓိပ၊ စောသူရ ' Illustrious and brave chief, commander of the army'
သေနာဓိပ ' commander-in-chief (Pa-sena+adhipati)
သူရ 'brave, gallant' (Pa - sura)
- 27-5 ဘဝစိုးတန်၊ တို့ထိပ်ပန် 'our honourable lord who rules the human world' ထိပ်ပန် (lit. that
which is worn on (your) head) signifies ' Lord, chief,
- 27-6 ကျွန်သာမည် 'ordinary slave' သာမည် 'normal, insignificant and ordinary' (Pa samanna)
- 27-7 ပွဲရဆိုင်ဖြိုင် 'turn victorious by competition'
- 27-8 ကြံ့ခိုင်စိတ်မာန်၊ အားအန်မလျှော့၊ မကန်တော့ဘဲ 'strong-minded, not losing heart and not paying
obeisance'
ကန်တော့ 'pay respect' is here used in the sense of ' apology'.
- 27-9 ဟော့ဟော့ရမ်းရမ်း၊ နှလုံးကြမ်းနှင့် 'reckless and evilminded'.
ဟော့ဟော့ရမ်းရမ်း 'reckless or rude'
နှလုံးကြမ်း (Lit.' rough heart) ' evil-minded or wicked-minded' နှလုံး as in other case, is
used here to replace ' mind or intention'.
- 27-10 အဟမ်းမမ၊ ကြုံးသံဝှံ ' proclaiming loudly saying 'its' me.' အဟမ်း (int), same as ahem in
English, is here used in combination with မမ 'of me or I' (Pa-mama), to indicate a '
warnig or threat.'
- 27-11 အဋ္ဌဝီသတိ၊ နုံးညှိတိုတို၊ တပ်ပေါင်းဗိုလ် 'with 28 military officers, he consulted and agreed'
အဋ္ဌဝီသတိ ' twenty - eight' (pa - attha + visati)

- 27-12 တက်ချီဝိုင်းဝန်း၊ မြို့ကိုဝန်းလျက် 'marched, out-flanked and besieged the town'
- 27-13 တိမ်အလိပ်လိပ်၊ မိုးသို့ရိပ်မျှ 'Like waves of clouds or stratus as thick as shadowing the sky'
တိမ် 'cloud' မိုး 'roof, sky', ရိပ် 'shadow'
- 27-14 ကွက်စိတ်ရာဇမုတ်၊ ခရုပတ်တည့် 'in a spiral, closed pattern like a lattice fence'. This stanza explains the formation of the enemy.
- 27-15 သေနတ်မြောက်မြောက်၊ အမြောက်စိန်ကြဲ 'guns and cannons booming'
သေနတ် 'gun' (Dut-snap)
အမြောက် 'canon' and စိန်ကြဲ 'scattering splinters'
- 27-16 ရဲဆင်တိုက်နွံ၊ ကြိုးလုပ်ကြံလည်း 'obediently brave, military elephants fight an attacking perseveringly လုပ်ကြံ 'to attack, to assassinate'.
- 27-17 နှမ်းကိုပတ်ပတ်၊ ဆုံဖွတ်သောလည်း၊ ညက်ညက်သွားမျှ 'sesames are being pressed continuously and repeatedly into the oil-press until they turn into powder to yield oil'. နှမ်း 'sesame' yields oil when it was incessantly pressed in the oil-press, drawn by oxen, and becomes totally pounded to form pastes. The metaphor wanted to make here is to the frequency and degree of pressure Burmese made to defend the town.
- 27-18 ဘုန်းအားကိုးကိုး၊ ထိုးပစ်ခုတ်သော် 'Lit depending on the power (of the king), they pierced, shot and cut; i.e. They used effectively spear (to pierce), gun (to shoot) and sword (to cut).
- 27-19 ဆုတ်လည်းအခက် 'difficult for a withdrawal'.
- 27-30 တက်လည်းဗိုလ်ခြေ၊ တက်တိုင်းသေ၍ 'when advance was made, death resulted'
တက် 'to advance, to march forward'
တက်တိုင်းသေ 'every advance meets death'
- 27-20 ဆားလှေရေနစ်၊ ဘေးကြီးဖြစ်၏ 'it is big danger for a salt-boat when it is sunk in water'
ရေနစ် 'sink, drawn'
ဆားလှေ 'boat carrying salt'.
- 27-22 ယွန်းစစ်သူကြီး၊ ဗိုလ်များထီး 'general of Yun army who is the umbrella of all military commanders'
- 27-23 သေနီးမိန်းမူး၊ ဖျပ်ဖျပ်လူးသည်၊ သွေးရှူးကြောက်နာ ကြောက်ဖျားတည်း၊ 'writhe in pain deliriously from fear as if in death'
သေနီး or သေလုနီး 'almost dying'

ဇယသေန¹၊ အမည်ရသည်၊ ယက္ခစွယ်ပြု၊ ဘုတ်ဘိ
လူးနှင့်²၊ ပွဲဦးလယ်ချက်၊ လက်ပမ်းရှက်သော်³၊ ခုန်တက်လျင်
တွေ၊ လက်ဝဲခြေဖြင့်၊ လေသင်စုန်းဖြတ်၊ ဆန့်လိုက်ခတ်က⁴၊
ဘုတ်နတ်ဦးခေါင်း၊ တိတိတောင်း၍၊ ခြောင်းမြောင်းသွေးစိမ့်၊
မြေဝယ်လိမ့်သည်⁵၊

ကောဇူရိန်လား⁶၊ ယောက်ျားပိစွာ၊ ဟန်သည်ဝါနှင့်၊
မဟာဒေဝ၊ တိမ်ကြော့မင်းခေါင်၊ မတ်တန်ဆောင်လျှင်⁷၊
တောင်စွန်စလီ၊ ခိုမှီတန်စား၊ ယိုးဒယားကို၊ လျင်လျားမကြာ⁸၊
သည်တစ်ခါ၌၊ အာဠာဝက၊ ဒုက္ခလကို⁹၊

ဒေါသမာန်ယစ်၊ မြေဝယ်ပစ်က¹⁰၊ ဆွဲနှစ်နှစ်စင်၊
မြက်တပင်မျှ၊ မြေပြင်ဟင်းလင်း၊ မပေါက်ကင်းသို့¹¹၊ တျင်း
တလျှားမကျန်၊ မြစ်ရင်းလှန်အံ့¹²အား၊ အန်ထောင်ထား၊ သံကြိုး
ဝါးလျက်¹³၊ ဘယားကျော်သောင်း၊ ရှမ်းမတ်ပေါင်းနှင့်¹⁴၊ သူ
ကောင်းမှုထမ်း၊ မြန်မာရှမ်းတို့၊

သုံးလမ်းစည်းကြပ်၊ ဖိတိုက်ညှပ်က¹⁵၊ တပ်နှစ်ဆဲ့ရှစ်၊
ယွန်းမင်းစစ်လျှင်¹⁶၊ ပြစ်ပြစ်ပျက်သုန်၊ ချက်ခြင်းကုန်သည်¹⁷၊
သူပုန်ပြည်လေး၊ ပြည်မွှားတည်း¹⁸။

Like manly warrior Kotayimbora, who
could send the head of Jayasena, the agree with
proturding teeth, rolling bleeding on the ground,
when he out it off, like a rizer, in a wrestling
bout, the

distinguis he minister Mahā-deva Tein-
kyar- min- gaung, porclaing his power with might
and main, decided that this time he would soon
uproot entirely the Yo-da-yar taking refuge in sun
sa te mountain. He would do so as if throwing

Ālāvaka's dukula-weapon which, when
thrown in fury on earth, would leave it for 12
whole years barren of any crops, not even a grass.
Saying this he supported by than high officers
entitled Phra and Myanmars and shans of

Loyal service, starmed the enemy by three
columns. The 28 units of the Yun King's troops
were annihitated quickly and completely. They
were (now minor and insignificant rebels of the
kingdom.

- 28-1 ဇယသန name of the ogre, meaning
victorious warrior (Pā jaya+ senā)
- 28-2 ယက္ခဝယ်ပြူ ဘုတ်ဘီလူးနှင့် 'the ogre with protruding teeth called Yakkha in Pāli
ဘီလူး: ogree or a monster
- 28-3 ပွဲဦးလယ်ချက်၊ လက်ပမ်းယှက်သော် when engaged in wrestling in front of many nen
လက်ပမ်း: wresttling
- 28-4 လေသင်စုန်းဖြတ်၊ ဆန့်လိုက်ခတ်က when kicked (with his left foot) as forcefully as a
- 28-5 ခြောင်းခြောင်းသွေးစိမ့်၊ မြေဝယ်လိမ့်သည် roll an the ground bleeding heavily
ခြောင်းခြောင်း: heavily or in force
- 28-6 ကောဋ္ဌရိမ့်လား: Like kotayimbara warrior
Kotayimbara one of the tem warrors of king Dutthagāmaui Sri lanka, is said to be
powerful, enough to cut the head of Jayasena ogre by a kitk of his left- foot
- 28-7 မဟာဒေဝ၊ တိမ်ကြားမင်းခေါင်၊ မတ်တန်ဆောင်လျှင် the distinguished officer Mahādeva tein- kyar-
min gaving
- 28-8 လျင်လျားမကြာ quickly လျင်လား: arch quickly
- 28-9 အာဠာဝကာ၊ ဒုက္ခလင်္ကာ Ḍālāvaka the ogre's weapan caled dukla. Ḍālāvalca is the name of a very
ferrocious ogre who once made an abortive attack on the life of the Buddha but was
feially converted to Budddhism. His weapar, traditin says, is made of cloth called, dussa
cloth or dukāla cloth made of fibre, and is said to have the power of stopping rain for 12
years if have the power of stopping rain for 12 years if thrown into the sky, of destroying
al trees and crops for a similar period if thrown on earth and could dry up waters if
hurdled into the ocean and could even shatter the Mt. Meru
- 28-10 ဒေါသမာန်ယစ်၊ မြေဝယ်ပစ်က if (it is) thrown on earth furiously
- 28-11 ဆွဲနှစ်နှစ်စင်၊ မြက်တပင်မျှ၊ မြေပြင်ဟင်းလင်း၊ မပေါက်ကင်းသို့၊ for entire 12 years, the earth be bar-
ren of even a grass
- 28-12 တျင်းတျင်းမကျန်၊ မြစ်ရင်းလှန်အံ့ would uproot leaving none at all တျင်းတျင်း: (arch) all entirely
- 28-13 အားအန်ထောင်ထား၊ သံကြိုးဝါးလျက် proclaim with might and main
- 28-14 ဘယားကျော်သောင်း၊ ရှမ်းမတ်ပေါင်းနှင့် with wellknown shan officress holding titles as Phra.
- 28-15 သုံးလမ်းစည်းကြပ်၊ ဖိတိုက်ညှပ်က storm (the enemy) attacking on three sides
- 28-16 တပ်နှစ်ဆူရှစ်၊ ယွန်းမင်းစစ်လျှင် 'the army of the Yun king having 28 units
- 28-17 ပြစ်ပြစ်ပျက်သုန်၊ ချက်ခြင်းကုန်သည် be annihilated quickly and completely

ပြစ်ပြစ် (arch) completely ပျက်သုန်း be destroyed

28-18 သူနုန်ပြည်လေး ပြည်မှားတည်း small and insignificant rebels of the kingdom သူပုန် rebels insurgents

လွတ်ဆုံးစံငှါ၊ ဘုန်းကမ္ဘာကြောင့်¹၊ အံ့ရာထူးလည်၊
ကြိုက်လတ်သည်ကား²၊ သူပြည်ယွန်းသား၊ မိုင်းလွန်းစား³ဟု၊
ထောင့်ငါးရာအုပ်၊ တပ်ချုပ်ပါမောက်⁴၊ အပြီးမြောက်သည်၊
တောက်သေသည်စီ၊ မတ်သူရဲ⁵ကို၊ ပွဲကြီးတဆစ်၊ ဖြစ်စေစီမံ
ငှါ⁶၊ နတ်ကုန်ကို⁷

မာယာဘန် (ဖန်း) ညှို့၊ ကျိုင်းတုံမြို့သို့၊ မရိုး (လျှို?)
မဝှက်၊ ပြက်ပြက်ထင်စွာ⁸၊ ရဲဗိုလ်ပါနှင့်⁹၊ ရွံရှာကင်းကင်း၊
ဝင်စေလျှင်းသော်¹⁰၊ ခံတွင်းအပါး၊ စွဲသည့်ဖျားကို၊ စားငှါမြိန်ချို၊
မခဲငြိုသို့¹¹၊ ဗိုလ်ပါနှင့်ကွ၊ အသာရ၏¹²။

အနန္တဂုဏ်¹³၊ ကြိုး (ကျိုး?) ဟုန်တွေ (ဖွေ?) လှစ်၊
ဘုန်းသနစ်ကို¹⁴၊ ယာဝေတ္တကံ၊ ပိုင်းခြားခံ၍၊ မကြံကောင်းစွာ¹⁵
ရှင်တော်သာလျှင်၊ အနာဝဂုဏ်၊ ရွှေဉာဏ်ဟုန်ဖြင့်¹⁶။

အကုန်အခင်း၊ ကြွင်းမဲ့မြင်လိမ့်¹⁷၊ သဘင်ခြံမဲ့သဲ၊
ဤအောင်ပွဲကား၊ မှတ်စွဲဂဂါ (ကော?) ဇာ၊ ထောင့်နှစ်ရာနှင့်၊
သင်္ချာတွက်ဆ၊ မုဒ္ဒသတည်း¹⁸၊ ဘ(ဖ?) ဂူဏနှစ်

ရစ်ညွန့်ညွန့်၊ သာပေါင်းကွန့်သည်²⁰၊ သင်္ကြန်ယတြာ၊
မင်္ဂလာဟု၊ အတာသဘင်၊ နွေသစ်ယင်သော်²¹၊ အောင်မြင်ဥ
သု၊ အရေးကုန်၍²²၊ စုပုံရတနာ၊ မင်းလျာစိုးတန်၊ ဘဏ္ဍာမွန်
လည်း²³၊ ကိုင်ကန်ခြင်းငှာ၊ မတတ်ရာတည်း²⁴။

စကြာတော်အောက်²⁵၊ ဖြိုးမောက်လွန်ကဲ၊ ဆက်မစဲ
သည်²⁶၊ အောင်ပွဲလက်မွန်ခမ်းနားတည်း²⁷။

Due to the maturity of his power to gain final salvation and to live last life, a wonderful and mysterious thing happened. In order to enhance the honour of valiant lord of Mai-lum Tao Thay-wi-se, king of goods and a native of Yun country, who

Controlled and led 1500 troops, was persuaded to enter keng-tung, spenly and boldly, together with his retinue of followers, and was easily captured, just as one can eat without difficulty the honey that swarms near one's mouth.

His glory and occurrences, sought for and collected exhaustively, should not be decided how much it is, because his honour is beyond calculation. Only the king himself will comprehend all without remainder by his unstructed intelligence.

This victorious event happened during the auspicious, transitory period called sankanta (New year), in the new summer or spring in the year of 1214 Myanmar or which happened to be a phaggun a -year, when

(the season) was replete with tendrib, tender buds and all kinds of pleasance. All affairs attended to and victory obtained, precious treasures in piles fit for royalty and governments, too much to hold in hand.

were incessantly and respectfully presented in heaps to the king. This was the ceremony for the first and foremost victory.

- 29.1 လွတ်ဆုံးစံငှါ၊ ဘုန်းကမ္ဘာကြောင့် 'due to the maturity of his glory and power to gain freedom and to live for the last time.'
- 29.2 ကြိုက်လတ်သည်ကား 'coincidence or happening ကြိုက် (fr ကြုံကြိုက်) 'an unexpected coincidence'
- 29.3 သူပြည်ယွန်းသား၊ မိုင်းလွန်စား the native of Yun country who is the lord of Maring-Lum.
- 29.4 ထောင့်ငါးရာအုပ်၊ ဝယ်ချုပ်ပါမောက် 'Leader administering an army of 1500 troops.'
ပါမောက် 'Lead, Leader' (Pa-pamokkha)
- 29.5 တောက်သေသည်ဝီစ၊ မတ်သူရဲ 'valient officer Tao Thay-wi-se'
- 29.6 ပွဲကြီးတဆစ်၊ ဖြစ်စေစိမ့်ငှါ 'so that it happens to be a big victory or honour.'
ပွဲကြီး (Lit. big assembly, large festival) 'victory'
- 29.7 နတ်ကုန္တကို 'good-king' ; i.e. Tao-thay-we-se. နတ်-god. (Pa. natha) ကုန္တ 'king' (Pa inda)
- 29.8 မလျှို့မ့ဝက်၊ ပြတ်ပြတ်ထင်စွာ 'Lit. not secred, not hidden, clearly) i.e. openly and clearly.
- 29.9 ရဲဗိုလ်ပါနှင့် 'together with attendant troops'
- 29.10 ရွံရွာကင်းကင်း၊ ဝင်စေလျှင်းသော် 'when (he was) made to enter without fear and suspicion' ရွံရွာ to fear with respect, to loathe.'
- 29.11 ခံတွင်းအပါး၊ စွဲသည့်များကို၊ စားငှါမြိန်ချို၊ မခဲငြိုသို့ 'just as it is not difficult to eat, egarly and dediciously, the honey which swarms near the mouth; ခံတွင်း 'mouth, hole.' အပါး 'near by' ယုး 'bee' မခဲငြို 'not difficult, not loathsome.' This expression is in meaning suggestive of a native proverb which says 'Bees swarm in your beard when you chance to eat.'
- 29.12 ဗိုလ်ပါနှင့်ကွ၊ အသာရ၏ 'obtains them easily along with a huge following of troops'.
အသာ (adv) "easiness, without difficulty."
- 29.13 အနန္တဂုဏ် 'inmeasurable honour or virtues' အနန္တ 'indefinite, inmeasurable.' (PE. an-anta) ဂုဏ် 'honour, vitue' (Pa guna)
- 29.14 ကျုံးဟုန်ဖွေလှစ်၊ ဘုန်းသနစ်ကို 'Litgathers in momentum, opens and searches for (his) glory and circumstances; i.e. to collect and investigate his glory'
- 29.15 ယာလတ္တကံ၊ ပိုင်းခြားခံ၍၊ မကြံကောင်းစွာ 'Lit not proper to think putting an end saying this much only is all his glory,' Together with the previous feet, the poet warns never to think and decide how much is king Mindan's power which is အနန္တ (29.13) or inmeasurable.
ယာလတ္တက 'as much as' (Pa. yava + ettakā)
- 29.16 အနာဝဂုဏ်၊ ရွှေညာဏ်ဟုန်ဖြင့် 'Lit with golden power of lanowledge not shutting off.' i.e. with an un-interrupted knowledge (Pa. anan+avarana)
- 29.17 အကုန်အစင်၊ ကြွင်းမဲ့မြင်လိမ့် 'will see all without remainder' ကြွင်းမဲ့ (fr အကြွင်းမဲ့) with no remainder'
- 29.18 မှတ်စွဲကောလ၊ ထောင့်နှစ်ရာနှင့်၊ သင်္ချာတွက်ဆ။ စုဒ္ဒသတည့် '1214 Myanmar Era called ကောလ ME. i.e. 2396 BE, 1852 CE.' ကောလ is the name of Myanmar years beginning from 638 CE in one of the kings of early Bagan period. မုဒ္ဒသ '14 (Pa. cuddasa)

- 29.19 ဖဂ္ဂုဏန္တိ 'the phagguna year.' According to our chronological calculations, there is another set of 12 months, apart from lunar one on the ordinary calendar, which, corresponding to planets can be found out in this way. Deduct from the current year 2 and divide the remainder by 12; if 12 is the remainder again, the year is called phagguna (1214 ME, for example, is phagguna because $1214 - 2 = 1212 \div 12 = 101 \therefore 12/12$)
- 29.20 သရစ်ညွန့်ညွန့်၊ သာပေါင်းကွန့်သည် 'replete with tendrils and pleasance' သရစ် (arch) tender bud, sprout.'
- 29.21 သင်္ကြန်ယတြာ၊ မင်္ဂလာဟု၊ အတာသဘင်၊ နွေသစ်ယင်သော် 'Lit. when it calibrates the new summer called temporary auspicious transition; i.e the festive period of auspicious transition called Thein-gyan or New Year.'
- သင်္ကြန် 'transitory period from old year to the new one.' (Pa. sankanta)
- အတာ 'time of new year'
- 29.22 အောင်မြင်ဥသု၊ အရေးကုန်၍ 'vanquish all and affairs come to an end.' အရေးကုန် 'Lit. affairs are exhausted; i.e. affairs or matters have been attended to.'
- 29.23 စုပုံရတနာ၊ မင်းလျာစိုးတန်၊ ဘဏ္ဍာမွန် 'precious finances like gems in piles fit for royalty and ruling classes' ဘဏ္ဍာ 'finance' (Pa. bhanda)
- 29.24 ကိုင်ကန့်ခြင်းငှါ၊ မတတ်ရာတည့် 'not able to hold and carry with hands.'
- 29.25 စကြာလက်အောက် 'under the foot' စကြာ (Lit. wheel) refers in this context to the foot of the king which, like those of the Buddha, possess special marks, the wheel ek.
- 29.26 ပြီးမောက်လွန်ကဲ၊ ဆက်မစဲသည် 'does not cease or stop presenting them in heaps.'
- 29.27 အောင်ပွဲလက်မွန်ခမ်းနားတည်း 'early ceremony of a victory or the ceremony for an early or first victory.'

ဇမ္ဗူဒိပ်မြေ၊ သောင်းချက်တွေ (ဗွေ?) တွင်¹၊
ဧကဒေသ၊ တဌာနထက်²၊ ယောနကမျိုး၊ သိမ်းပိုက်စိုးသည်၊
ယိုးဒယားမင်း၊ ထီးတစင်းကား³၊ ဘုန်းချင်းနိုင်ချင့်၊ မခိုင်းသင့်
လျက်⁴၊ တဖျင့်တပါး၊ ကြံမှောက်မှား၍⁵ အများဖျက်စီး၊
အချည်းနှီးလျှင်၊ ဘေးကြီးတွေလျှင်⁶၊

သည်ထောင်ချင်းမှာ၊ သတင်းမလှ အရှက်ရလည်း⁷၊
မချစ်တလက်⁸၊ ညွှန်လူးဝက်လျှင်၊ ပြာထက်တဖန်၊ အိပ်တုံပြန်
သို့⁹၊ မာန်တဘီဘီ (ဖိဖိ?)၊ လက်ရုံးချီလျက်¹⁰၊ ဇမ္ဗူဒိလုံး၊ ကြိုး
(ကျိုး?) အံ့ရည်ချိန်၊ ငါနရိန်ကို¹¹၊

ဝရဇိန်ကွန်ကွန်၊ သိကြားဟန်လည်း¹²၊ မလန်
လိပ်ပြာ၊ ဘယ်တောင်းထားအံ့¹³၊

အရာမတော်၊ ခါမလျော်က၊ ချွတ်ချော်စမြဲ¹⁴၊
သည်တပွဲမူ၊ အခဲမကျေ၊ ရှိနှင့်စေဟု¹⁵၊ ကွညီလာရုံ၊ ဗိုလ်ရှင်
တွင်¹⁶၊ သံယံစိုင်းပြင်း၊ အရေးခင်းလျက်¹⁷၊ ခပင်းဝန်းလည်း၊
ရှမ်းကိုးပြည်¹⁸ကို၊ နည်မျှမကျန်၊ မှောက်လွန်တိုက်သိမ်း၊
ငြိမ်းပြီးခါသော်¹⁹၊

သာသနာတည်ထွန်း၊ မြန်ဦးစွန်းတက်၊ ကြွန်းတဆူ
ထူအံ့ရည်သန်²⁰၊ ကိုယ့်အားအန်နှင့်၊ မတန်လေစွ၊²¹
တိမာနဟု²²၊ ဒုက္ခလောလော၊ ဖရာဘော²³ကို၊ မနောဖိုက်
ကျိုး၊ အမြိုက်သုံးသည်²⁴၊ လက်ရုံးထောင်ထောင်ထားထား
တည်း²⁵။

The king of Yo-da-yar, who reled an in-
dependent country of Yonaka on the Jambudipa
continent, the centre of 10,000 world-systems,
though not proper to compete in glory, thought
(and acted) disorderly and erroneously, so that
many met in vain great dangers and damages.

He received shame and disgrace (in the
eyes) of (other) kingdoms, but did not give up
(the scheme.) dike a mudk-stained hog that sleeps
again on a heap of ashes, he raised in fury the
upper arm in the shape of challenge and
proclainmed, saying, "(Even) Sakka.

With his radiant thunderbolt cannot de-
ter me, the king of men, who intended to take in
possession the entire Jambudipa continent. I'm
neither startled nor wracked.

At the audience with his generals, he told
them: 'Things used to go wrong when circum-
stances are inopportune and timing is improper.
Let by-gones be by-gones. But I'm implacable.'
They (then) zealously plotted and eagerly agreed
that, after attaching, occupying.

completely, not leaving even the sedi-
ments, and pacifying all nine Shan king-doms in
the surrounding, they would found a dynasty on
the pinnacle of sasana-shining Myanmar which
was beyond their strength and power. Impelled
by the conceit of highest degree.

they bare in mind and accepted happily
(that scheme) which meant much sufferings and
ruins. In a sign of challenge, they raised their
upper arms.

- 30.1 ဇမ္ဗူဒိပ်မြေ၊ သောင်းချက်ငွေတွင် 'on the Jambudipa continent, the centre of 10,000 world-systems.'
- 30.2 ဧကဒေသ၊ တဌာနထက် 'one place'
ဧကဒေသ 'one place, single region' (Pa-eka+desa)
တဌာန 'one place' (Pa-thana)
- 30.3. ယိုးဒယားမင်း၊ ထီးတစင်းကား 'king of Yo-da-yar, an umbrella', i.e. king who owns a white parasol or an 'independant king'.
- 30.4 ဘုန်းချင်းနိုင်ချင်း၊ မခိုင်းသင့်လျက် 'though not proper to compare and compete in glory'
နိုင်ချင်း (v) 'compare in mass, or length, or height, etc., of two different things.'
ခိုင်း (fr. ခိုင်းနှိုင်း) (v.) compete in 8th.
- 30.5 တဖျင့်တပါး၊ ကြံမှောက်မှား၍ 'think erroneously in disorder' တဖျင့်တပါး (arch) 'chaos, at sixes and sevenses.' မှောက်မှား (v) 'to err.'
- 30.6 အများပျက်စီး၊ အချည်းနှီးလျှင်၊ ဘေးကြီးတွေ့လျှင် 'many face or encounter danger and receive for nothing' အချည်းနှီး (adv.) 'in vain, fruitlessly.'
- 30.7 ပြည်ထောင်ချင်းမှ၊ သတင်းမလှ၊ အရှက်ရလည်း 'Lit. though one gets shame and one's news are not beautiful over the kingdoms; i.e. despite shame and disgrace between (two) kingdoms.'
ပြည်ထောင် 'union, country, kingdom.'
- 30.8 မချစိတ်လက် 'Lit does not drop mind and hand i.e. 'does not give up the struggle.'
- 30.9 ညွန်လူးဝက်လျှင်၊ ပြာထက်တဖန်၊ အိပ်တုံပြန်သို့ 'Like a marsh-stained hog sleeps again an ashes' ညွန် 'mud, marsh' ပြာ 'arh' အိပ် (v) 'sleep' ဝက် 'pig, hog.'
- 30.10 မာန်တဖီဖီ၊ လက်ရုံးချီလျက် 'behave belligerent by and roaring out a challenge? မာန် 'pride, conceit' (Pà. māna). လက်ရုံး 'upper arm' ချီ 'lift up'.
- 30.11 ဇမ္ဗူဒိလုံး၊ ကျုံးအံ့ရည်ချိန်၊ ငါနရိန်ကို 'me, the king of man who intended to rule (by collecting all) the entire Jan budipa-continent. ငါနရိန် 'I, the king' ငါ 'I' နရိန် 'king of men' (Pà. nara+inda)
- 30.12 ဝရဇိန်ကွန်ကွန်၊ သိကြားဟန့်လည်း 'even though king of goods, with his shining thunderbolt, prevents' သိကြား 'king of goods' (Pà. sakka, skt. sakra)
ဝရဇိန် 'diamond, thunderbolt' (Pà. vajira)
- 30.13 မလန့်လိပ်ပြာ၊ ဘယ်ထောင်းထားအံ့ 'Lit. (my) butterfly is not frightened and there is no convulsion;

လိပ်ပြာ (butterfly) in Burmese animism is a visible symbol of spirit or soul or a life-principle residing in one's physical body, and, as such, is often used in the sense of 'mind or consciousness'

ထောင်း (or ထောင်းထား) is a wrackage to mind ဘယ် (Lit. which, what, where, etc.) is here used as a question to emphasize the fact that there is none of mind-damage'. The whole expression, therefore, should be interpreted as 'feel neither fright end not distressed.'

- 30.14 အရာမလျော်၊ ခါမတော်က ချွတ်ချော်စမြဲ 'It is a fact that things go wrong when circumstances and timing are not proper.'
- 30.15 အခဲမကျေ၊ ရှိနှင့်စေဟု 'saying' let it be so but I am implacable' This refers to king of Yo-dayar who had to tolerate the defeat.
- 30.16 ဗိုလ်ရှုခံတွင် 'at royal audience'
- 30.17 သံယံစိုင်းပြင်း၊ အရေးခင်းလျက် 'display or discuss the matter to aspire or plot farwently for rally'
- သံယံ (arch) 'rally' စိုင်းပြင်း (v) 'aspire for or plot or conspire zealously.' In အရေးခင်း 'spread the matter, ခင်း (fr ခင်းကျင်း) may also mean 'display before many' or 'discuss among many'
- 30.18 ခပင်းဝန်းလည်၊ ရှမ်းကိုးပြည်ကို 'all nine shan kingdoms in the surrounding.'
- 30.19 နည်မျှမကျန်၊ မှောက်လှန်တိုက်သိမ်း၊ ငြိမ်းပြီးခါသော် 'after fighting occupying completely and restaring peace; နည် (fr. အနည်) 'sediment' မှောက်လှန် 'turn upside-down and up'
- 30.20 မြန်ဦးစွန်းထက်၊ ကြွန်းတဆူ၊ ထူအံ့ရည်သန် 'eager to build a palace on the prinnacle of Myanmar' ဦးစွန်း 'peak, prinnacle' is here figuratively used to the country of Myanmar.
- 30.21 ကိုယ့်အားဟန်နှင့် မတန်လေစွ 'not competent with (his) strength or power.'
- 30.22 တိမာန 'conceit of highest quality or degree' (Pà.ati+mána)
- 30.23 ဒုက္ခလောလော၊ ပရာဘော 'Loss of life full of much suffering or dukkha'
- လောလော 'uery much' ပရာဘော 'Loss in life, defeat, recium, disgrace' (Pà.pará+bhava)
- 30.24 မနောပိုက်ကျုံး၊ အမြိုက်သုံးသည် 'take or use (this idea) earnestly as a delicious thing.'
- မနော 'mind, consciousness' and ပိုက်ကျုံး 'gather up fewently.'
- 30.25 လက်ရုံးထောင်ထောင်ထားထားတည်း 'the upper arm raised up in defiance.

အယုဇ္ဈသခင်¹၊ ယွန်းသူသူင် (ရှင်?) လျှင်၊ မာန်ဝင်
ဟုံးစုံးသံပကြီးလျက်²၊ ကျိုင်းရုံးနန်းလျာ၊ ဥပရာနှင့်³၊ မိစ္ဆာရန်
လေး၊ စင်ကြောင်းဆေးသည်⁴၊ ဘထွေးတော်ချစ်၊ နန်းနွယ်
စစ်တည်⁵၊

စုံတစ်ကွဲမဲ့၊ ဝံစာမိရသနစ်⁶၊ ရွှေစုလစ်နှင့် သင်းကျစ်
သားသား⁷၊ ယွန်းယောက်ျားကို၊ ကိုယ်ဖွားဘန်ဘန် (ဖန်ဖန်?)၊
ကြီးမှူးရံ၍ ဉာဏ်လက်ရုံးအား၊ အခေါင်ထားသည်⁸၊
ဘယားဘယသိဒ္ဓိ၊ နံ့သိကျော်ကြား၊ နတ်ယောက်ျားသို့⁹၊
ဘယားဂရုဗာဟု ဗိုလ်စုကွပ်ကဲ၊ မတ်သူရဲလည်း၊ ယာဝဲတသွန်၊
သဲသဲဝှန်မျှ¹⁰၊

ကျိုင်းလွန်မြို့စား၊ ထီးစည်ခြားသည်¹¹၊ စော်ဘွားကြီး
ဝံ့သာ၊ ငါတခံခဲ၊ ရာဇသံနှင့်၊ မိုင်းနဲစားသား၊ ဗညားပရဝံ¹²၊
ကိုယ်ရည်ယုံတို့¹³၊ ဗိုလ်ပုံဖတ်ခြံ၊ ထပ်ထပ်ရံလျက်၊ ဝန်ခံ
နှစ်သောင်း၊ သူရဲကောင်းတွင်¹⁴၊

လက်စောင်းလက်ကူ၊ စွမ်းသန်သူ¹⁵လည်း၊
လူအဖည်း ဖည်း၊ ချပ်ဝတ်ချည်းတည်¹⁶၊ ရိုက်ဟည်းမုန်သွင်¹⁷၊
ရန်လိုခင်သည်၊ ဆင်တထောင်ကျော်¹⁸၊ မြေပေါ်ကြွားကြွား၊
ခွာမနားမျှ၊ ဗိုလ်ကြွားဖောက်ထွင်း၊ ငေါက်တိုင်းနင်းသည်¹⁹၊
မြင်းနှင့်ရထား၊

ရေမအားတည်²⁰၊ လေးမြားမီးပေါက်၊ အမြောက်
စိန်သံ မြေကြီးရွံ့မျှ²¹၊ အောင်လံညီးညီး၊ စည်မောင်းတီး
လျက်²²၊ စစ်ကြီး အုပ်(တ်?)အာ၊ ချီတက်လာသည်၊
မြေချာပိတ်မျှ ဝန်းလျားတည်း²³။

Full of pride and proclaiming aloud, the
ruler of the Yuns and Lord of Ayujjhaya (pre-
pared for a battle. The crown prince of Kyaiyum
kingdom and his loved uncle, a genuine descent
of royal blood and clearer of minor.

wrong sponents, Sun-htit Kun-mun Van-
sar-di-ra-sa-nit by name, who was a male Yun
native wearing a prominent frantlet. Lioing in a
gold-topped mansion, were given several men
of their calibre to surround them. Phra Ba-ya-
sid-di who was considered most excellent.

in both mental and physical strength and
phra Ga-rum-bar-her, who was widely lanown
as a god-man, were placed together with
ncemeraces brave, leading officers on his left and
right. (The general was also) surrounded repeat-
edly by the multitude of men-of-arms

under Sawbwa Tri Vain-sa, govermar of
independent Kyai-lun and exceedingly stubbarm
and conceited Banyar Pa-ra-wun, lord of Mai-
nam. Among the 20,000 warriors who pledged
allegiance (to the king) were may strong and
skilled in the martrial art of self-defence and all
were in coats-of-mails.

(Also included) were over 1009 militant
elephants on musth, along with in-numerable
chariots and horses which would stampede at
every berating, nimbly and repeatedly, brought the
troops. Bangs of bows and arrows, guns, can-
nons and mortars made even the earth fear with
respect. With flags fluttering and drcems and
gongs resounding, the huge army came march-
ing, almost filling the ground in both circum-
ference and length.

- 31.1 အယုဇ္ဈသခင် 'Lord of Ayujjha' Ayujjha is here sad in place of usual Ayuddhaya and it means 'not to be fought or inviaible.'
- 31.2 မာန်ဝင်ဟုံးစုံ၊ သံပကြုံးလျက် 'full of pride and proclaiming aloud in exultation'
မာန်ဝင် 'pround, conceited, full of pride' (Pa. mana)
ဟုံးစုံ (arch). 'be jubilant'
သံပကြုံး 'proclaim aloud of one's own power, e
- 31.3 ကျိုင်းရုံးနန်းလျာ၊ ဥပရာ 'Crown Prince of Kyai-yun kingdom'. နန်းလျာ 'heir apparent to the throne'
ဥပရာ 'crown prince' (Pa. upa + rājā)
- 31.4 မိစ္ဆာရန်လေး၊ စင်ကြောင်းဆေးသည် 'Lit: wash for cleanliness the insignificant enemy-heretics; i.e. clear or remove kminar heretical opporents'
မိစ္ဆာ 'wrong, heretical in thought (Pà. micchà)
- 31.5 ဘထွေးတော်ချစ်၊ နန်းနွယ်စစ် 'Loved royal uncle, genuine descent of royal family'
ဘထွေး 'Uncle, brother of father or mother'.
- 31.6 စုံထက်ကွဲမွဲ ဝံစာမိရသနစ် 'Sun-htit Kun-mun-wan-sar-di-ra sa-nit'
- 31.7 ရွှေစုလစ်နှင့်၊ သင်းကျစ်သားသား၊ ယွန်းယောက်ျား 'Yun native male with a prominent frontlet who dwells in a gold-topped mansion.'
စုလစ် (archit) 'pinnacle an roofs'
'decorative frontlet that usually covers the farehcad of a Buddha's statue and also used by Myanmar kings.'
- 31.8 ဝိဉာဏ်လက်ရုံးအား၊ အခေါင်ထားသည် 'considered most excellent in physical and mental strength'
'knowledge, intelligence' (Pà. ñāna)
- 31.9 နဲ့သိကျော်ကြား၊ နတ်ယောက်ျားသို့ Like a widely-known god-man' နတ် 'god, dirty' (Pà-nàtha)
- 31.10 'multitude of men on both left and right'
ယာ 'right' ဝဲ 'left'
သဲသဲဝှန် ' a very huge crowd'
- 31.11 ကျိုင်းလွန်မြို့စား၊ ထီးစည်ခြားသည်၊ စော်ဘွားတြိဝံသာ 'Sawbwa Tri-van-sar, governar of Kyai-lun which stands independently'
ထီးစည်ခြားသည် 'Lit' umbrella and drum are dif ferent; i.e. of an independent sovercign.
- 31.12 ငါတခံ၊ ရာဇသံနှင့် မိုင်းနဲစားသား၊ ဗညားပရဝံ 'Lit. Lord of Mai-non, Banyar Pa-ra-wun, who used to say 'I,I' in a royal tome;'
ငါတခံ၊ ရာဇသံနှင့် '(speak) I, I in an authoritative, king-like style' expresses the nature of the speaker to be 'exceedingly proud, stubbam and conceited.' So the phrase may be paraphrased as 'Ba-nyar Pa-ra wun who is both very rude and proud'.

- 31.13 ကိုယ်ရည်ယုံ 'Lit (those who) believe in their own abilities, i.e. confident.
- 31.14 ဝန်ခံနှစ်သောင်း၊ သူရဲကောင်းတွင် 'among 20,000 warriors who had promised (to fight)
- 31.15 လက်စောင်းလက်ကူ၊ စွမ်းသန်သူ 'those persons who are strong in the skill of hand-fighting or marthal art of self-defence.
- လက်စောင်းလက်ကူ 'hand-fight without arms.'
- 31.16 လူအဖည်းဖည်း၊ ချပ်ဝတ်ချည်းတည့် 'numerous man in coats-of-mail or chain-mail'
- အဖည်းဖည်း (arch.) 'numerous, many'
- ချပ် (or ချပ်ဝတ်တန်ဆာ) 'coat of mail; chain-mail'
- 31.17 ရိုက်ဟည်းမုန်သွင် 'making thumderous noises while musth flowing down'
- ရိုက်ဟည်း 'crying aloud' မုန် 'musth'
- 31.18 ရန်လိုခင်သည်၊ ဆင်တထောင်ကျော် 'Lit. more than 100 elephants which love and are fond of enmity; i.e. over 1,000 militant, belligerent elephants.
- 31.19 ဗိုလ်ကြားဖောက်ထွင်း၊ ငေါက်တိုင်းနင်းသည်၊ မြင်းနှင့်ရထား၊ 'horses and chariots which stamplade at every berating through the soldiers'
- ငေါက် 'to berate' နင်းသည် 'to stampede, to step'
- 31.20 ရေမအားတည့် Lit not free to count, i.e. un-count, i.e. un-countable, beyond calculation'
- 31.21 လေးမြားမီးပေါက်၊ အမြောက်စိန်သံ၊ မြေကြီးရွံ့မျှ 'baws and arrows, guns, cannons and mortars the bongs of which make the earth fear with respect.'
- မီးပေါက် 'a match-lock or a gun'
- စိန် (fr.စိန်ပြောင်း) 'mortar' မြေကြီးရွံ့ is here made မြေကြီးရွံ့ to match in metre with အောင်လံ 'fear with respect.'
- 31.22 အောင်လံညီးညီး၊ စည်မောင်းတီးလျက်၊ 'flags fluttering brightly and beating drums and gongs'
- 31.23 စစ်ကြီးအုတ်အာ၊ ချီတက်လာသည်၊ မြေချာပိတ်မျှ ဝန်းလျာတည်း၊ 'a huge army was marching almost filling the earth both in circumstance and legth.'

ခေမာဝရာ သာလှတိုင်းစည်၊ ကျိုင်းတုံပြည်က¹၊
ဥဒသညပြုဗ္ဗ၊ ယူဇာနာလျှင်၊ သင်္ချာခန့်ထောက်၊ ငါးပြန်
လောက်၌၊ ²မြကျောက်တောင်ရေ ပိုက်ခွေရံကြို့၊ မိုင်းညောင်း
မြို့သို့၊ ³သူတို့စစ်အင်၊ ချင်းနင်းဝင်၍ မြေပြင်မလပ်၊
တကြောင်း ရပ်၏⁴။

တပ်တသွယ်တုံ၊ များငိုလ်ပုံနှင့်⁵၊ ကျိုင်းတုံတောင်
လက်၊ ဘယက်မိုင်းဟဲ⁶၊ လွန်ခက်ခဲ၍၊ ရဲရဲတင်းတင်း၊
ဟိုပုံကွင်း က ဝင်းဝင်းအောင်လံ၊ စွဲရပ်ခံ၏⁷။ သံယံသည်ကား⁸၊
ရေကြည် စီးရစ်၊ သံလွင်မြစ်ကို၊ အဆစ်အပိုင်းဖရိုင်း
တားလျက်⁹၊ အရှေ့ ဘက်(ဖက်) က၊ ပြည့်နှက်ကျေးသီး၊
ကျိုင်းရုံးကြီး¹⁰ဟူ။

ထီးတဖွင့်မျှ¹¹၊ ဟော်ကွန်းဘူးနှင့်¹²၊ လူးဆွဲနှစ်ခန့်၊
ပနားပိုင်ကို¹³၊ လက်နိုင်အုပ်ခြံ၊ ကျားနှယ်ဝံ၍¹⁴ ကျိုင်းတုံ
စသား၊ များလှပြိုင်းပြိုင်း၊ ကိုင်းပြည်ကျိုင်းနှင့် ¹⁵မိုင်းလည်း
ကိုးဝှမ်း၊ အရှေ့၊ ခြမ်းကို¹⁶၊

ပြွမ်းပြွမ်းပြိုက်ပြိုက်၊ အကုန်တိုက်မှ¹⁷၊ နန်းကိုဋ်ဟူစွာ
ဥပရာ¹⁸ကို၊ ဇေယာ (ယျာ?) သဘင်၊ မင်းခမ်းရင်၍¹⁹
နန်းဘင် ပြီးမြောက်²⁰၊ မြစ်အနောက်ကို၊

လက်ဖြော (ဖျော?) ကံတီးကာ၊ ပြီးလွယ်စွာဟူ²¹၊
ဒွာရာ ဝတီ၊ ပူရီစစ်သျှ (ရူ?) င်၊ စိတ်ကြီးဝင်သည်²²၊
ကျားသွင်မျက် မှောင်ဘားဘား (ဖားဖား?) တည်း²³။

The Yo-da-yar army invaded and encamped at Mai-nayung, filling every port of the town, encircled by the emerald-green mountain-waters, about 5 yojana-s to the east of beautiful and prosperous keng-tung also known as noble khama-rattha.

Another column of several troops stood defensive, bravely hoisting up bright banners of inctary, at hardly-accessible Ho-pong in the open and at Ba-yet and Mai-he south of Keng-tung. The cenanimous objective was to keep in their possession the 12 doo districts (presently) under the admi.

nistration of Pa-nar and the mansion of Kun-boo sawbwa together with thickly populated kyai-yun-gyi on the east of Than-lwin river, which meanders full of clear waters, using it as a demarcation line, as firmly as a tiger keeps (its prey) in its mouth. They would

(also) occupy, in all-out attack, the various eastern shans known as nine capitals of Mais and nine capitals of Kyais as Kengtung etc. (Only) after the uparàjà (crown prince), the heir-apparent to the kingship and royal palace, was enthralced, the regions to the west of Than-lwin would

easily be sized and occupied in such a shart time as that of a snap. The general of the Dvārāvati army (thus) became conceited and ware a broad scowl on his face like a tiger.

- 32.1 ခေမာဝရာ သာလှတိုင်းစည်၊ ကျိုင်းတုံပြည် 'beautiful and prosperous land of keng-tung (also) known as noble khema-rattha.'
Khema 'safe', vara 'noble, magnificent' and Khema-rattha is the classical name of Keng-tung, meaning 'Land of Peace.'
- 32.2 ဥဒသည်ပြုဗြ၊ ယူဇနာလျှင်၊ သင်္ချာခန့်ထောက်၊ ငါးပြန်လောက်၌ 'about 5 yujana-8 to the east of Keng-tung'.
ဥဒသည် and ပြုဗြ၊ both signifying the East, are respectively derived from Pà.undaya and skt.purva'
- 32.3 မြကျောက်တောင်ရေ၊ ဝိုက်ခွေရံကြို့၊ မိုင်းညောင်းမြို့ 'Mai-nyaung town encircled by emerald-green mountain-water'
- 32.4 မြေပြင်မလပ်၊ တကြောင်းရပ်၏ 'stopped and comped filling the entire face of the ground'
- 32.5 တပ်တသွယ်တုံ၊ များဗိုလ်ပုံနှင့် 'another cohemn of troops in great number'
- 32.6 ကျိုင်းတုံတောင်လက်၊ ဘယက်မိုင်းဟဲ 'Ba-yet and Mai-he on the south of Keng-teng'
- 32.7 တိုပုံကွင်းက၊ ဝင်းဝင်းအောင်လံ၊ စွဲရပ်ခဲ၏ 'camped at Ho-pun open field and defended with hoisting flags brightly fluttering.'
- 32.8 သံယံသည်ကား (what is decided at) the rally' သံယံ (arch) 'rally' is here used as the outcome of the rally made among Yo-da-yar officers.
- 32.9 အဆစ်အပိုင်းပရိုင်းတားလျက် 'dividing or making into barricaded partions or parts.'
ပရိုင်း (arch.) 'barricade, wall'
- 32.10 အရှေ့ဖက်က၊ ပြည့်နှက်ကျေးသီး၊ ကျိုင်းရုံးကြီး 'on the east Kyai-yun-gyi constituting numerous villages.
ပြည့်နှက် (Lit: stuffed into) 'numerous, mony'
ကျေးသီး 'individual villages'
- 32.11 တီးတပွင့်မျိုး 'release of a (white) umbralla; i.e. a chieftain, a ruler.
- 32.12 ဟော်ကွန်းဘူး 'manar of the Shan Sawbwa at kcen-boo' ဟော် 'mansion of a Shan chief'.
- 32.13 လူးဆွဲနှစ်ခရိုင်၊ ပနားပိုင် '12 Lao districts under the control of Panà.'
- 32.14 လက်နိုင်အုပ်ခြုံ၊ ကျားနှယ်ငုံ၍ 'ably control and administer as a tiger keeps 8th in its mouth
ကျား 'tiger' (parth.) encting similarity, equivalent in usage to adus. 'as, like' etc. ငုံ 'keep 8th. in the mouth without chewing'.
- 32.15 ကျိုင်းတုံစသား၊ များလှပြိုင်းပြိုင်း၊ ကိုးပြည်ကျိုင်းနှင့် 'nine different and various Kyai cities like keng-teng (i.e. kyai-ton) etc.
စသား 'beginning with, or ecetras'

- 32.16 မိုင်းလည်းကိုးဝမ်း၊ အရှေ့ရှမ်း 'nine Mais or shans on the east (of Than-lwin)'
- 32.17 ပြွမ်းပြွမ်းပြိုက်ပြိုက်၊ အကုန်တိုက်မှ 'attack-all without discrimination thoroughly and continuously'
     ပြွမ်းပြွမ်း 'all mixed without discrimination'
     ပြိုက်ပြိုက် 'continuously or heavily'.
- 32.18 နန်းကိုဋ်ဟူစွာ၊ ဥပရာကိ 'the corwn prince said to be heir-apparant'
     နန်းကိုဋ် (or နန်း+ မကိုဋ်) 'palace and decalated head-dress.'
- 32.19 ဇေယျာသဘင်၊ မင်းခမ်းရင်၍ 'arrange or prepare a victorious, royal occasian'
     ဇေယျာ 'victory' (Pà. jeyya)
     သဘင် 'celemony, fastivity' (Pà. sabhà)
     မင်းခမ်း (fr.မင်းခမ်းမင်းနား) 'royal occasion'
- 32.20 နန်းတင်ပြီးမြောက် 'after enthronement'
     နန်းတင် 'place sb.on the throne'
- 32.21 လက်ဖျောက်တီးကာ၊ ပြီးလွယ်စွာ '(it would be) easily finished in so shart a time as that of a snap'
- 32.22 ဒွါရာဝတီ ပူရီစစ်ရှင်၊ စိတ်ကြီးဝင်သည် 'the ruler of Duàràvati capital felt conceited'
- 32.23 ကျားသွင်မျက်မှောက်ဖားဖားတည်း ' (he had) a broad frown or scowl like a tiger'

မင်္ဂလာရွှေပို(ဘို?) ရန်ဖြူပဌမ၊ အောင်ဦးစဉ်¹
ဥတ္တရဟိမဝန်၊ ဣာစွန်တောင်တည်၊ တိဗက်ပြည်မှ²၊
ညာလည်ရစ်သွန်၊ စီးလာရှန်သည်၊ သဲလွန်ကမ်းခြေ³၊ ဤဘက်
မြေ၌၊ ပဒေသရာဇ်၊ မင်းစစ်သည်း (သီး)ခြား၊ ထီးကိုးပါးနှင့်⁴။

စော်ဘွားတပ်ပေါင်း၊ အသောင်းသောင်းတည်⁵၊
ခနောင်းရစ်ကွေ့၊ မြစ်အရှေ့က⁶၊ ဓလေ့အထူး၊ ⁷ယွန်းလူးစုမျိုး၊
လူတရား⁸ကို၊ တန်ခိုးတော်အုပ်၊ ရွှေလက်ဆုပ်၍၊ ချုပ်ဘိသော
လား⁹၊ ကိုယ်တော်စားလျှင်¹⁰။

ယော်ကျားရည်ကောင်း¹¹၊ ရန်ညောင်းခုတ်ဖျည်၊
နန္ဒသေည်သို့¹²၊ ညာဉ်ဝိရိယ၊ ဗလခုံခိုင်¹³။

ရဲခေါင်တိုင်သည်၊ ကျော်လှိုင်အံ့ခြီး(ချီး?) ဆောင်
ယောင်တီးနှင့်၊ မင်းကြီးမဟာနော်ရထာ¹⁴၊ မည်သာတင့်မော၊
မတ်ဩရောကို¹⁵၊ ကမ္ဘောဇတိုင်း၊ ပြည့်လှိုင်းဗိုလ်စု၊
ခြောက်ထောင်ပြုသား¹⁶။

ကြီးထူပြောစည်၊ မိုးနဲပြည်က¹⁷၊ ကျည်သရေလား၊
ရပ်တန့်နား၍¹⁸၊ ပိုင်းခြားခွဲဝေ၊ စီရင်လေဟု၊ မြေသမုဒ်ဆုံး၊
ပတ်ကုံးကွပ်နှိပ်¹⁹၊ ကိုးတောင်ထိပ်ကို၊ ဘုန်းရိပ်ခြုံပတ်၊
မင်းမင့်နတ်က²⁰၊ လေးမြတ်တင့်ကဲ၊ ရာတော်လွှဲသည်၊ စောရဲ
မတ်ခေါင်ယောက်ျားတည်း²¹။

At the beginning of the first conquest (by king Mindon over invincible and auspicious Swhebo, on the hither bank of River Than-Lwin meandering in torrents from Tibet in the Himalayas in the north, where originate forests and morin tains, there are tens of thousands of armed forces under.

Saw-baws who (themselves) were independent and genies fassal lords with nine white umbrallas. On the eastern side of the river, full of twisting whirl pools, there were tribes of yuns and doos with distinct customs or traditions.

To rule these peoples authoritatively as if in a golden grasp on his behalf the king (selected) his famous praise-worthy and san-like minister Mingyi Maha Naw-ya - thar, with a golden brelia as on insignia of office, who was and able, energetic, intelligent, diligent,

Strang and exceedingly brave man like Nan-di-the-na. He was sent out to the large and prosperous Moe-nie capital in kamboja province, which could raise and contribute 6,000 soldiers, with a mission to be based there and to supervise and administer (the military

operations) like a lion. (Thee) the powerful and glorious king of kings, who entirely controls all earth and water, most sincerely deputed the magnificent and gallant man to rule the nine mountain-tops.

- 33.1 မင်္ဂလာရွှေဘို၊ရန်မြို့ပဌမ၊ အောင်ဦးစဉ် ' at the beginning of the conquest over invincible and porpitious shwe bo' Shwe - bo is one of the 5 names of Konboun founded by Alaung - pa -ya.
- 33.2 ဥတ္တရဟိမဝန်၊ ဟောစွန်တောင်တည်၊ တိပက်ပြည်မှ ' from Tibet in the vtimalayas in the north where forests and mountains originate'
ဥတ္တရ ' north, nothern, province' (pa utara) ဟိမဝန် the Hinakatas' is indis crinimatively called ဟိမဝန္တာတောင်/တော 'Himovan mountain / faest' in Burmese, mening 'snow + vorniting' (Pa. hima + vanta)
- 33.3 ညာလည်ရစ်သွန်းစီးလာဝှန်သည်၊ သဲလွန်ကမ်းခြေ 'bank of Than-Lwin which flows down in a snak-like manner or meonders in torreints'
- 33.4 ပဒေသရာဇ်၊ မင်းစစ်သီးခြား၊ထီးကိုးပါးနှင့် 'gauine, independant feudal lords with nine umbrellas' ထီး (frထီးဖြူ)'white umbrella' is a symbol of sovereignty or kingship.
- 33.5 ဇော်ဘွားတပ်ပေါင်း၊ အသောင်းသောင်းတည် 'tens of thousands of tropes controlledb by shan chief-tains called sawbaw. သောင်း 'ten thousand'
- 33.6 ခနောင်းရစ်ကွေ့၊ မြစ်အရှေ့က 'east of the river which snakes with winding whirlpools' ခနောင်း 'whirpool' (Man kanium)
- 33.7 ဓလေ့အထူး 'distinot habits or charcteristics' ဓလေ့ 'custom, habits, manners, traditions'
- 33.8 ယွန်းလူးစုမျိုး၊ လူတရား 'a nation of Yun and Loo tribes or a hereality of Yun and doo peoples'
- 33.9 တန်ခိုးတော်အုပ်၊ ရွှေလက်ဆုပ်၍၊ ချုပ်ဘိသောလား 'as if overwhealring them with (his) power and holding them tight in the golden grasp of grips' လက်ဆုပ် 'keep tight and hold in the hands'.
- 33.10 ကိုယ်တော်စားလျှင် 'in the king's place or on his behalf' ကိုယ်တော် 'royal body (of the king) or the king.
- 33.11 ယောက်ျားရည်ကောင်း 'Man of good abilities'
- 33.12 ရန်ညောင်းခတ်ယှဉ်၊ နန္ဒီသေည်သို့ 'like Nan-dir-then na who cuts and entangles the enenies' နန္ဒီသေည် (fr. Nan- di-the-na or Pa Nandisena) is the name of the wise and wirly minister of Pataliputta who challenged and defeated, for the sake of hisking, and out-mumbering enemy under a mighty king, by employing effectivly the military stratagem in a jotaker story named culakalinga jataka. He was inmor talized by a pyo compsiton in Burmese in different and voried stratagem for military purposes. bearing his name in the time of Sin-byu-shin Min
- 33.13 ညာဉ်ဝိရိယ၊ ဗလနံခိုင် '(possess) funnly intelligence, perseverance and physical strength' ဉာဉ် 'habit or intelligence (Pa nan a).

ဝီရိယ 'diligence, perseverance' (pa viriya)
ဗလ 'strength, power' (Pa bala)

- 33.14 ရဲခေါင်တိုင်သည်၊ ကျော်လှိုင်အံ့ချီး 'wonderfully famous and exceedingly brave'
- 33.15 ဆောင်ယောင်ထီးနှင့်၊ မင်းကြီးမဟာနော်ရထာ 'Mingyi Maha Nawrathar complete a royal insignia of a golden umbrella'
ထီး 'umbrlalla' here signifies a golden umbrella the king used to bestow on ministers for distinguished valour or service.
- 33.16 မတ်ဩရောကို 'the minister (the king) loved as his own son; i.e son like minister;
ဩရော (fr ဩရ) 'one's own son' (Pa orasa)
- 33.17 ကမ္ဘောဇတိုင်း၊ ပြည့်လှိုင်ဗိုလ်စု၊ ခြောက်ထောင်ပြုသား 'produces 6,000 troops in all in Kan-baw-za province'
ကမ္ဘောဇ is the classical appellation, given to the area now known as shan and kayah-states, similar to Aparanta or sumaparanta (western part of R-Aye-Yar-Wa-di) and Tamba-dipa (eastern bank of it)
ခြောက်ထောင်ပြု 'make 6,000' refers to the size and state of the town. Under the Burmese monarchical administration every city and town had to raise and provide a fixed number of soldiers to the royal army, depending on the size and population. 6000 is a fairly big number for a flourishing city.
- 33.18 မိုးနဲပြည်က 'from Moe-nai state (in shan province)
- 33.19 ကျည်သရာလား၊ ရပ်တန့်နား၍ 'stop there (and fight back) as a lion. ကျည်သရာ 'lion' (Pa. kesara)
- 33.20 မြေသမုဒ်ဆုံး၊ ပတ်ကုံးကွပ်နှိပ် '(one) who completely controls (all) towards the end of earth (or globe) and ocean' i.e king who controls all earth and water.
- 33.21 ကိုးထောင်ထိပ်ကို၊ ဘုန်းရိပ်ခြုံပတ်၊ မင်းမင့်နတ် 'the god of kings who overwhelms and covers nine tops with his power; i.e the king of nine shan mountain or nine states in shan province.
- 33.22 ရာတော်လွှဲသည် စောရဲမတ်ခေါင်ယောက်ျားတည်း 'the magnificent and brave man who was deputized (by the king); if signifies Main-gyi- maha-naw-ra-tha who was sent to Kan-bo-ja Province.

မိုးနဲရွှေပြည်၊ ရာတော်တည်¹သည်၊ အရှည်ရေးမြင်၊
မတ်ကျော်ထင်²လျှင်၊ သူ့သျှင် (ရှင်³) ယွန်းသား၊ ယိုးဒယား
တို့၊ စစ်အားအင်ကောင်း၊ ချီလာကြောင်း³ကို၊ ဦးခေါင်းကြာ
သွင်၊ သံတော်တင်သော်⁴၊ ဘုရင်များထွတ်၊ လွတ်သားနက်တံ၊
ထွေတော်သံကား⁵၊ အကမ္ဘာတာ၊ သုံးလူချာတို့⁶၊

သစ္စာပွင့်အံ့၊ နှုတ်ရန်⁷ကို၊ တုံတုံစားစား၊ ခံပြီးငြား
လျက်⁸၊ သူ့အားသွေးပေါက်၊ ယင်တသောက်မျှ⁹၊ ရောက်စေ
သဖြင့် ငါမသင့်ဟု၊ ခွင့်မမြော်စွာ¹⁰၊ မတကာသား¹¹။

ဒွာရာသနင်း၊ ထီးတစင်းနှင့်၊ ယွန်းမင်းသူပုန်၊ ကြမ္မာ
ကုန်ကို¹²၊ ကရုဉာတိတ်၊ မြတ်သည့်စိတ်ဖြင့်¹³၊ ထိတ်ရုံလန့်ရုံ¹⁴၊
ယွန်းဗိုလ်ပုံကို၊ တောအုံလေးမြေ၊ နှင်ထုတ်လေဟု¹⁵။

ရွှေဗျာဒိတ်ညွန့်၊ သရက္ခန်သည် လေသွန်ပျံ့ပျံ့ရှား
ရှားတည်း¹⁷။

The far-sighted and best known minister posted at Moe-nei (i.e) Maha Naw-Ya-thar) shikkocd, with his clasped hands like a lotus on his forehead, and reported to the king that the Yo-da-yars, the people of Yun country, were marching with might and main. The king (then) made this pronouncement

ment: 'I have already received firmly the vocal declarations from Buddhas of several worlds that I will be a Buddha (in future) So it is improper for me to shed others' blood even a drop much enough for a fly to drink with noble kindness in your heart.

just fighten him and drive away the Yan recler, the king of Dvaravati who owns the white umbrella, the ignorant and law soldiers the doom fated rebel along with his Yun army to a further jeenle.

The king (thus) gave the royal pronouncement which, with the scent of sandalwood spreaded for and wide like the wind.

- 34.1 မိုးနဲရွှေပြည်၊ ရာတော်တည်သည် 'posted at golden capital of Moe-nei'
- 34.2 အရှည်ရေးမြင်၊ မတ်ကျော်ထင် 'famous minister who in far - sighted (into the future)
- 34.3 စစ်အားအင်ကောင်း၊ ချီလာကြောင်းကို '(that) thay came marching with might and main'
- 34.4 ဦးခေါင်းကြာသွင်၊ သံတော်တင်သော် 'lit send royal voice with hando like a lotus on the head: i.e to inform royalty most respectfully.
- 34.5 ဘုရင်များထွက်၊ လွတ်သားနတ်တံ၊ ထွေတော်သံ 'the royal pronouncenment, the inauguhal order made by the chief of the kings'
- 34.6 အကမ္ဘာဘာ၊ သုံးလူ့ချာတို့ 'lit the centres of three peoples in several worlds; i.e every Buddha in every world.
အကမ္ဘာဘာ 'several wrolds ' is formed by adding ကမ္ဘာto ကမ္ဘာ with a prefix အ which, in this context, serves as a particle to denote multiplicity or much'
သုံးလူ 'three people's means 'heemans,gods and brahma,
- 34.7 သစ္စာပွင့်အံ့၊ နှုတ်ရန်ကို 'lit the vocal forgrance that he will be entightened; i.e sexred precrdainment that he will realize the four truths on be a Buddha
- 34.8 တုံတံးစားစား၊ ခံပြီးငြားလျက် 'after having received the (preordainment) resouletly'
တုံတံးစားစား (adv) resolutely unflinchingly
- 34.9 သူ့အားသွေးပေါက်၊ ယင်ထသောက်မျှ '(let) his blood bleed a drop much enough even for a fly's single drink'
သွေး 'blood' ယင်'fly'
- 34.10 ခွင့်မမြော်စွာ 'lit not seeing or expecting the chance or opportunity; i.e not understanding the situation or ingornat'
- 34.11 မ၊ တကာသား 'lit sons of various mothers' the wordd in rather abusive, indicanting that the troops in the Thain army are of low charcters born of law mothers'
- 34.12 ယွန်းမင်းသူလုန်၊ ကြမ္မာကုန်ကို 'the rebethous Yun king whose fate is at an end;
ကြမ္မာကုန် 'fata at an end is here so used as to describe that the person in question is facing one of the four causes of doath; viz. death dece to the exhaustion or finish of one's life span.
- 34.13 ကာရည်ဟိတ်၊ မြတ်သည့်စိတ်ဖြင့် 'with a noble feeling of kindness or caused by compassion'
ကာရည + ဟိတ် 'caused by compassion or kindness (pa karunna + hetu)
- 34.14 ထိတ်ရုံလန့်ရုံ 'just to get frightened and scared'
- 34.15 တောအုံဝေးမြေ၊ နှင်ထုတ်လေဟု 'that (you) drive then away to further jungle of forest' နှင်ထုတ် 'to exper, to bonish, to drive away'

- 34.16 ရွှေဗျာဒိတ်ညွန့်၊ သရက္ခန်သည် 'Lit instruct golden preordainment and in tone'
ဗျာဒိတ် 'preordinment or prophecy made by the Buddha (s) or royalty' (skt byaditta)
သရက္ခန် (uncertain etymology) may come from Pa sara + gandha 'sandalwood' or Pa sara
+ khandha 'voice + group or intone'
- 34.17 လေသွန်ပျံ့ပျံ့ရှားတည်း 'the wind spreads for and winde' when taken together with 34.16 the
expression means 'the king instructs the prophecy or royal command and the wind spreads
for and inted unith the sucts of sandalwood (coming from his mouth)

ဤအရာတွင် စကြာမိုးဖြင့်၊ တို့ဘုန်းပွင့်၏¹၊ အသင့်
ယုတ္တိ၊ အရှိအမြင် မှန်ရာတွင်ကို² မတက်နှုတ်လျှပ်၊

ကမ္မည်းတပ်အံ့⁴၊ စေ့စပ်ကွဲပြား၊ စစ်သွားစစ်နေ၊
နှစ်ထွေကြံနက်၊ ကာကကွံနည်း၊ အားသည်းကျိုးနွံ၊ အညံ့ခံ⁵ဟု
သုံးစံးကရာဇ်၊ ဂုဏ်ခြောက်ဆစ်တွင်၊ ဝေဿဝတီ၊ လောကီစိုး
ခြံ၊ မာရ်မင်းတုလည်း⁷၊

တဟုံသဟသ်၊ ကုဒ္ဓိပါဒ်ဖြင့်⁸၊ စက်လွတ်ပစ်ချိုင့်၊
စစ်ကြီးဆိုင်၍၊ ပြိုင်ပစေကာ၊ မြူဆံလွှာမျှ၊ မညာမကြို၊ (ကျိုး?)
မတွန့်တိုတည့်¹⁰၊ မြင့်မိုရ်တချိန်၊ သမာဓိန်နှင့်¹¹၊ ဝရဇိန်ညာည်
(၉?) သမ္ပဗည (၉?)ဖြင့်¹²၊

ဖြတ်ယဉ်ကျင်းကျင်း၊ ဘုန်းတော်ခွင်းက¹³၊ မာရ်မင်း
လျက်ကဲ့၊ တန်ခိုးမဲ့လိမ့်¹⁴၊ အံ့ဘွဲ့အတိ၊ ရဲရဲညီသား၊ ကုဒ္ဓိဝိမ၊
ဘုန်းတေဇကြောင့်၊ အာသယဟူ၊ ဂုဏ်တဆူကို¹⁵၊

ဘူပထဗျာ၊ တည်ကြာသရွေ့၊ မသုံးလေတည့်¹⁶၊
မြေတက်ဝန်းကျင်၊ ကျွန်းလေးခွင်၌¹⁷၊ လူစင်စစ်သာ၊ မင်းချင်း
မှာသော်၊ ဘ(ပ?)ဇာတဓိ၊ ကျို့ဘွယ်(ဖွယ်?) ရှိလိမ့်¹⁸၊ သမ္မော
မိငြိမ်း၊ တသ (ဖ?)က ကမ်းကို¹⁹၊

လက်လှမ်းမီသူ၊ ဖြစ်တော်မူရွှေ²⁰၊ လူဖြင်ပည်းအား၊
ရင်တော်သားသို့²¹၊ သနားချစ်ခင်၊ ဆယ်ကယ်တင်သည်၊
သို့စင်ပိုက်ပိုက် ဖြားဖြားတည်း²²။

Here, concerning this mother, I will put
on the written record the logical reason of over
powerful king, whose feet are high in the stay
(or) who can fly in the stay with his treasure of
wheel) in order to avoid blames in future.

There are six kinds of actins customary for
on empetor to choose in tines of war

(1) negotiations with those at differences,
(2) going to war (3)marching to battle, (4)stand-
ing defensive employing the method dof
kākakhi (crow's eye) strategy, (5)alliance with
the stranger and (6)surrender to more powerfull.
Even if Māra, the Evil one with his 1000 arms,
reeking Vessavati heaven came

to fight, sending his powerful and hack-
ing weapon, Cour king) would feel neither fright-
ened nor concerned even the size of a dust or
haiv. Of the king, complete with concentration
as massive and fim as Mt. Meru and knowledge
and a attentiveness as hard as diamond, fights
back with his powers his opporent

despite the face that he is Māra the king,
will turn powerless. owing to his amazing, and
glowing powers of mystio nature, he never re-
sorts to the use of refuge or reliance upon as long
as the globe lasts of the dntagornist happens to
be a heeman king like himself from four
continants of oarth, what reason is there to stoop.

Because he is a man who has grasped the
enlightement tradilion (which) belongs) to thither
side of the ocean (of ro unds of existence) he
compassionate and loving,

saves multitude of men and holds them
in his arms endearingly like the children of his
own.

- 35.1 ဤအရာတွင် စကြာမိုးမြင့်၊ တို့ဘုန်းပွင့်၏ 'concerning this mother of our very powerful king whose feet is as high as the sky or who can fly with wheel. cakka ဘုန်းပွင့် '(one) whose power blooms; i.e very powerful
- 35.2 အသင့်ယုတ္တိ အရှိအမြင်၊ မှန်ရာတွင်ကို 'the logical or consequential turk which is axtant and see able or realizable.
အသင့်ယုတ္တိ 'consistent with logic or logical'
(Pā Yuth)
အရှိအမြင် 'what is in existence and what is seen; or reasonigy; spinion; view;
- 35.3 မတင်နှုတ်လျှင် Lit if not put on recoral the mouth is indecorous. The poot here defends his (up-coming) explanation why the king gives this order, because he foars that, if he fails to state this reason he would I he mis cenderstod on a reckless wanton wreter so the expres- sion မတင်နှုတ်လျှင် may be translated (I will explain) to avocal future blome'
- 35.4 ကမ္ပည်းတင်အံ့ ' (I will record in writing
ကမ္ပည်း writing; inscription'
- 35.5 စေတစင်္ကပ္ပာ၊ စစ်သွားစစ်နေ၊ နှစ်ထွေကြံနက်၊ ကာကက္ခိနည်း၊ အားသည်းကျိုးနွံ၊ အညံ့ခံ '(1) negotiation with those at varance, (2) making war, (3) march to battle, (4) standing defensive employ- ing the method of kākakkhi (the Crow's eye) (5) alliance with greater powers and (6) surrender to more powerful. These six methods are taditionally given ion an ancient Pāti text as choices for a king in times of war.
- 35.6 ထုံးစံဧကရာဇ်၊ ဂုဏ်ခြောက်ဆစ်တွင် 'six kinds of honour able practices customary for an experor' ဧကရာဇ် 'sola authoristy; an emperor' (Pā. eka + rājā)
- 35.7 ဝေဿဝတီ၊ လောကီမိုးခြုံ၊ မာရ်မင်းတုလည်း၊ 'Māra the king (or Euil one) who rules the entrie world of para nimita vessavati the highest heave of six cleva worlds. Māra မာရ်နတ် is the Buddhist Devil and has several other epithats as kanha (The Black One), Adhipati (the load), Pāpimā (the wicked one) etc.
ဝေဿဝတီ 'the abode of Māra - God' (Pā paraminmitavessawati)
- 35.8 ဗာဟုသဟသ်၊ ကုဒ္ဒိပါနိဖြင့် 'through his power of 1,000 arms' ဗာဟုသဟသ် '1000 arms's (Pā bāhu+ sahassa)
- 35.9 စက်လွတ်ပစ်ချိုင့်၊ စစ်ကြီးဆိုင်၍ ပြိုင်ပစေကာ 'even when (Māra) sending his powerful weapon to hack makes war' စက် 'powerful weapon' (Pā cakka)
ပစ်ချိုင့် 'throw, cut off or hack'
- 35.10 မြူဆဲလွှာမျှ၊ မညာမကြို၊ မတွန့်တို့တည်း ' neithis obedient nor show concern nor shrink even the size of a hair on dust
- 35.11 မြင့်မိုရ်တချိန်၊ သမာဓိနံနှင့် 'with concentration as huge as Mt. Mere မြင့်မိုရ်' high mountain i.e Mt Meru' သမာဓိနံ 'mental concentration'

(Pā samādh:)

- 35.12 ဝရနိဉာဉ်၊ သမ္ပဇဉ်ဖြင့် 'Knowledge and attentiveness as enduring as a diamond
ဉာဉ် (or ဉာဏ်) knowledge intelleats (Pā ñāṇa)
သမ္ပဇဉ် 'attentiveness, awareness' Pā sami + pajañña
- 35.13 ဖြတ်သည် တျင်းတျင်း၊ ဘုန်းတော်ခွင်းက 'Lit if (the king) cust and penetrates entirely with his
royal power; i.e if the king fighto back with his power
တျင်းတျင်း (arch) all entirely
ခွင်း (v) to pierce with on arrow: to penetrote
- 35.14 မာရ်မင်းလျက်ကဲ့၊ တန်ခိုးမဲ့လိမ့် 'even the Evil one himself will lose (all) his power;
မာရ်မင်း (The Evil one) is like sturn in chistaniy and makes many attempto to subert Bud-
dha and Buddhism, including an assorsination plot on Buddha's life is considered the
most powerful among the supernatural beings.
- 35.15 ကုဒ္ဓိဝိဓ၊ ဘုန်းတေဇကြောင့်၊ အဘသယဟူ ဂုဏ်တစ်ဆူကို 'because of his surporisingly wonderful
and glowing paser of mystic nature, the honour known as 'refuge'
ကုဒ္ဓိဝိဓ 'kinds of mystic power ' (Pā iddi + vidha)
တေဇ 'power ; glory (Pā teza)
အာသယ 'refuge, abode, haunt' (Pā āsaya)
- 35.16 ဘူပထဗျာ၊ တည်ကြာသရွေ့ မသုံးလေတည့် '(he) does not use (it) as long as earth remains and
last'
ဘူပထဗျာ 'the earth, the globe' (Bur Pā bhimi + pathai)
- 35.17 မြေထက်ဝန်းကျင်၊ ကျွန်းလေးခွင်၌ 'in four cantinents all over the earth'
- 35.18 ပဇာတစိ ကြုံဖွယ်ရှိလိမ့် 'is there what reason to stoop? ပဇာ 'what' တစိ (Lit no seed, not a seed)
' not the size of a (seasone) seed !'
- 35.19 သမ္မောဓိဌမ်း၊ တစ်ဖက်ကမ်းကို 'the tradition of enlightened knowledge which is the other side
(of rounds of births)
သမ္မောဓိ 'enlightemment (Pā sain + bodhi) Sambahi (or sammāsambodhi) is the highest
knowledge attainable only to Buddhis, Pacceka - buddha (Lonely Buddhas) and Sāvakas
(Arahats)
- 35.20 လက်လှမ်းမီသူ၊ ဖြစ်တော်မူ၍ 'being a man who has reached or grasped (the samblodi)
လက်လှမ်း 'reach, grasp or hold of...'
i.e beeing a Buddha - embryo
- 35.21 လူဖြစ်ပည်းအား ရင်တော်သားသို့ 'multitude of men like (his) own, bosom sons, ဖြစ်ပည်း (arch)
many multitude much ရင်တော်သားသို့ like childrem born of his own womb
- 35.22 သို့စင်ပိုက်ဖြားဖြားတည်း 'hold endearingly colse to one's bosom on this way
ပိုက်ပိုက် 'hold is one's hand close to the brest'
ဖြားဖြား 'seducugly or endecringly

မင်းကြီးမဟာ နော်ရထာလျှင် ရွှေဗျာဒိတ်သံ၊ ဦးဖြင့်
ခွဲပြီး¹၊ သံလွင်ပြည့်လျှမ်း၊ အနောက်ကမ်းတက်²၊ မောရှမ်း
ဖြင့်ပဲ³၊ မိုးနဲကျော်ထိပ်၊ မိုင်းစိတ်မိုင်းပွန်၊ နောင်မွန်လဲချား၊
သီးခြားခရိုင်၊ မိုင်းကိုင်းမိုင်းပဲ၊ ခြံရံပတ်ဝန်း⁴၊ ကျိုင်းခန်းတလီ၊
သိန္နီဟဲလို့၊ နယ်ကို (ကုန်း) မလွတ်၊ သင်ညွတ်သင်မောင်း၊
သောင်းသောင်းများစွာ၊ ငွေစွန်ရွာက စသည်ပြောဟို သန်
ကိုယ်စွမ်းရဲ့ ပိုလဲခဲပဲနှင့်⁵၊ မိုးနဲရှိဟောင်း၊ ငါးကြောင်းငါးတပ်⁶၊

မလပ်မြဲ⁷၊ ကိုယ်ရံပြွမ်းပြွမ်း၊ သူကောင်းထမ်းတည့်⁸၊
ရှမ်းနှင့် မြန်မာ၊ ရက်ရောစွာသည်၊ ဘူတာရကွသ၊ ဒါနဝသို့⁹၊

ဖြဖြဗိုလ်ညီ ခေါ်ဘဏီတွင်¹⁰၊ ရဲဆီဝင်းဝင်း၊ ကြောက်
ရွံ့ကင်းသား၊ မင်းလှမင်းခေါင်ကျော်¹¹၊ ညာကျော်ဟိုးဟိုး၊
လက်ရုံးကိုးသား၊ နေမျိုးမင်းတင်သီဟသူ¹²၊ ခံယူဘွဲ့ထူးအမတ်
နှစ်ဦးကို၊ ကွပ်မျိုးစီရင်၊ စစ်ကဲတင်၍¹³၊ မင်္ဂလာရက်၊
စည်းလက်ကိုက်ညီ၊ အောင်တပ်ချီသည်¹⁴၊ မဟိသိမ့်သိမ့်
ချောက်ချားတည်း¹⁵။

Putting respectfully the royal command
into execution Mingyi Mahā naw-ratha (rasied
an army) of numerous, strong, powerful and
brave Maw shans on the west bank of Than-lwin
from places like well-known Moe-nei, Mai Seit,
Mai Pum, Naung mun. Lecher, indepemdent dis-
tricts of Mai-kaing and Mai- pan Kyai- Khan in
their environs sein ne, Helum and remving areas
as Thein nyut, Thin maw Ngwe gun and many
other

villages and added these recreits tp origi-
nal five units based in Moe- nei, Making (the
army) a angle- merate of numerous good
servisemen of shans and Myanmars, strong, brave
and powerful who stood infailigly and cenantly.
The bravest and fearless Mein- hal min gaeng
gyaw

who was like severs Dānawn the demon
among the countless tropes as many as a khobhani
and widely famous warries Ne myo min htin thi
ha thee were made seconds in command to ad-
minister and lead it.

The victorious army marched in orderly
manner on an auspicious day, making the earth
temble and shaky.

- 36.1 ရွှေဗျာဒိတ်သံ၊ ဦးဖြင့်ခဲ့ပြီး Lit 'receives on his head the voice of golden prophecies, i.e he very shediently obeys the royal command
- 36.2 သံလွင်ပြည့်လျှမ်း၊ အနောက်ကမ်းထက် 'west bank of over flowing Than- Lwin River'
- 36.3 မောရှမ်းဖြင့်ပဲ 'plently of Maw Shans' ဖြင့်ပဲ (arch) 'plentiful, bountiful
- 36.4 ခြံရံပတ်ဝန်း 'surrounding an all sides'
- 36.5 သန်ကိုယ်စွမ်းရဲ ဗိုလ်ခဲနှင့် 'numerous officersd strong, brave and powerful'
- 36.6 မိုးနဲရှိဟောင်း၊ ငါးကြောင်းငါးတပ် 'five armies already camping in Moe- nei
- 36.7 မလပ်မြဲမြဲ 'unfailingly and steadfastly'
- 36.8 ကိုယ်ရံပြွမ်းပြွမ်း၊ သူကောင်းသည့် 'numerous good servicemen guarding their body
ပြွမ်းပြွမ်း 'mixed up or being together
- 36.9 ရက်ရောစွာသည်၊ ဘူတာရက္ခသ၊ ဒါနဝသို့ 'like Dānava the severe demon (belonging to the category of)bhita ရက္ခသ (Bur ရက္ခိသ်) is a term for demons, espacially water demons who reigns a particular pond and eats man enterious into their waters. Bhuta beings, living beings' is firequently referred to a particular category of horrible and pumitive beings believed to live east of Mt. Maru and guard that direction under king Dhatarattha. This Dānava (Bur tānoyakkha tā no ogra) appearing as a hero in one Buddhist Jātaka (sanaungga-singi Jātaka) is now a classic example to advocate for 'female infidelity'
- 36.10 ဖြူဖြူလုံညီ၊ ခေါဘဏီတွင် 'in the army of khobhari sofdiers united and innumerable
- 36.11 ရဲဆီဝင်းဝင်း ကြောက်ရွံ့ကင်းသား၊ မင်းလှမင်းခေါင်ကျော်၊ 'Min hla min gaun gyaw who was fearless and brave.
- 36.12 ညာကျော်ဟိုးဟိုး လက်ရုံးကိုးသား၊ နေမျိုးမင်းထင် သီဟသူ 'Ne myo min htin thi ha thu, well known and a war like warrior
- 36.13 ကွပ်မျှူးစီရင် စစ်ကဲတင်၍ 'appointed commondersin chief to administer and lead (the army)
- 36.14 မင်္ဂလာရက်၊ စည်းလက်ကြိုညီ၊ အောင်တပ်ချီသည် 'The victorious army marches arderly in good form on auspicious day.
- 36.15 မဟီသိမ့်သိမ့်ချောက်ချားတည်း ' The ground shook and termbled မဟီ 'earth, ground' (Pā mahi)'

တိုင်းကမ္ဘာဇာ မိုးနဲကလျှင်¹၊ ကာလကောဇာ²၊
ထောင့်နှစ်ရာနှင့်၊ သင်္ချာအမြတ်၊ ပန္နရသံတည့်³၊ မိုးနတ်ရာသီ၊
တိထိဆန်းတက်၊ ဆဲလေးရက်ဝယ်⁴၊ ကောင်းဘက်ညွန့်တုံ၊
စည်းလက်စုံဖြင့်⁵၊ ချီတုံဖြောင့်တန်း၊ တစ်စခန်း၌၊ ရေငန်းချင့်
နှိုင်း၊ ရပ်လင့်ဆိုင်းလျက်⁶၊

ကျိုင်းခန်းနဂိုရ်၊ ယင်းခဗိုလ်ဟု⁷၊ ရန်လိုပေါက်ပြောင်၊
ကျောက်ခေါင်⁸ကို၊ လှံထောင်ထား(ခါး)လွတ်၊ သေနတ်
လုလင်၊ ဝန်းကျင်ရံကာ၊ ဗိုလ်တရာနှင့်⁹၊

ညီညီဆီးဆို့၊ ကျိုင်းတုံမြို့က၊ မကြို့(ကျို?)မရွံ၊ ခြင်္သေ့
ခဲသို့၊ မြဲမြဲစစ်ခြေ၊ စွဲရပ်စေ၍¹⁰၊ ယွန်းမြေလူးခုံ၊ နယ်အကုံ
(ကုန်?) ကို¹¹၊ လုံးစုံငှ၊ မလစ်ရအောင်၊ ကြပ်မစိမ့်တွေ၊ ချီတက်
စေပြီး¹²၊ ဝေဝေခွဲခွဲ ကြောင်းတကွဲတုံ၊ မိုးပြုမြို့တောင်၊ ဘား
ပေါင်သမတ်၊ လမ်းသို့လွှတ်၍¹³၊ သမ္မတ သီဟရာဇ်၊ ချစ်ချစ်
သံဂေါ၊ တောင်လုံးကျော်သည်၊ တဘော်မည်သီး ကရင်ကြီး
နှင့်¹⁴၊

ပေါက်ထီးကျွဲဆိုး၊ ချိုအားကိုး¹⁵သို့၊ ကြယ်ဘိုးကြီး
ငယ်၊ မြိုင်ရိပ်ကွက်လျက်¹⁶၊ နယ်တသီးခြား၊ တောင်ကြီးစား
သည်၊ စော်ဘွားကဲ့သို့ ကရင်တို့လည်း¹⁷၊ ကရင်တို့လည်း၊
ဆီးဆို့တင်းကျပ်၊ ဇင်းမယ်လမ်းက၊ ဖုံးလွှမ်းသောတွေ၊
စွဲရပ်စေ၏¹⁸၊ အနေအခုံ၊ စီရင်ပုံကို၊ အစုံအစု၊ ပြီးကုန်
လျှင်၊ အရှေ့ဘုရင်¹⁹၊

ဗိုလ်စစ်အင်နှင့်၊ သံလွင်ကမ်းခိုက်၊ အောင်တပ်ဆိုက်
သည်²⁰၊ ဆူလှိုင်မြေရေမိုး ဖျားတည်း²¹။

It was the 14th lunar day on the waxing
side of raining season in 1215 of the current year
that the army advanced straight forwardly in good
order on an auspicious day.

The stoped at one comp to servery and
corordinate the maker. the mightly

and warlike Nga Kyaw Gaung, known as
Yai Khe chief of Kyai khan town with 100 cap-
tains accompanied by troopers armed with spears
bare swards and guns was comdonded to take

base of Kang-tung and defend it fearlessly
and without a retreat like a liow. He was also
ordered to march all place thoroughly in too sand
bank in Yun countref leaving On place on vis-
ited. Another unite was sent to phar-paun tha-
mat road to the south of Moe- bye town.

One Karen native Ba Baw by name also
known across the region as king lion of the moun-
tains kye pho gyi and kye pho ngai taking cover
under the shadow of the jangle who were like
youthful male and militant buffaloes relying on
their harns and saw bwa of Taung gyi in

independed province were (all) ordered
to block Zin mairood thickly and over
whealmingly. Once the arrangements and maneu-
vers were complete the east king together with
combat arms and victorious army came to the
bank of Than- Lwin while noises and clamours
filled the earth the warters and the sky.

- 37.1 တိုင်းကမ္ဘောဇ မိုးနဲကလျှင် 'from Moe-ne in the Kan bo za province
- 37.2 ကာလကာဇ 'current Brumese are in terms of time; i.e Myanmar Era
- 37.3 ထောင့်နှစ်ရာနှင့် သင်္ချာအမြတ်၊ ပန္နရသ်တည့် '1213 Me (i.e 2397 BE; 1853 A.D)
သင်္ချာ 'arithmetics numbers' (Pā saikhyā)
ပန္နရသ်တည့် '15' (Pā pamnatrasa)
- 37.4 မိုးနတ်ရာသီ၊ တိထီဆန်းတက်၊ ဆယ့်လေးရက်ဝယ် 'or the 14th waxing day of rainy season
- 37.5 ကောင်းတက်ညွန့်ဟုံ၊ စည်းလက်စုံဖြင့် 'the army advance with propitious users and in good order
- 37.6 တစခန်း၌၊ ရေငန်းချင့်နှိုင်း၊ ရပ်လင့်ဆိုင်းလျက် 'stop and wait at one camp co ordinating the matters.
စခန်း 'camp' ရေးငန်း 'mother or business
- 37.7 ကျိုင်းခန်းနဂိုရ်၊ ယင်းခဲဗိုလ်ဟု '(ha) known as Yin- Khe officer from Kyai khan town
Yin khe (probably) name of an ethnic group in present day kayah state'
နဂိုရ်'town, city' (Pā nagara)
- 37.8 ရန်လိုပေါက်ပြောင်၊ ကျော်ခေါင် 'an aggressive militant by the name of Nga Kyaw Gaung
Kyaw Gaung is his personal name and nga Mr is prefixed to show that he is a servant of
the king In colonial times every convict or suspect is called or recorded prefix nga by the
British as someone law and disgraceful
- 37.9 လှံထောင်စားလွတ်၊ သေနတ်လုလင်၊ ဝန်းကျင်ရံကာ ဗိုလ်တရာနှင့် 'with 100 officers surround on
all sides by troops armed with spears bare sword and rifle
ဗိုလ် in this context signifies a captain ruling 100 men according to Burmes military formation. (Pā bala)
- 37.10 ကျိုင်းတုံမြို့က၊ မကျိုးမရွံ့၊ ခြင်္သေ့ခံသို့ မြဲမြံစစ်ခြေ၊ စွဲရပ်စေ၍ 'is ordered to stand and defend like a
fearless and unfrightened lion based in Kang tung
- 37.11 ယွန်းမြေလူးခုံ၊ နယ်အကုန်ကို 'all places like too delta in yun kaungtry.
- 37.12 ကြပ်မစိမ့်ထွေ ချီတက်စေပြီး 'let (him) superious and lead (the army)
- 37.13 မိုးပြုမြို့တော်၊ သားပေါင်သမတ်၊ လမ်းသို့လွှတ်၍ 'sent (another unit) to the road called phat boung
tha mat to the south of Moe bye
- 37.14 ပဗ္ဗတသီဟရာဇ်၊ ချစ်ချစ်သံဂေါ် တောင်လုံးကျော်သည်၊ ဘတော်မည်သီး၊ ကရင်ကြီးနှင့် 'the karen native
by the name of Ba Baw widely reputed across the mountains as the King lion of the
Mountain.
ပဗ္ဗတသီဟရာဇ် 'king lion of the mount (Pā pabbata + siharājā)
ချစ်ချစ်သံဂေါ် 'feverishly repeated

- 37.15 ပေါက်ထီးကွဲဘိုး၊ ချိုအားကိုးသို့ 'like a youthful and make mililant buffolo relying upon its harms
ပေါက်ထီး 'make, young, strong animal ချို 'harms'
- 37.16 ကြယ်ဘိုးကြီးငယ်၊ မြိုင်ရိပ်ကွယ်လျက် 'Kye pho gyi and Kye pho ngai covered by the shadow of
the jungle
ကြယ်ဘိုးကြီး၊ 'andကြယ်ဘိုးငယ် are names of villagers in today's kayah state, But in Mindon's
period they might have been pesonal names of individuats
- 37.17 တောင်ကြီးစားသည်၊ စော်ဘွားကဲ့သို့၊ ကရင်တို့လည်း 'Karens like sawbwat of taung gyi (now city of
ston state)
- 37.18 ဆီးဆို့တင်းကျမ်း၊ ဇင်းမယ်လမ်းက ဖုန်းလွှမ်းသောတွေ၊ စွဲရပ်ခြေ (they) are ordered to block in large
numbers filling the Zin mai road to the brim
- 37.19 အရှေ့ဘုရင် 'king of the east' on this context the word may refer to yo da yar king who lives
on the east bank of than lwin.
- 37.20 ဗိုလ်စစ်အင်နှင့်၊ သံလွင်ကမ်းခိုက်၊ အောင်တပ်ဆိုက်သည် 'together with combat arms the victorious
army reached the bank of than-lwin
စစ်အင် 'combat arms' usually means infantry cavalry chariots and alephant corps'
(Bur sit + Pã aingã)
- 37.21 ဆူလှိုက်မြေရမ်းဖျားတည်း 'noises and clamours filled earth, water and soared up high to the
end of the stay

မြေကြီးဝသုန်၊ သိမ့်သိမ့်တုန်မျှ¹၊ ကုန္တဒီဗွေ၊ သံလွင်
ရေကို²၊ ဗိုလ်ခြေခံလျှင်၊ ကူးအံ့စည်၌³၊ စိမ်းချည်မျက်မာန်၊
မုန်ရည်မွန်၍⁴၊ ရန်နိုင်မည်ခေါ်၊ ဇမ္ဗူကျော်သည်၊ ဆင်တော်
တောက်ပြောင်၊ မျက်စည်းထောင်လျှင်⁵၊

ခေါင်ခေါင်လည်းဟစ်၊ ပဲ့တင်ထစ်လျက်⁶၊ ခြစ်ခြစ်
(ချစ်ချစ်⁷) ကျိုက်ဖွက်၊ တောင်ကမ်းအက်မျှ⁷၊ လေးဘက်မြေ
ရောက်၊ ထောက်၏မထင်၊ နွယ်ရှင်ဝဇီ၊ ဦးနားချိုလျက်၊
အသိမခံ⁸၊ လှံလည်းမစွန်း၊ ချွန်းလည်းဖြောင့်စင်း၊ မြစ်ကိုငြင်း
သော်⁹၊

သျှင်(ရှင်⁹)ရင်းသတိုး၊ တို့ဘုန်းဖြိုး၏¹⁰၊ တန်ဖိုးက
လွန်၊ ဂုဏ်တံခွန်ကို¹¹၊ မိုးစွန်မောက်မောက်၊ မြှောက်ချိန်အဆီ၊
ခါတန်ပြီဟု¹²၊ သင်္ဂီရတနာ၊ ရွှေပေလွှာတက်၊ ဩဘာတော်လျှံ
ဗျာဒိတ်သံကို¹³၊ မိုးယံငြိမ့်ငြိမ့်၊ ကြက်သီးစိမ့်မျှ¹⁴၊

ဦးနှိမ့်ရိပ်နံ၊ ဘတ်(ဖတ်⁹)ကြားပြန်သော်¹⁵၊ ဆဒ္ဒန်
အသွင် ရန်နိုင်ဆင်လည်း¹⁶၊ ရွှေခြင်္သေ့သံ၊ ဟောက်ကြိုးနွံက¹⁷၊
မြိုင်ယံသားမျိုး၊ ဦးဆက်ကျိုး၍၊ ခေါက်ချိုးဝပ်တုပ်၊ ဝိဉာဉ်ချုပ်
သို့¹⁸၊

မလှုပ်ရှားဝံ့¹⁹၊ ညံ့သားမာန်စောင်၊ ဘုန်းတော်
ဆောင်က²⁰၊ မှာ သောင်ဘက်(ဖက်⁹)ကျွန်း၊ ဖြောင့်ဖြောင့်
သန်းသည်²¹၊ ရေပန်းယက်သံ ဖွားဖွားတည်း²²။

The huge army of soldiers whose weight nearly shook the earth, was about to cross the waters of Than-lwin ie vulet. The jambircontinct famous, yourthful and mighty, elephant Yan Naing now turning uncontrollable and furious on musth screamed and howled aloud

which reverberated almostg oracking valleys and ridges. The animal roamed and stam-peded as if it did not stand on the ground and raising its trunk and tusks twoards the head it allowed on one to approach him. In defiance of spears and iron-hooks

the creaties refused to enter the river. It was the right moment to praise the banner-like everwhealming glary of our lord, its owner. (So) a royal order written on a golden palm- leaf was read, most respectfully in a bowed head position which resocended melodiously

nearly making the hearese feel goose-flesh. Like animals of the fareset, on hearing the roar of a loin turned unable to move as if dying with booken necks and lying on fours the royal power softened his feery.

He (now) crossed right- throught towards the sand - bank on the other side keeping the sprinkles of water, caused by his stroless rise up in white

- 38.1 မြေကြီးဝသုန်းသိမ့်သိမ့်တုန်မျှ 'The earth was about to tremble' ဝသုန် 'earth, ground' (Pā vasu + indra)
- 38.2 ကုန္တဒီဗ္ဗေ၊ သဲလွင်ရေကို 'The waters of riverled of Than-lwin' ကုန္တဒီ 'small river, rivelet' (pa-leu + nadi)
- 38.3 ဗိုလ်ခြေခဲမည်၊ ကူးအံ့စည်၌ '(when) the wast army of troops was about to cross' ခဲယှည် (arch)'multitude' ကူးအံ့ 'about to cross, on the verge of crossing' အံ့ (part) indicating a future.
- 38.4 စိမ်းချည်မျက်မာန်၊ မုန်ရည်မွန်၍ 'unfamailar, angry and pungand with musth'.
- 38.5 ရန်နိုင်မည်ခေါ်၊ ဇမ္ဗူကျော်သည်၊ ဆင်တော်ပေါက်ပြောင်၊ မျက်စည်းတောင်လျှင် 'The youthful, mighty and male elephant lenen ever the Jambudipa-cmmtninent an Yan-naing or the Conguerar' မျက်စည်းတောင် , of an uncertain origen, refers to a yereng and streng stags of griwth.
- 38.6 ခေါင်ခေါင်ဟည်းဟစ်၊ ပဲ့တင်ထစ်လျက် 'highly havls revarberating and echoing' ဟည်းဟစ် 'to havf loud and high' ပဲ့တင် 'echo; revberate'
- 38.7 ချစ်ချစ်ကျိုက်ဖွက်၊ တောင်ကမ်းအက်မျှ 'ridges and bonks are blagingly bubbling, wntil they almost get cracked'
- 38.8 စွယ်ရှင်ဝဇီ၊ ဦးနားချီလျက် အသီမခ 'raiseing (eto trunk) and adamantine tusks towarab the head and allows none to approach' ဝဇီ 'tid: diamand; adamantime' (Pa. vajera) သီ (v) 'come near, approach'
- 38.9 လှံလည်းမစွန်း၊ ချွန်းလည်းဖြောင့်စင်၊ မြစ်ကိုငြင်းသော် '(the elephant) refuses (to cross) the river in defiance of spear were cricn hook'
- 38.10 ရှင်ရင်းသတိုး၊ တို့ဘုန်းဖြိုး၏ 'of our cilustrious king who is the original owner'
- 38.11 တန်ခိုးကဲလွန်၊ ဂုဏ်တံခွန်ကို 'the banner of exceeding us powerfal glory or honour' တံခွန် 'banner, flag'
- 38.12 မိုးစွန်မောက်မောက်၊ မြောက်ချိန်အလီ၊ ခါတန်ပြီ 'the right time has come to uplift or praise (it) as high as the sky'.
- 38.13 သင်္ဂီရတနာ၊ ရွှေပေလွှာထက်၊ ဩဘာတော်လျှံ၊ ဗျာဒိတ်သဲကို 'the praise-worthey royal conom and writhen on the golden plate or palm-keal.
- 38.14 မိုးယံငြိမ့်ငြိမ့်၊ ကြက်သီးစိမ့်မျှ 'the recitation (of the command) resournal meladiously through the sloy until (the hearels) have goose-flesh'.
ကြက်သီးစိမ့် 'have good-flesh or goose-pimples'.

- 38.15 ဦးနှိုးရိုးပန်း၊ ဖတ်ကြားပြန်သော် ' (when) it is read most respectfully with a bowed head'
ဦးနှိုး 'bowed head' ရိုး 'respectfully' ဖန် (fr.ပန်ကြား) 'beg'
- 38.16 ဆဒွန်အသွင်၊ ရန်နိုင်ဆင် 'elephant Yang-naing like a six-tusked elephant' ဆဒွန် 'six-tusked, mythical elephants.' (Pà. cha+danta)
- 38.17 ရွှေခြင်္သေ့သံ၊ ဟောက်ကြိမ်းနွံက 'when the golden lion roars and threatens'
ခြင်္သေ့ 'lion' ဟောက် 'to roar' ကြိမ်း 'threat'
- 38.18 မြိုင်ယံသားမျိုး၊ ဦးဆက်ကျိုး၍၊ ခေါက်ချိုးဝပ်တုပ်၊ ဝိညာဉ်ချုပ်သို့ 'just as the animals of the jungle have their necks broken, sit on their fours and die' မြိုင် (arch). 'foremost, jungle'
'spirit, sour' (Pà-viññāna) and ဝိညာဉ်ချုပ် 'spirit comes to an end'.
- 39.19 မလှုပ်ရှားဝံ့ 'dare not more'
လှုပ်ရှား 'move, go about' ဝံ့ 'dare to have courage to'
- 30.20 ညံ့သားမာန်စောင်း၊ ဘုန်းတော်ဆောင်က 'Lit when the royal power carries out to soften (the elephant's) anger' i.e; when the elephant becomes calm and soft.
- 30.21 မှာ သောင်ဘက်ကျွန်း၊ ဖြောင့်ဖြောင့်သန်းသည် (the animal) crosses right through towards the sand-bank on the thither side.
- 38.22 ရေပန်းယက်သံ ဖွားဖွားတည်း 'water sprinkles in white the stroke of (his swimming)
ထက် 'strokes made with arms when one is swimming

မြမြသံလွင်၊ တိုဘ (၈) ကံတွင်၌၊ ဘွေ (ဗွေ?)
ဟင်သောင်ပြန်၊ ပုလဲညွန့်ထက်¹၊ အဝန်ဗိုလ်သင်း၊ အောင်မြေ
နင်းစဉ်²၊

When the multitudinous army treaded on
the auspicious ground on the flat sandbank of
bearly lustre on the thither side of emerald-green
river of Than-Iwin,

ဝင်းဝင်းတောက်ပြောင်၊ မိုးလုံးလောင်မျှ၊ လျှပ်ရောင်
ဘိတ်ဘိတ် (ဖိတ်ဖိတ်?)၊ ကိုးရပ်ပိတ်လျက်³၊ ကြိတ်လည်းရဲရဲ⁴၊
ခြမ်းမဲရိုက်သည်၊ တဟည်းဟည်းတည်း⁵၊ ရှည်းရှည်းရှန်းရှန်း၊
တစ်အုန်းသံရှိန်⁶၊

these came a series of bright lightning-flashes
which filled the nine quarters of the globe, al-
most burning the stay. The firmament was glow-
ing bright red averywhere. A peal of thunders,
accompanied by shee-shee-shune-shune noises
echo-

ဝရဇိန်လည်း၊ ထိန်ထိန်ပစ်ချိုင်း၊ မြေကွဲယိုင်မျှ⁷၊
ဖြိုဖြိုဖြိုဖြို၊ မိုးကြိုးစွေ၍⁸၊ နတ်ရေသီတာ၊ စဲသောခါ၌⁹၊
သဲသာသောင်ထိပ်၊ ခုံစဲရိပ်ဝယ်¹⁰၊

ing loudly and constantly, came rumbling in
force. The thunderbolt, viewed as the diamond-
weapon of Sakka, stroke hard, as if the ground
was about to crack and totter. It rained cate and
dogs. When the cold rain ceased many saw with
their eyes, on the beautiful sand.

ချိပ်ချိပ်ရောင်မောင်း၊ မရှုတောင်းတည်¹¹၊ ခြောင်း
ခြောင်းဝှန်ပတ်၊ အလျှံလွတ်လျက်¹²၊ မိုးနတ်ကုန္ဒာဆက်သလာ
သည်¹³၊ ဝဇီရာဝုဇ်၊ စက်ခုတ်ဖြတ်လွှား၊ မိုးကြိုးသွားကို¹⁴၊

beach, the brightly shining thunderbolt, which
can cut and break like a machine coruscating
with deep hues, so that it does not dereroe hu-
man sight. All were much delighted mat over-
joyed, thinking that this

မျက်ဝါးထင်ထင်၊ ဗိုလ်ပေါင်းမြင်သော်၊ ဝမ်းရွှင်ပီတိ၊
တို့ဘုန်းရှိကို¹⁵၊ သုဇိဘမောင်၊ မြိုက်လက်ဆောင်ဖြင့်၊
အောင်ပစိမ့်ရန်၊ ဆက်လာဘ (၈)န်သည်¹⁶၊ မှန်၏မုချ၊
ရွှင်အား ရလျက်၊ သတကောဋီ၊ လျှံညိုထိန်လက်၊
မိုးကြိုးခက်ကို¹⁷၊

excellent present was truly offered to their
majestic land, in order to win this war. by Indra,
the king of celestial gods and the beloved one of
Sujitā.

ဘုန်းထက်ဘုန်းဖျား၊ စောဘုရား၏¹⁸၊ ရွှေဘွားတော်
ထံဆက်သန်သည်¹⁹၊ တရံမကြိုက်ဘူး၊ ငြားတည်း²⁰။

Much elated and delightfult, they re-
spectfully sent their diamond-weapar that glowed
throughout the 100 croes of the coemic worlds.
This had new happened before.

- 39.1 ငွေဟင်သောင်ပြန့်၊ ပုလဲညွန့်ထက် 'on the centre of the flat sand-bank (which appeax) best pearts' သောင်ပြန့် 'kvelled sandbank'... ပုလဲညွန့် 'best kinds of pearls' here qualifies the color of the sand and so may simply be interpreted as 'on the pearly beach.'
- 39.2 အဝုန့်ဗိုလ်သင်း၊ အောင်မြေနှင်းစဉ် ' a swam of troops tread on the earth of victory'.
အဝုန့် (arch) 'multitude' ဗိုလ်သင်း 'group of troops' အောင်မြေနှင်း 'tradition, especially in the monarchrial times, that armies, just before taawing for battlerficeld, tread on a particuiarly-selected spot called Earth of victory, to secure victory or success in their endeavours.
- 39.3 မိုးလုံးလောင်မျှ၊ လျှပ်ရောင်ဖိတ်ဖိတ်၊ ကိုးရပ်ပိတ်လျက် (the bright ness) shinning and glowing like a flash of light. ning, filling the nine directions almost burning the whole stay' မိုးလုံး 'entire sky' လောင် (v) 'burn' လျှပ် 'flash of lightening' ကိုးရပ်ပိတ်လျက် (the brightness)' covers nine directions' i.e. the four cordinal directions+four angles+the above.
- 39.4 ကြိတ်လည်းရဲရဲ 'color of red over-crowded (in the slay)
- 39.5 ခြိမ်းမဲရိုက်သည်း၊ တဟည်းဟည်းတည် 'thunders and rumbles in force' တည်း 'to reemble'
- 39.6 ရှည်းရှည်း ရှန်းရှန်း၊ 'sounds such as 'shee-shee-shune-shune' reverberating like themdarous bonbs'
ရှည်းရှည်းရှန်းရှန်း is an enomatocpoetic word, echoing the thunder noises.
- 39.7 ဝရဇိန်လည်း၊ ထိန်ထိန်ပစ်ချိုင်း၊ မြေကွဲယိုင်မျှ 'the thunder-bolt hits glowingly almost (it seems) the earth cracks and topples'
ဝရဇိန် 'thunder-bolt' is belivered to be the fear-ful weapan of sakka and its occurence is supposed that sakka hit his weapon on the earth. (Pà. vajira, 8kt. vajra)
- 39.8 ဖြိုင်ဖြိုင်ဖြိုးက မိုးကြီးစွေ၍ (it) rains cats and dogs in strong torrents'.
- 39.9 နတ်ရေသီတာ၊ စဲသောခါ၌ 'when the godly waters stop or cease; i.e. when the rains ceased. နတ်ရေ 'godly water' သီတာ 'water' (Pà.sita) စဲ 'to stop, cease, come to an end'.
- 39.10 သဲသောင်ထိပ်၊ ခုံစဲရိပ်ဝယ် 'on the sandbank or the edge of the sandy bank'
ခုံစဲ (ar စဲခုံ) 'sand beach, sand-bank'
စဲ (arch) same as သဲ 'sand'
- 39.11 ချိပ်ချိပ်ရောင်မောင်းမရှုတောင်းတည့် 'coruscate with wax-color so that no one can look at it'
ချိပ် 'sealing wax' and ချိပ်ချိပ်ရောင်မောင်း 'color of wax deep and bright'.
မရှုတောင်း 'cannot look' signifies that the heres are so corescating that it is hard to look straight.
- 39.12 ခြောင်းခြောင်းဝုန်ပတ်၊ အလျှံလွတ်လျက် 'the flame-like colors rising in force or intensively'.
ခြောင်းခြောင်း (adv.) 'in force'

- 39.13 မိုးကုတ်ကုန္တ၊ ဆက်သလာသည် 'presented respectfully by 'the lord of celestial gods or sokka.'
- 39.14 ဝဇီရာဝုဇ်၊ စက်ခတ်ဖြတ်လွှား၊ မိုးကြိုးသွားကို 'the Sakka's diamond-weapon which cuts and breaks or severs, called thunder-bolt.'
 Sakka is traditionally believed to possess this special weapon and ordinary thunderous noises during rainy season are often referred to as noises made by Sakka shooting the weapon.
 ဝဇီရာဝုဇ် 'an adamantine weapon' (Pā. vajina+āvuccha)
 (As a matter of fact, it is a mineral creature supposed to have been cast to earth with lightning. Many believe it possesses a medicinal power, particularly for eye-sores.)
- 39.15 ဝမ်းရွှင်ပီတိ၊ တို့ဘုန်းရှိကို (all are) happy and delightful that our glorious one'
 ပီတိ 'delight' (Pā. piti)
- 39.16 သုဇိတမောင်၊ မြိုက်လက်ဆောင်ဖြင့်၊ အောင်ပစိမ့်ရန်၊ ဆက်လာသန်သည် 'Sakka presented the excellent weapon in order to conquer (the battle)'
 သုဇိတမောင် 'Lit. the beloved of Sujita'. Siyita is supposed to be one of the queens of Sakka.
- 39.17 သတကောဋီ၊ လျှံညီထိန်လက်၊ မိုးကြိုးစက် 'the thunder-both the weapon of Sakka, which brightens the 100 crores of the cosmic worlds.'
 သတကောဋီ '100+crores' is a popular number to describe the cosmic worlds in Buddhist cosmogony.
- 39.18 ဘုန်းထက်ဘုန်းများ၊ စောတရား 'Lit. the right-eours reeler whose glory is the top-most; i.e. the most glorious and righteous ruler'
- 39.19 ရွှေဘွားတော်ထံ၊ ဆက်သန့်သည် 'is entrusted with on offered to the golden feet.'
 ရွှေဘွား (same as ရွှေဘဝါး) 'golden soles'
- 39.20 တရံမကြိုက်ဘူးငြားတည်း ' (this) has never happened, or met with, before; or it is without precedence.'
 တရံ (adv) 'once'
 ကြိုက်(fr.ကြံကြိုက်) 'to meet have experience'

ဗိုလ်ပေါင်းကြည်လင် ပီတိရွှင်လျက်¹၊ (ဗွေ)ဟင်
ကျော်ထိပ်၊ စဲသောင်မြိတ်က၊ ကိုယ်စိတ်မကျဉ်း၊ ချီခဲ့လျည်း
သော်²၊ မိုင်းပျည်းရောက်ခါ၊ မိုးသတ်မှာလည်း၊ ရေးရာလွဲလွဲ၊
တပ်စစ်ကဲတို့³၊ ဝံ့ရဲစွမ်းဆောင်၊ ဗိုလ်သုံးထောင်နှင့်⁴
ဘုန်းရောင်ပြတွေ၊ ရပ်စဲလေဟု၊ ခွဲဝေဥသံ၊ အရေးကုန်မှ⁵၊

ကျိုင်းတုံမြို့တွင်း၊ အောင်မြေနှင်း၍⁶၊ ခင်းကျင်းသည့်
ကား၊ ရဲရည်သန်ကြွား၊ ခြင်္သေ့အားသို့၊ လဲချားကြမိုင်း၊ စိတ်မုန်
တိုင်းကို⁷၊ ကျိုင်းတုံအနောက်၊ နှစ်ရာလောက်တည့်၊
တထောက် သင်္ချာ၊ ကျော်ခန့်ကွာက၊ ဗိုလ်ပါတထောင်၊
မြင်းသုံးထောင်နှင့်⁸၊ တောင်တရုတ်၊ စိန်ထွတ်တည်သို့⁹၊
ခိုင်ကျည်တုံစား¹⁰၊ ရပ်စေ ထား၏။ ယောက်ျားပီပီ၊ ကေသရီ
သို့၊ သိန္နီစစ်ကဲ၊ လှစ်ခွဲရန် ခွင်း၊ ငရွှေမင်းနှင့်¹¹။

သတင်းကျော်ရှိန်၊ မိုင်းနောင်ဟိန်ဟု၊ အာလိန်ရန်ဆီ၊
ကုမ္ဘာကြီးလည်း¹²၊ တသီးတခြား၊ ကျားသို့ရန်လို၊ ထိပ်သွေးမြို့
သည်။ ဗိုလ်ဆဲဟဲ့¹³၊ အိုဘုံယောက်ျား၊ လက်ရုံးအားဖြင့်၊
လွှားလွှားတောင်းကို၊ ခုတ်တွင်ဖြိုသည်၊ ဗိုလဝရီမယ်¹⁴။

အံ့ဘွယ်သူရဲ၊ ဗိုလ်ငရွှေဟု¹⁵၊ အကဲအကွပ်၊ ငါးဦးကြပ်
လျက်¹⁶၊ တောင်ရပ်မျက်နှာ၊ တာသုံးရာက၊ မဟာဂီရိ၊ ခွန်စလီ
ဟု၊ မိုးဆီရိပ်ရိပ်၊ တောင်ခြေထိပ်ဝယ်¹⁷၊ ပြည့်သိပ်ရဲဘော်၊
ဗိုလ်ထောင်ကျော်နှင့်¹⁸၊ တီးဆော်အောင်စည်၊ ရှည်ရှည်
အောင်လံလွှားလွှားတည်း¹⁹။

Filled with happiness and delight, all sol-
diers advanced forward from the centre of sand-
beack freely and lgihtly. When they came to Mai-
phin, certain commanding officers were assigned
to various duties and ordered to camp, with 300
brave and powerful troops,

in Mai-thet, as a means of displaying the royal
glory. After all had beend thoroughly arranged,
they stepped on the ocuuspicious ground within
Keng0teng. Thuigs were then thus determined.
furious, strong, brave land lion-hearted Kya-mai
of Le-char, with 1000

infantrymen and 3000 cavatry men under his
command, was commanded to stand steadfastly
at a place, 200 tars west of Keng-gung, like a
diamond top a strong and firm as a mountain.
Manly and Lion-like commander of Since Nga
Shwe Min whowould

break and crush the enemy the well-known Mai
Naung-hein who was like a gun-ban manster
guarding the tiers of Mt. Meru: Nga San Hei who
was as agressive as a tiger that drink blood of its
prey's neck: marwelous. Nga Yee Mai who, with
his aword and shield, would cut and destory the
enemy and wonderful warming Nga Shwei: un-
der

the administration and leadership of these five, a
large battlion of over 1,000 men was placed and
posted on the summit of great mountain sumsats,
300 tars from the city, where drums echoed and
banners of victory proudly flew in the wind.

- 40.1 ဗိုလ်ပေါင်းကြည်လင်ပီတိရွှင်လျက် 'delightful, and cheerful, the multitude'.
- 40.2 ကိုယ်စိတ်မကျဉ်း၊ ချီခဲ့လျဉ်းသော် 'they advanced on freely and without carries'
ကိုယ်စိတ်မကျဉ်း 'Lit not narrow in body and mind
- 40.3 ရေးရာလွှဲလွှဲ၊ တပ်စစ်ကဲတို့ 'assign (official) duties to commanders'
- 40.4 ဝံ့ရဲစွမ်းဆောင်၊ ဗိုလ်သုံးထောင်နှင့် ဘုန်းရောင်ပြထွေ၊ စွဲရပ်လေ၊ '(the king) gave the royal command to stand with 3000 courageous troops (as a means of shawing (his) glory.
ထွေ, in this context 'means' issuing orders'
- 40.5 ခွဲဝေဥသည့်၊ အရေးကုန်မှ 'when arrangements of affairs have all been accomplished or done'
ဥသည့် 'all' (Mon-aik-th)
- 40.6 ကျိုင်းတုံမြို့တွင်း၊ အောင်မြေနှင်းစဉ် 'treads or steps on an auspicious ground (to ensure victory or success) in Keng-tung.
- 40.7 ရဲရည်သန်ကြွား၊ ခြင်္သေ့အားသို့၊ လဲချားကြမိုင်း၊ စိတ်မုန်တိုင်ကို 'Kya-mai of de-char furious, mighty and courageous like a lion'
- 40.8 ဗိုလ်ပါတထောင်၊ မြင်းသုံးထောင်နှင့် 'with 100 infantry-men and 3000 cavalry-men'
- 40.9 တောင်တရုထည်၊ စိန်ထွတ်တည်သို့ 'Lit just as building a diamond-tap like a mountain; i.e. cause them to stand as firmly as a mountain'
- 40.10 နိုင်ကျည်တုံစား 'firmly, stead fastly'
- 40.11 ယောက်ကျားပီပီ၊ ကေသရီသို့၊ သန္နိစစ်ကဲ၊ လှစ်ခွဲရန်ခွင်း၊ ငရွှေမင်း the manly Nga Shwe Min, the commanding officer of the military unit from Thin-nee who breaks and crushes enemy like a lion. ကေသရီ lion
- 40.12 မိုးနောင်ဟိန်ဟု အာလိန်ရန်ဆီး၊ ကုမ္ဘာကြီး 'Mai Naun-hein, the age who defends the tiers (of M.Meru)'
In Burmese (i.e Buddhist) cosmogony, ကုမ္ဘာကြီး is the name of a class of geni or agres of mon sterous propotions who guard the 5 tiers of Mt. Meru against the Asuras, the arch-eneraies of Sak .
အာလိန် 'tiers, terraces of Mr. Meru' (Pà.àkind)
- 40.13 ကျားသို့ရန်လို၊ ထိပ်သွေးမျိုသည်၊ ဗိုလ်ငမံဟဲ့ 'Nga San Hai who, quarrelsome like a tiger; drinks the blood on his prey's top or head' ထိပ်သွေးမျို expresses the nature of a tiger which, after killing the prey drinks first the blood of its neck or head.
- 40.14 လက်ရုံးစားဖြင့်၊ လွှားလွှားတောင်းတို့၊ ခုတ်ထွင်ဖြိုသည်၊ ဗိုလ်ဝရီမယ်၊ 'Nga Yee Mei who hacks and destroys the enemy with his sword and short, oblong shield' လွှား 'oblong-shaped shield'.
တောင်းတို့ (fr.တိုတောင်း) 'short'.

- 40.15 အံ့ဘွယ်သူရဲ၊ ဗိုလ်ငွေ့ 'Nga shwei the wonderful warrior'
သူရဲ 'a courageous fighter; a warrior'
- 40.16 အကဲအကွပ်၊ ငါးဦးကြပ်လျက် 'these five supervise, administer and lead'
- 40.17 မဟာဂီရိ၊ စွန်မလီဟု၊ မိုးဆီရိပ်ရိပ်၊ တောင်ခြေထိပ်ဝယ် 'on the apex of the massive and stay-high mountain known, as Sun-sa-t မဟာဂီရိ 'great mountain' (Pā. maha+giri)
- 40.18 ပြည်သိပ်ရဲဘော်၊ ဗိုလ်ထောင်ကျော်နှင့် 'with a crowd of over 1000 troops'
- 40.19 တီးဆော်အောင်စည်ရပ်စေတည်သည်၊ ရွက်ရှည်အောင်လံလွှားလွှားတည်း 'cause to stand beating victory-drum and hoisting the victory-banner'.

တပ်ဦးချုပ်ချုပ်၊ ဂုဏ်ဩဇာနှင့်၊ မဟာဒေဝ၊ တိမ်ကြား
မင်းခေါင်^၁၊ ပြောင်ပြောင်ဘွဲ့ပုံ၊ ရည်စွယ်စုံကို၊ ကိုယ်ယုံလက်
ထောက်၊ ငါးရာလောက်နှင့်^၂၊ မြောက်ဘုရားကုန်း၊ တောင်တ
နန်းက၊ ရွှေဘုန်းအားကိုး၊ ရပ်စေကြိုး၏^၃၊ နေမျိုးရန် အောင်၊
ရှမ်းတထောင်နှင့်၊ ရန်ဘောင်ခွင်းဖြတ်၊ မြို့ရွှေပတ်၍
ဝတ်ကုန်းတလျှောက်၊ ခံစောင့်ရှောက်၏^၄။

ထို့နောက်တဖုံ၊ ကျိုင်းတုံစော်ဘွား၊ တပြည့် (ပည့်)
အားနှင့်^၅သားကြမိုင်းခံ^၆၊ သက်နွံမြေးရင်း၊ မိုင်းလိပ်မင်း^၇ကို၊
မြို့တွင်းထားကာ^၈၊ တပ်မမှာလည်း၊ ပြုဗွာရပ်သီး၊ တံခါနီးက^၉၊
မြို့စီးတဘ (ဖ) က၊ ရပ်တန့်လျက်တည့်၊ စည်းလက်သန့်စင်၊
ထိုခါတွင်လည်း^{၁၀}။

တို့ရှင်ဘုန်းကံ၊ နှိုင်းမစံကြောင်^{၁၁}။ မီးလျှံမီးတောက်၊
တပ်တလျှောက်ကို^{၁၂}၊ ထက်အောင်ပြောင်ရွှန်း၊ နတ်တို့
ထွန်းသား^{၁၃}၊ ထူးဆန်းအံ့အော်၊ ဩဘာတော်ကို^{၁၄}။

မျက်မျှော်ထင်းထင်း၊ မြင်ကုန်လျှင်း၍^{၁၅}၊ ကောင်း
တင်း ခြီး (ချီး?) ဝှန်၊ ရွှင်အားလွန်သည်၊ မိုးစွန်ပျံလှ
ကြွားကြွားတည်^{၁၆}။

The strong and influential military commander Mahadeva Terin-kyar-min-gaung, endowed with a pile of golden titles for both physical and mental powers, was asked to stand, reliable on the royal glory, at the high ground of the pagoda platform, on the north with some reliable assistants of about 500 in

all. On the eastern part of the city, Ne-Myo-yan-Aung, together with 100 enemy. penetrating Shans, guarded along the monastery compound. Then again, Keng-tung Sawbwa and chief of Mai-leik, his beloved grandson, supported by their own securicemen, were placed inside the city. The main army, however, lodged in camp on both sides of the city wall by the eastern gate.

It was a time when the moon and position of the sun were astronomically clear, and by virtue of the centuries-excelled honours of our lord, these appeared tongues of flames along the camp which shone both above and below, as if it was offered by goods.

Seeing with their own

eyes this marvelous and amazing augury, many praised the propitious new and their voices of exaltation almost filled the firmament.

- 41.1 တစ်ဦးချုပ်ချာ၊ ဂုဏ်ဩဇာနှင့် မဟာဒေဝ၊ တိမ်ကြားမင်းခေါင် 'Maha-deva Tein-gyar-mingaung, commander of the army, replete with honours and power or influence.' ဂုဏ်ဩဇာနှင့် honour and influence' (Pà guna+oja)
- 41.2 ကိုယ်ယုံလက်ထောက်၊ ငါးရာလောက်နှင့် 'about 500 rehiable assistants.'
- 41.3 မြောက်ဘုရားကုန်း၊ တောင်တန့်က၊ ရွှေဘုန်းအားကိုး၊ ရပ်စေကြိုး၏။ 'is placed, relying on the golden power, at northern pagoda platform similar to a mountain. တောင်တန့်က 'like a mount (in firmness).
- 41.4 နေမျိုးရန်အောင်၊ ရှမ်းတထောင်နှင့် ရန်တောင်ခွင်းဖြတ်၊ မြို့ရှေ့ပတ်၍ ဝတ်ကုန်းတလျှောက်၊ ခံစောင့်ရှောက်၏။ 'the area along the monastery compound on the east of the town was defended by Na-myo-yau nang with 1000 shans.
- 41.5 ကျိုင်းတုံစော်ဘွား၊ တပည့်အားနှင့် 'with the strength of his followers, the Saw-bwa of Keng-tung.'
- 41.6 သားကြမိုင်းခံ 'his) son who bears the title of Kya-maing'
- 41.7 သက်နွဲ့မြေခရင်း၊ မိုင်းလိပ်မင်း 'ruler of Mai-leik who is the beloved blood-grandson'
- 41.8 မြို့တွင်းထားကာ 'keeps in the town'
- 41.9 တပ်မမှာလည်း၊ ပြုဗ္ဗာရပ်သီး၊ တံခါးနီးက 'the main army, near the door on the eastern side'
- 41.10 စည်းလက်သန့်စင်၊ ထိုခါတွင်လည်း 'at the time when good luck and signs are clear'
- 41.11 တို့ရှင်ဘုန်းကံ၊ နှိုင်းမစံကြောင့် 'because the glory of our lord is un-excelled'
နှိုင်း 'to compare' မ 'not' and စံ 'to compare, to match; so နှိုင်းမစံ 'not comparable or unexcelled'
- 41.12 မီးလျှံမီးတောက်၊ တပ်တလျှောက်ကို 'flames all along the army'
- 41.13 လက်အောက်ပြောင်ရွှန်း၊ နတ်တို့ထွန်းသား '(is) inflames or ignited by gods both under and above on gods ignite the flames so that the light shines on earth as well as in the sky'
ထက် 'above, overhead' အောက် 'under underneath'
- 41.14 ထူးဆန်းအံ့ဩော်၊ ဩဘာတော်ကို 'the aura strange and wonderful' ဩဘာ 'awa avgury'
(Pà obhà)
- 41.15 မျက်မျှော်ထင်းထင်း၊ မြင်ကုန်လျှင်း၍ 'see clearly with one's own eyes'
- 41.16 ကောင်းတင်းချီဝှန်၊ ရွှင်အားလွန်သည်၊ မိုးစွန်ပျံလှကြွားကြွားတည်း၊ '(people) are overjoyed and praised the good news, (their voices) flying to the apex of the slay.' ကောင်းတင်း (fr ကောင်းသတင်း)
'good news' ရွှင်အားလွန် 'enjoyment or cheers are beyond boundaries'.

အပြီအပြီ၊ နေသားညီသော်¹၊ သိန္နီကျော်ရှိန်၊
မိုင်းနောင်ဟိန်ကို၊ ဝတ်နံစစ်ဦး၊ နဂါးမြူးသို့²၊

After all had been accomplished in order,
famous Mai-naum-hein of Since, with over 1000
reckless soldiers, who were like high-spirited
dragons at the head of Tavatinsa battles, was sent
towards Mai-kei and Mai-wun to lure the enemy.

ရှူးရှူးရဲဘော်၊ တထောင်ကျော်နှင့်³၊ စစ်ခေါ်စစ်ယူ၊
မြို့ခွဲပြယာယ်၊ စေခိုင်းပယ်မှ⁴၊ မိုင်းကယ်မိုင်းဝန်း၊ မြို့ရောက်
ထွန်း၍⁵၊ စခန်းတူစွာ၊ ချီစေရာဝယ်⁶၊ ကြော်ငြာအုတ်ကျက်၊
နိုင်လိုကြတ်သို့⁷၊

The clamorously noisy Yo-da-yais
known as Zai-mis army, under a Yun Saw-bwa,
including 100 war-elephants on full musth and
6500 armed men, came, like a fighting cock
eager to win, to upper Mai-thet.

သူ့ဘက်ယွန်းသား၊ ယိုးဒယားက၊ စော်ဘွားကြီးကြပ်၊
ဇင်းမယ်တပ်ဟု⁸၊ ဖတ်ဖတ် မုန်သွင်၊ တိုက်ဆင်တရာ⁹၊ ဗိုလ်
ပါပြည့်နှက်၊ ခြောက်ထောင်ဝက်နှင့်¹⁰၊ အထက်မိုင်းသတ်၊ တို့
ကလွတ်သည်¹¹၊ ဝေဿဝရော၊ နတ်ရစောသို့¹²၊

There they met at once with lord's near-
est servond Mai-hla-min-gaung-gyaw, who was
as tough and famous as vassauara the goolly
chief, already sent there by our side.

ကျောကျောမာတင်း၊ မြေညီးလင်းမျှ¹³၊ မင်းလှမင်း
ခေါင်ကျော်၊ ဘွဲ့တော်အပ်နှင်း၊ ရှင့်ကျွန်ရင်းနှင့်¹⁴၊ လက်ငင်း
ကြံကြိုက်၊ တွေ့ကြဆိုက်သည်၊ တိုက်အံ့ရင်ဆိုင် တျားတျား
တည်း¹⁵။

They stood face to face ready to fight at
once.

- 42.1 အပြီအပြီ၊ နေထားညီသော် 'Lit. when the ends are similar in position is when all were accomplished in order. အပြီး 'end' is here made အမြီ for the sake of meter.
- 42.2 သိန္နိကျော်ရှိန်၊ မိုင်းနောင်ဟိန်ကို၊ ဝတိန်စစ်ဦး၊ နဂါးမြူးသို့ 'famous Mai-naun-hein of Sin-ne, just like the dragon rejoices at the vanguard of the battle at àvatimsa.
According to a Buddhist (Burmese) legend, Tavatimsa, second level of six deva-heavens, where a world-tree Erithrima arborens grows was the original home of Asura-demons, sakka's goods wanted the place for themselves, so when one day Asuras were totally drunken Devas threw them down Mt. Meru head-long. They reached a lower place marked by a world-old Pical Trumpet tree. When this tree was in full bloom, they know it is not their place and marched to Tavatimsa to make war. Gods met them in battle and defeated them everytime. Sakka's army usually have nāgas (dragons) in theanguard, and time of battle is beginning of rainy season. Thunders, therefore, are believed chos from sakka's weapon, the Vajurāvudha or Thundarolt.
- 42.3 ရူးရူးရဲဘော်၊ တထောင်ကျော်နှင့် 'with a unit of over 1000 reckless soldiers'.
ရူးရူး 'mad; insane; reckless'.
- 42.4 စစ်ခေါ်စစ်ယူ၊ မြူခဲ့ပယာယ်၊ စေနိုင်မယ်မှ 'ask (him) to decoy the enemy by briefly showing themselves. စစ်ခေါ်စစ်ယူ 'a military decoy or lure' မြူ (v) 'lure'.
- 42.5 မိုးကယ်မိုင်းဝန်း၊ မြို့ရောက်ဘွန်း၍ 'pushing them to works the toona of Mai-kei and Mai-wun'
- 42.6 စခန်းတူစွာ၊ ချီစေရာဝယ် 'ordes to march together simultaneously'
စခန်းတူ 'lid: samping similarly'.
- 42.7 ကြော်ငြာအုတ်ကျက်၊ နိုင်လိုကြက်သို့ 'shouting clamorously like a fighting cock eager to win'.
ကြော်ငြာ '(v) 'shout, cry? အုတ်ကျက် (fr. အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်) 'noisily; clomorously'.
- 42.8 သူ့ဘက်ယွန်းသား၊ ယိုးဒယားက၊ စော်ဘွားကြီးကြပ်၊ ဇင်းမယ်တပ် 'Zin-meia army under a saw-bwa who is a Yunrative on Yinda-yar side.
- 42.9 ဖတ်ဖတ်မုန်သွင်၊ တိုက်ဆင်တရာ '100 fighting elephants fully on musth'.
- 42.10 ဗိုလ်ပါပြည့်နှယ်၊ ခြောက်ထောင်ဝက်နှင့် 'crowded with 6.500 soldiers' ပြည့်နှက် 'crowded; many'.
ခြောက်ထောင်ဝက် '6000 x 1/2 of 1000> 6500'
- 42.11 အထက်မိုင်းသတ်၊ တို့ကလွှတ်သည် '(man) whom we send to upper Mai-that'.
- 42.12 ဝဿဝရာ၊ နတ်ရဲစောသို့. 'Like Vassauara, the courageous and noble god'.
Vassauara or Vassauanna, also known as kuvera, is one of the four guardian gods governing the north. Commander of the Yakkhas, he is very powerful and feared by many.
- 42.13 ကျောကျောမတင်း၊ မြေညှီးလင်းမျှ 'very stern and tough, and famous almost placing the earth ablaze (with his shining fame).

42.14 မင်းလှမင်းခေါင်ကျော်၊ ဘွဲ့တော်အပ်နှင်း၊ ရှဉ့်ကျွန်ရင်းနှင့် 'The lord's nearest servand entitled as Mai-hla-min-gaung-gyaw'

42.15 လက်ငင်းကြုံကြိုက်၊ တွေ့ကြဆိုက်သည်၊ တိုက်အုံရင်ဆိုင် တျားတျားတည်း။
'mest ast once with (Myanmars) about to fight face to face'.

လက်ငင်း (adv) 'at once, instandly'.

ကြုံကြိုက်,တွေ့ and ဆိုက် at near synonyms, mean 'to mest to confront, to face'.

တျားတျား (adv) ' about to, on the verge of '.

အတိစက္က၊ မာနရက်ရော၊ စွယ်ခေါခေါနှင့်¹၊ ဒါနေ
ခံတွင်း၊ ကြုတ်နတ်ဆင်းကို²၊

(Once) a magician with supernatural
powers entered into a casket, encasing a fair lady
similar to nymph, which was kept in side the
mouth of an extremely rude, conceited,

အတင်းဆက်ဆံ၊ ထွက်ခုန်ပျံသည်³၊ တိမ်ယံရိပ်ခို၊
ဝိဇ္ဇမိုရ်သို့⁴၊ ကိုယ်ကိုဌက်ဟန်၊ ခုန်တက်ကွန်၍⁵၊ ရန်ကို
ခြုတ်ခြုတ်၊ သိမ်းနှယ်သုတ်သည်⁶၊ ဥရုဇ္ဇသန်၊ သူရဲမွန်ထက်⁷၊

violent and buck-tusked demon named
Dānaua, had an affair with her in farce, came
flying out and hid behind the cloudy shades. The
warrior Urujjassan, jumping high like a bird, was
able to press the enemy low and snatch away
like an eagle.

ပြန်ပြန်မောက်မို၊ မိုင်းသတ်ဗိုလ်နှင့်⁸၊ မျက်လိုကြီး
ဝါး၊ ဇင်းမယ်စားတို့⁹၊ ရထားဆင်မြင်း၊ ခြေသည်ချင်းလျှင်၊
အပြင်းခတ်သွတ်၊ ထောင်းထောင်းလွှတ်သော်¹⁰၊ အလွတ်
ရှောင်ရှား၊ ဇင်းမယ်စားတို့၊ ဆံများသက်နေ၊ ခွာထွက်
လေ၏¹¹။

Chief of Mai-that, who was several (in
recdness and power), faced threatening and
belligerent governor of Zin-mei. There issued a
severe battle in which chariots, elephants, horses
and infantry-men fought one another in farce and
violently.

ဗိုလ်ခြေခပဲ၊ နှမ်းလျှင်ကြဲသို့¹²၊ ကရဲကသီ¹³၊
မချီလှဲသွား၊ မြင်းရထားလည်း၊ ရဲသားမပါ¹⁴၊ ဆင်မှာကချည်း၊
ဖိုင်းဖိုင်းလည်းလျက်၊ အော်ဟည်းလှိုက်ဆူ¹⁵၊ သေသူမြေ
လျောင်း၊ မမြင်ကောင်းတည့်¹⁶၊

Governor of Zin-mei shunned and fled
at the risk of his life. Like sesame, soldiers were
scattering and in a flurry. They could not lift
(even) a spear. Chariots were without riders, and
elephants with unoccupied howdahs were
screaming and falling with big 'bangs'. It was

အပေါင်းသုံ့ပန်း၊ သူပုန်ယွန်းနှင့်¹⁷၊ ထူးဆန်းလက်
နက်၊ ရွှေငွေလျက်လည်း¹⁸၊ ရေတွက်မဟူ¹⁹၊ အောင်ပွဲယူသည်၊
ဇမ္ဗူနတ်ရှင်၊ ရဲသားတည်း²⁰။

a horrible, unpleasant sight. Yun rebels,
Pows, strange weapons, gold and silver were hey
and calculation. The soldiers of Jambudipa-Lord
were crowned with victory.

- 43.1 အတိစက္က၊ မာနရက်ရော၊ စွယ်ခေါခေါနှင့် 'extremely rethless proud and violend with protruding tusk-like canine.'
- 43.2 ဝါနောခံတွင်း၊ ကြုတ်နတ်ဆင်းကို 'guddess-like beautiful maiden mncased in a casket (kept) inside the mouth of Dānava the agre'. ကြုတ် 'casket'. နတ် 'goddess'. ဆင်း 'appearance'.
This story is taken from Samuggasinge Jātaka. An Asura by the name of Dānava, being extremely fond of a fair maiden, took her to wife by force. on order to ensure her fidelithy, he placed her in a case and kept it in his mouth. One day she was taken out for a bath and left free while he took his own. On the meanwhile, she hid a wandering magicion inside the casket and lived together. Unoware of the presence of the stronger, Dānava put hte casket agin in his mouth and went to honour a hermid who, on seeing him, greeted saying. 'Welcome three of you'. Then the magicion, by his supernatural powers, come out of the ogre's mouth, flew in to the clouds and disappeared,
- 43.3 အတင်းဆက်ဆံ၊ ထွက်ခုန်ပျံသည် 'have dealings with by force and come out flying'
- 43.4 တိမ်ယံရိပ်ခို၊ ဝိဇ္ဇာဇိရ်သို့. 'Like the magicion with supernatural powers who took cover cender the shadow of clouds.'
ဝိဇ္ဇာဇိရ် 'bearer of supernatural lanowledges' (Pā. réjjā + dhara)
- 43.5 ကိုယ်ကိုဌက်ဟန်၊ ခုန်တက်ကွန်၍ 'jumps upwards like a bird's body; i.e (who) con jump up as a bird.
- 43.6 ရန်ကိုခြုတ်ခြုတ်၊ သိမ်းနှယ်သုတ်သည် '(press) enemy to the lowest depth and catch (up) like an cagle' ခြုတ်ခြုတ် 'to the lowest depth'. သိမ်း 'cagle'.
- 43.7 ခုရုဇ္ဇသန်၊ သူရဲမွန်ထက် 'mare than Urcjjassan the good warriar'.
A warrior of king Duthagāman of sri Sankā, Urejjassanta os descibed as a hero if his time in history.
- 43.8 ပြန်ပြန်မောက်မို၊ မိုင်းသတ်ဗိုလ်နှင့် 'commonding of ficer of Mai-that who is more superior repeatedly'.
- 43.9 မျက်လိုကြုံးဝါး၊ ဇင်းမယ်စား 'belligerent and threatening governor of Zai-mai'
မျက်လို (fr အမျက်လို) 'agressive , belligerent, quarrersome.' ကြုံးဝါး 'threaten, declaim'.
- 43.10 အပြင်းခတ်သွတ်၊ ထောင်းထောင်းလွတ်သော် 'lid. (combatanto) strike hard and quick and the two armies fought severely and rioently'
i.e a quick and severe fighting developed.
- 43.11 အလွတ်ရှောင်ရှား၊ ဇင်းမယ်စားတုံ၊ ဆံဖျားသက်နေ၊ ခွာထွက်လေ၏၊ 'governar of Zin-mei cwoided and withdraw at the risk of his life.'
ဆံဖျားသက်နေ 'Lit. Life stays at the tip of one's hair' When life comes to the tip of one's hair, if becomes fully exposed ot every kind of danger.
- 43.12 ဗိုလ်ခြေခဲ၊ နှမ်းလျှင်ကြသို့. 'all soldiers scattering like sesame-seeds' ခဲ (arch) 'all'.

- 43.13 ကရဲကသီ (arch) 'an a flurry.'
- 43.14 မချီလှသွား၊ မြင်းရထားလည်း၊ ရဲသားမပါ၊ '(they) do not lift the spears and chariots without riders'
မြင်းရထား 'Lif horse-card'.
- 43.15 ဆင်မှာကချည်း၊ ဖိုင်းဖိုင်းလည်းလျက်၊ 'elephants with vacant harnesses falling'.
က 'harness for any animal for work'. ဖိုင်းဖိုင်း oneratoepoeic word initating the fall of some heavy objects, like 'bang'.
- 43.16 အော်ဟည်းလှိုက်ဆူ၊ သေသူမြေလျောင်း၊ မမြင်ကောင်းတည့် 'not good to see dead bodies sereoming lying on the ground;
- 43.17 အပေါင်းသုံ့ပန်း၊ သူဖုန်ယွန်းနှင့် 'Yun rebels and all POWs'. သုံ့ပန်း (or သုံ့) 'Prisoner of war'.
- 43.18 ထူးဆန်းလက်နက်၊ ရွှေငွေလျှက်လည်း၊ 'wonderfeel weapons, gold and silver'
- 43.19 ရေတွက်မဟူ 'not able to count' ဟူ (arch) 'speak, say'.
- 43.20 အောင်ပွဲဟူသည်၊ ဇမ္ဗူနတ်ရှင်ရဲသားတည်း၊ 'soldiers of the lord, gool of Jambidipa continend were victorious.'
အောင်ပွဲယူ 'Lid. took the festival of victory'.

ဒီဇာဒိဗ္ဗ၊ သေနကကို¹၊ ဝေဟင်ပေါင်း²၊ ဦးခေါင်း
တိမ်းတိမ်း၊ အသည်းကျိန်း၍³၊ လေသိမ်းတောင်သံ၊
မခံဝံလျင်း၊ ဝေးကကွင်းသို့⁴၊

Just as all birds, not daring to listen to
his flapping of wings and feeling frightningly
terrified frighteningly terrified at heart, turned
their heads and avioded the eagle from afar, so
govemor of Zin-mei, not brave enough to look
straight at the face of yourroyal seruand Min.

မင်းလှမင်းခေါင်ကျော်၊ ရှင့်ကျွန်တော်ကို၊ မျက်မျှော်
တည့်၊ မကြည့်ဝံအား၊ ဇင်းမယ်စားလျှင်⁵၊ သည်းဖျားလောင်
ရှိန်၊ ချုံချုံပိန်၍⁶၊ လွယ်လိမ်တောင်ရှေ့၊ ပတ်ကွေ့ဝိုက်လျက်၊
ဘယက်မိုင်းဟဲ၊ လမ်းသို့လွှဲသော်၊ သူရဲကြံသိုင်း၊ ခန်းရွတ်မိုင်း
နှင့်⁷၊ မြင်တိုင်းရန်ကို၊ မျက်ဆန်ရှုစိန်း၊ အံကြိတ်ဟိန်းသည်⁸၊
ဒရိန်းသိင်္ဂီ၊ ပဗ္ဗတထက်⁹၊

Wa-min-gaung-gyaw, and trenbling
much in heart and growing lean in body, he left
past the eastern side of Lwe-lein mountain and
took the road to Ba-yes and Mai-hei.

The wise warrior Khanyut mai and ex-
tremely quarrdl-some, aggressive and threatrning
karens.

ယစ်ဝသောက်စား၊ ကရင်သားတို့¹⁰၊ ဆိပ်မြားသေ
နစ်၊ ချောင်းဝပ်ပစ်က¹¹၊ စစ်ကိရိယာ၊ ရဲတန်ဆာနှင့်¹²၊
သေနာပတေ့၊ ကြီးလေ့ဂုဏ်မြောက်၊ လူသုံးယောက်ကို¹³၊
ခေါက်ခေါက်ထိရှ သုံ့ပန်းရ၏¹⁴။

on Da-rein mountain, who used to drink
intoxicants to the full, ambushed them, attackug
with poisoned arrous. Three persons of highly
honored generals' rank, in military equipments
and body-armour, were unexpectedly hid and
captured. The famous king of Yo-na-ka (Then)

ယောနကမင်း၊ သတင်းကျော်လှိုင်၊ အရေးပိုင်
လည်း¹⁵၊ ဖြိုင်ဖြိုင်ဗိုလ်ညီ၊ တပ်ကုန်ချီလျက်¹⁶၊ မိုးသိမြင့်ခေါင်၊
မုဆိုးတောင်ကို¹⁷၊ အန်ထောင်ခြိမ်းမောင်း၊ ကျော်ခဲ့ရှောင်းမှ¹⁸၊
မိုင်းညောင်းကျိုင်းချိုင်၊ ရှေ့ခရိုင်ကို၊ လက်နိုင်တိုက်ဖောက်¹⁹၊
ကျိုးတုံရောက်သည်၊ ဆဲခြောက်တပ်နှင့်ရံထားတည်²⁰။

come marching in full strength with all
farces. In great efforts and with firm resolutions,
they passed over sky-high Moat-soe mountain
took in hand the eastern districts of Mai-nyaun
and Kyai-chai, came to Keng-Ling and besieged
the city with 16 units.

- 44.1 ဒီဇာဒိဗ္ဗ၊ သေနက 'eagle the magnificent bird'
ဒီဇာဒိဗ္ဗ 'magnificend, sccperb, diuine bird.' (Pā. dija 'lid. twice-barn or bird' + ā 'prefix' +
dibba 'magnificent.) သေနက 'eagle' (Pā.senā + ka)
- 44.2 ဝေဟင်္ဂပေါင်း 'all birds in general'. ဝေဟင်္ဂ (Pā. vahainga) 'Lid. that which goes in the sky; i.e.
fowls in general and bird in particular. (Pā. vehā 'sky, space + āgama 'gouing')
- 44.3 ဦးခေါင်းတိမ်းတိမ်း၊ အသည်းကျိန်း၍ 'Lid. turn heads sideways and liver smarts; i.e. be agitated
and frightened and avoided (him)' အသည်း 'Liver' is popularly used in Burmese longue in
place of 'mind', concerning one's senses.
- 44.4 လေသိမ်းတောင်သံ၊ မခဲဝံလျင်း၊ ဝေးကတွင်းသို့ 'un-able to listen to his flapping of wings, (They)
shunned him from a distance.'
- 44.5 မျက်မျှော်တည့်တည့်၊ မကြည့်ဝံအား၊ ဇင်းမယ်စားလျှင် 'Zin-me governor because he has no cour-
age to look straight at the face'
- 44.6 သည်းဖျားလောင်ရှိန်၊ ချိုးချိုးပိန်၍ 'Lid. Liver scorched and grew tolally lean; i.e. trembling in
heart and losing in weight. သည်း 'Liver'
- 44.7 သူရဲကြဲသိုင်း၊ ခန်းရွက်မိုင်း 'Khan-yut-mai, the elever warrior' ကြဲသိုင်း (arch) 'clever, wire'.
- 44.8 မြင်တိုင်းရန်ကို၊ မျက်ဆန်ထရှုစိန်း၊ အန်ကြိတ်ဟိန်းသည်၊ 'Lid. glare at what ever enemy in sight,
grit teeth and growl at i.e extremely aggressice, challenging and threatening
အံကြိတ် 'grid one's teeth' is a physical sign one does when one is overwhealmed or over-
come with biter or stoical feelings.
- 44.9 ဒရိန်းသိန်၊ ပဗ္ဗတထက် 'on the glden mountain Da-rain.
သိန်ပဗ္ဗတ 'fold mountain' (Pā. sings + pabbta)
- 44.10 ယစ်ဝသောက်စား၊ ကရင်သားတို့ 'The Karens who drink liquor to the full'
- 44.11 ဆိပ်မြားသေနစ်၊ ချောင်းဝပ်ပစ်ကာ 'lie in wait and shoot with guns loadad with poissoned ar-
rows' ဆိပ် 'porsin, arsenal'. မြား 'arrow'.
သေနစ် (fr သေနတ် (Dut : snaphaon) 'gun' is made so tp match in rhyme with ဝပ် in the
following food.
- 44.12 စစ်ကိရိယာ၊ ရဲတန်ဆာနှင့် 'adorned with military equipment for the battle'.
- 44.13 သေနာပတေ၊ ကြီးလေဂုဏ်မြောက်၊ လူသုံးယောက်ကို၊ 'three men highly honoured as generals'
သေနာပတေ 'generals' (Pā. senāpati)
- 44.14 ခေါက်ခေါက်ထိရှု၊ သုံ့ပန်းရ၏ 'hid suddenly or unexpectedly and seized as POWs'
ခေါက်ခေါက် 'unexpectedly, suddenly',
' Lid get as POWs; i.e captured'.

- 44.15 ယောနုကမင်း၊ သတင်းကျော်လှိုင်၊ အရေးပိုင် 'the famous king of Yonaka who has authority'
အရေးပိုင် 'Lid. one who possesses the affairs) is a Burmese tum for District Commissioners
under the British administration.
- 44.16 ဖြိုဖြိုခိုလည်၊ တပ်ကုန်ချီလျက် 'all farces march (away) in good order'.
- 44.17 မိုးသီမြင့်ခေါင်၊ မုဆိုးတောင် 'Maat-soe mountain as high as the sky'. မိုးသီ 'near the sky, almost
touching the sky'. မုဆိုး 'heenter'.
- 44.18 အန်ထောင်ခြိမ်းမောင်း၊ ကျော်ခဲ့ရှောင်းမှ 'browbeated and strove (their best) to pass over'
အန်ထောင် to strive hard' ခြိမ်းမောင်း 'browbeat'
- 44.19 မိုးညောင်းကျိုင်းချိုင်း၊ ရွှေခရိုင်ကို၊ လက်နိုင်တိုက်ဖောက်၊ 'invaded and conquered the eastern prov-
inces or districts of Mai-nyaun and Kyai-chaing
- 44.20 ကျိုင်းတုံရောက်သည်၊ ဆွဲမြောက်တပ်နှင့် ရဲထားတည်း 'reached Keng-tung and besieged it with 16
units.

ပြုဗ္ဗဒိသာ၊ ရှေ့မျက်နှာကို^၁၊ သီတာမြစ်လောင်း၊
မိုင်းလင်းချောင်းသို့^၂၊ ခြောင်းခြောင်းမာန်ပါ၊ သူတပ်လာ၍^၃၊
ညီညာဝန်းလျား၊ အုံသည့်များသို့^၄၊ ဘုရားကုန်းထိပ်၊
ကျိုင်းလိပ် ကမ်းကော်၊ ရပ်သုံးဘော်၌၊ တီးခေတ်စည်မောင်း၊
ရံတုံရှောင်းသော်၊ မျက်စောင်းထိုးလှည့်၊ နဂါးကြည့်သို့^၆၊

မြည့်မြည့်ကြေကွဲ၊ ရန်မျိုးရှဲသည်^၇၊ လဲချားကြမိုင်း၊
ပွဲတိုင်းကိုယ်ယုံ၊ အရေးကုန်သည်^၈၊ ကျိုင်းတုံဥပရော^၉၊
ကြေညာထင်ရှား၊ မိုင်းလိပ်စားဟု^{၁၀}၊ ယောက်ျားရန်ဝှံ၊ ဗိုလ်သုံး
ဦးတို့^{၁၁}၊ စူးစူးရှေ့ရှု၊ စစ်ရေးမြူမှ^{၁၂}၊

လူခုနစ်ထောင်၊ ဘောင်ဘောင် (ဖောင်ဖောင်)
နင်းချိုး၊ ဖိ၍ ထိုးသော်^{၁၃}၊ ယိုးဒယားတပ်၊ သိသိရွပ်မျှ^{၁၄}၊
တောင်ညပ်သောလား၊ ဖြိုဖျက်ပြား၏^{၁၅}၊ ဘယားမည်သီး၊
စစ်ချုပ်ကြီးလည်း^{၁၆}၊

ထန်းသီးညာကြွေ၊ ဦးခေါင်းမြေသို့၊ ကျလေချွံချွံ^{၁၇}၊
နတ်မြင်းပျံလည်း၊ လှံထုတ်ချင်းလျှို^{၁၈}၊ အောင်လံကိုလည်း၊
ဗိုလ်နှင့်တကွ၊ ဘမ်း (ဖမ်း) ယူရသည်၊ ပြောပဇ္ဇမူ တလွှား
တည်း^{၁၉}၊

To Mai-lin creek on the east of the city,
which would develop into a river in future, the
enemy, in large numbers and full of pride, came
and, beating drums and gongs, surrounded the
city, like swarming bees in unity, at three spots,
viz. The pagoda plat.

form, Kyai-leik and Kant-Kaw. Ke-char
Kya-mai, whose side-glance could reduce the
enemy into disintegration and disappearance like
that of a dragon; the crown-prince of Kcmg-tung
who is self-confident

for every battle and very famous lord of
Mai-leit; these three king-like commanders, af-
ter luring the enemy right away, battered and
stormed them with 7000 troops. As being
clamped between two mountains, the Yo-da-yar
army was

shattered and dashed into pieces. The
head of the general with the title of Phra feel off
to the ground, like a toddy-palm fruit falling off
its stalk. The god-given flying horse was pierced
with a spear right-through. The (military) ban-
ner was also captured together with its bearer.
This event will be talked of across the Jambudipa
continent

- 45.1 ပြုဗ္ဗဒိသာ၊ ရှေ့မျက်နှာက 'on the east'
ပြုဗ္ဗ 'east, before; 'dom ' place, direction (Skt.pūrva + pā disā)
- 45-2 မိုင်းလင်းချောင်း 'creek called Mai- lin
- 45-3 ခြောင်းခြောင်းမာန်ပါ၊ သူတပ်လာ၍ 'full of fury and rage, their army came or reached
ခြောင်းခြောင်း (adv) with force
- 45-4 ညီညာဝန်းလျား၊ အုံသည့်များသို့ like bees swarming in unity' ယား 'bee' အုံ ' crowd together
swarm
- 45-5 တီးဆော်စည်မောင်း၊ ရံတုံရှော်သော် 'when they besiege (the city) beating drums and gongs
ရံ 'surround; besiege တုံ (part) indication movement or turns. ရှောင်း (part) for emphasis
- 45-6 မျက်စောင်းထိုးလှည့်၊ နဂါးကြည့်သို့ just as a dragon turns and looks askance
နဂါး 'dragon (Pā nāga)
- 45-7 မြည့်မြည့်ကြေကွဲ၊ ရန်မျိုးရှဲသည်၊ enemy by crumbled broken into disintegration and be scattered
မြည့်မြည့် 'disintegration' ကြေ 'be crumbled '
ကွဲ 'be broken' ရှဲ 'be satered or dispersed
- 45-8 ပွဲတိုင်းကိုယ်ယုံ၊ အရေးကုန်သည်၊ 'selfconfident for every combat and administers everything
ပွဲ 'lit a festival, celebration
- 45-9 ကျိုင်းတုံဥပရာ 'future king or crown prince of Kong-tung
- 45-10 ကြေညာထင်ရှား၊ မိုင်းလိပ်စား 'famous and celebrated governor of Mai-Leik
- 45-11 ယောက်ျားရန်ငူး၊ ဗိုလ်သုံးဦး 'three commanding chiefs' ရန်ငူး (arch) king, chief, lord
- 45-12 စူးစူးရှေ့ရှု၊ စစ်ရေးမြူမှ 'lure the enemy straight forwards (to their camp)
စူးစူး 'stright' ရှေ့ရှု 'towards
- 45-13 လူခုနစ်ထောင်၊ ဖောင်ဖောင်နင်းချိုး၊ မိ၍ထိုးသော်၊ 'when 7000 men fought fiercely shouting and
breaking under their feet
ခုနစ်ထောင် 'seven thousand' ဖောင်ဖောင်နင်းချိုး 'shouting loudly, stepping and breaking
ထိုး' (fr စစ်ထိုး) fight
- 45-14 ယိုးဒယားတပ်၊ သိသိရွပ်မျှ 'Yo-da-yar army nearly be shattered
- 45-15 တောင်ညှပ်သောလား၊ ပြိုပျက်ပြား၏။ 'be scattered and dashed to pieces as if being clamped
between two mountains
- 45-16 ဘယားမည်သီး၊ စစ်ချုပ်ကြီးလည်း 'the general bearing the title of phra;

- 45-17 ထန်းသီးညှာကြွေ၊ ဦးခေါင်းမြေသို့၊ ကျလေချွံချွံ၊ 'struck daringly, the head fall to the ground just like a toddy- palm fruit falling off its stalk
ထန်းသီး 'today palm fruit   ညှာ 'stalk   ကြွေ 'fall   ချွံချွံ 'strike daringly
boldly
- 45-18 နတ်မြင်းပျံလည်း၊ လှံတုတ်ချင်းလျှို၊ 'the divine flying horse also (was) pierced with a spear right through နတ်မြင်းပျံ 'Lit divine or godly flying horse' ထုတ်ချင်း (adv) righthrough
- 45-19 အောင်လံကိုလည်း၊ ဗိုလ်နှင့်တကွ၊ ဖမ်းယူရသည်၊ 'the military or victorious banner was captured together with the officer
- 45-20 ပြောပဓမ္မတလွှားလည်း၊ (this event) is worthy enough to be spoken of across Jambùdipa continent OR it is worthy enough to talk over the Jambudipa continent

ဒွာရာပူရ၊ နရိန္ဒနှင့်^၁၊ တိုင်းမအလုံး၊ အမြတ်ဆုံးဟု၊
ရှိကျုံးရွက်ကာ၊ ကိုးစားရှာသည်^၂၊ မင်္ဂလာခေါင်နှိပ်၊ ရွှေတံ
ဆိပ်နှင့်^၃၊ ရန်ထိပ်ခွဲဖောက်^၄၊ ပဲ့တင်ခြောက်သည်^၅၊ အမြောက်
ညီနောင်၊ စစ်ကြီးဆောင်လည်း^၆၊

တောင်စကြာဝန်း၊ လေးကျွန်းထိပ်မျှ၊ တို့ဘုန်းထူး
ကို^၇၊ ကျေးဇူးသိထွေ၊ ကျွန်ခံလေ၍^၈၊ သူစေခိုင်းရာ၊ အာဏာ
မန့်^၉၊ အသံမမြောက်၊ မီးမပေါက်တည့်^{၁၀}။

ဦစောက်နှိပ်ဝပ်၊ ငါတို့တပ်သို့^{၁၁}၊ လျှပ်လျှပ်ရှေ့ရည်၊
ခင်တိတ်လည်၍^{၁၂}၊ သာကြည်ဝင်လာ^{၁၃}၊ ထိုခြင်းရာလည်း၊
ကမ္ဘာမဆုံး၊ မိုးမြေနှံ့မျှ^{၁၄}၊ အံ့မပြီးလတ်^{၁၅}၊ တိတ်နာဂတ်ဝယ်^{၁၆}၊

လိပ်မှတ်ရွှေမင်^{၁၇}၊ ဘယ်ခေတ်တွင်မျှ၊ ရာဇဝင်စုံ၊
အရေးပုံဖြင့်^{၁၈}၊ မကြုံစဘူး^{၁၉}၊ သည်သာထူးသည်^{၂၀}၊ ကျေးဇူး
ရွှေဘုန်းတော်အားတည်း^{၂၁}။

The two resounding, frightening and en-
emy breaking cannons, branded with auspicious
and highly honoured gold-seal, upon which the
entire nation including the king of Dvāraāpūra
rely respectfully as the best and which leads

the war, subjected themselves to the ser-
vice of our awefully glorious chief of the four
continents which surround Mt. Meru of the consic
world. (Their cannon- balls) neither boomed nor
fired, as if defying their command, and entered

our camp upside-down, without resis-
tance, bowing low and turning in a flash like a
wagon. Famous throughout the earth and the sky
beyond the capacity of the world, this extraordi-
narily wonderful event will remain a miracle

Such a thing is found nowhere, in on his-
tory or in on record written in ink of any time in
the past and will not be found in the future. This
centherd of wonder occurred strangely only in this
reign, due to the gratitude and glory (of the lord)

- 46.1 ဒွာရပူရ၊ နရိန္ဒနှင့် 'the king of Dvārāpura'
'capital of Dvārāti'
နရိန္ဒ king or chief of men (Pā nara + inda)
- 46-2 ရှိကျုံးရွက်ကာ၊ ကိုးစားရှာသည် 'rely on most respectfully'
ရှိ 'respect ကိုးစား 'rely or depend upon
- 46-3 မင်္ဂလာခေါင်နှိုင်း၊ ရွှေတံဆိပ် 'auspicious and highly honoured golden seal'
ခေါင်နှိုင်း 'Lit on the top; i.e highly -celebrated or honoured'
ရွှေတံဆိပ် 'golden seal or brand
- 46-4 ရန်ထိပ်ခွဲဖောက် 'break and pierce the top of the enemy
- 46-5 ပဲ့တင်ခြောက်သည် 'frighten or scare by echoes'
ပဲ့တင် 'echo' ခြောက် (v) frighten, scare
- 46-6 အမြောက်ညီနောင်၊ စစ်ကြီးဆောင်လည်း၊ the two cannons which lead the war or battle
အမြောက် cannon' ညီနောင် 'brother'
ဆောင် (fr ဦးဆောင်) lead
- 46-7 တောင်ကြောဝန်း၊ လေးကျွန်းထိပ်မှူးတို့ဘုန်းထူးကို 'our lord with distinct glories and head of four continents which surround the mountain of the cosmic world or Mt. Meru'
စကြာ 'the cosmic world-system (Pā cakkavāla)
ဘုန်းထူး 'wonderfully glorious; of distinct glories
- 46-8 ကျေးဇူးသိထွေ၊ ကျွန်ခံလေ၍ known the gratitude and serve as a slave' ကျေးဇူး 'gratitude'
ကျွန် slave ကျွန်ခံ 'to submit oneself as a slave
- 46-9 သူစေခိုင်းရာ၊ အာဏာမနွံ၊ not obedient to the command (his masters)ask it to carry out; or not obeying to their command
အာဏာ 'authority, power, command' (Pā. ānā)
နွံ (ကြိုက်နွံ) listen to, obey
- 46-10 အသံမခြောက်၊ မီးမပေါက်တည့် 'does not scale by noise and does not explode'
ခြောက် to scare မီးမပေါက် not explode မ (parch) prefix to a verb indicating negative sense
- 46-11 ဦးစောက်နှိုင်းဝင်၊ ငါတို့တပ်သို့၊ 'stopping and bowing (comes)upside- down towards our camp'
ဦးစောက် upside down ' ငါတို့ 'our, of us'
နှိုင်း 'Lit to press or is pressed' ဝင် 'bow'
- 46-12 လျှပ်လျှပ်ရှေ့ရည်၊ ခင်တိတ်လည်၍ 'in a flash, heading to us and turning like a (military)wagon'
လျှပ်လျှပ် (adv) in a short period, a flash of time
ခင်တိတ် 'a wagon used for transporting heavy materials

- 46-13 သာကြည်ဝင်လာ 'come entering without resistance
- 46-14 ကမ္ဘာမဆုံး၊ မိုးမြေနှံ့မျှ၊ 'beyond the capaty of the globe nearly spreading out both in the sky and the earth
 ကမ္ဘာ 'world (Pā. Kappa, skkt kalpa)
 နှံ့. (v) to spread out; be every where
 မိုးမြေ 'sky and earth
- 46-15 အံ့မပြီးလတ် 'wonder (about it) not ending
- 46-16 တိတ်နာဂတ်ဝယ် 'in the past and in the future"
 တိတ် 'past time (Pā atita)
 နာဂတ် '(future) Pā an+ āgata)
- 46-17 လိပ်မှတ်ရွှေမင် 'recorded in writing in golden ink
 လိပ် ' writing
 မှတ် 'put into writing, record
 ရွှေမင် 'golden ink
- 46-18 ဘယ်ခေတ်တွင်မျှ ရာဇဝင်စုံ၊ အရေးပုံဖြင့် 'in all history or chronicle or ducment of any age or dynasty
 ရာဇဝင် 'history, chronicle (Pā rāja + vainsa)
 အရေးပုံ (frအရေးတော်ပုံ) a written record or chronicle
- 46-19 မကြုံစဘူး 'never met (before)
- 46-20 သည်သာထူးသည် 'Lit strange only in this age.
 i.e this thing accure strangely only in this age
 သည် this သာ 'only
- 64-21 ကျေးဇူးရွှေဘုန်းတော်ဘေးတည်း၊ by the poweor of (his) golden glory of gratitude.

ဒွာရာပြည်သား၊ ယိုးဒယားတို့¹၊ အားမတန်လျက်၊
မာန်ကိုမည့်²၊ သုံးရက်ငြိမ်း³၊ တုံတုံစစ်အင်၊ ခံရိပ်မြင်သော်⁴၊
ဘုရင်စစ်ကွယ်၊ ရှမ်းရပ်သနင်း၊ ခဒည်မင်းလည်း⁵၊ ရပ်တင်း
မချိန်⁶၊ မိုင်းနောင်ဟိန်နှင့်၊

ထိန်ထိန်အောင်လံ၊ ထိမ်ယံလျှပ်လျှပ်၊ ခုနစ်တပ်ကို⁷၊
ကိုယ်ကြပ်ကဲမှူး၊ ရဲဆေးဖြူ၍⁸၊ ဟူးဟူးလွှင့်ရိုက်၊ အပြင်းတိုက်
သော်⁹၊ ဆောက်စိုက်တံခွန်၊ လူရည်ချွန်သည်၊ ကျိုင်းလွန်မြို့၊
စား၊ ယိုးဒယားက၊ စော်ဘွားတြိဝံသာ¹⁰၊

ဗိုလ်များစွာနှင့်၊ မညာမရွံ၊ ကြိုး၍ ခံလည်း¹¹၊
ရွှေရံထောင်သောင်း၊ ကြွက်ဝယ် (ကယ်) လောင်းကို¹²၊
မိန်ညောင်းမလေး၊ လုပ်(တ်)ပြည့်လွေးသို့¹³၊

လက်ရွေးရန်ဖြူ၊ နောက်မယိုသည်၊ ဗိုလ်ငဆံဟဲ့¹⁴၊
အံ့ဘွဲ့(ဖွယ်) ခွန်အား၊ ဇာနည်သားသို့¹⁵၊ လဲချားကြမိုင်း၊
ပွဲတိုင်းကျော်ရှိန်၊ မိုင်းနောင်ဟိန်တို့၊ လက်ချိန်မိမိ၊ လွတ်လိုက်
ဘိက¹⁶၊ တြိဝံသာ၊ ဒဏ်ချက်ရာနှင့်¹⁷၊ သေစာဖွေးဖွေး၊
ထိပ်ထက်ရေး၍¹⁸၊

ထွက်ပြေးရှောင်ရှား¹⁹၊ ကျိုင်းသေဉ်စာမူ၊ ငါးပါး
လည်းမှောက်၊ ခန္ဓာပျောက်၏²⁰၊ တလျှောက်မြေဆုံး၊
တုံးလုံးမှောက်ခုံ၊ သူကောင်ပုံလည်း²¹၊ ပြောဟုံပြည့်နှက်²²၊

လက်နက်မြင်းဆင်၊ ထင်နွယ်ဖြင့်မျှ²³၊ ဖမ်းငင်
လက်မြန်။ မတော်လှန်သည်၊ သို့ကျွန်လူ ယိုးဒယားတည်း²⁴။

The Yo-da-yors of Dvārāvati, not giving
up the anger despite their incompetence in power.
waited for three days. Noticing the sign of
enemy's defensive strategy, the commanding king
of eastern Shans could not stand still. with Mai
Naung-hein.

he, after emboldening the seven military
units under him complete with (their own) sky-
high, brightly-shing banners, raided and attacked
the enemy violently and fureiously. Sawbwa Tri
Vantha, the best-known and distinguished gov-
ernor of

Kyai-ken in Yo-da-yar, tried with numer-
ous troops to withstand fearlessly and unflinch-
ingly. But, just as the barn-owl not caring for
thousands and thousands of emergincy exits,
(waits) and devours in gusto the mice, the se-
lected enemy-breaking.

warriar Nga San-hei who never remained
behind, the wonderously strong Kya-mai of Le-
char like a distinguished hero and famous in ev-
ery cinbat Mai Naung-hein all threw their spears
with a good aim. Saw-bwa Tri Van-thar was
wounded, evaded (the battle)and fled

always with a death-order written on his
farehead. The governor of Kyai-thin, however,
med a worse fate and was killed.

The entire battlefield was strewn with
herman bodies lying at full length or aprme.

Weapons, horses and elephanto are plen-
tiful like firwood.

Wihtout any resistance, Yo-da-yars were
quickly seized as POWs and seruonts.

- 47-1 ခွာရာပြည်သား၊ ယိုးဒယားတို့၊ 'The Yo-da-yars , the sertjet or people of Dvārāuati.'
- 47-2 အားမတန်လျက်၊ မာန်ကိုမည့်၊ 'Though not competent in strength, do not subrit or surrender. အားမတ် 'not capable to compete'. မာန် 'pride' (Pa.m nc)
- 47-3 သုံးရက်ငုံပြီး 'wait for 3 days'. ငုံ 'wait'.
- 47-4 တုံတုံစစ်အင်၊ ခံရိပ်မြင်သော် 'seeing the shadow or singn of stead fast defense of comvat arms'. တုံတုံ 'calmly, steadfastly'.
- 48-5 ဘုရင်စစ်ကွပ်၊ ရှမ်းရပ်သနင်း၊ ဥဒည်မင်း 'the king of Shon province in the east and the military comman the battle'. စစ်ကွပ် 'adminioter or commanthe battle'. ခုဒည်မင်း 'king of the wast'. (Pā. udayo)
- 47-6 ရပ်တင်းမချိန် 'does not consider to stand firmly ရပ် 'stand, stop'. တင်း (fi. တင်းတင်း) 'firmoly, stead fartly' ချိန် 'consider'.
- 47-7 ထိန်ထိန်အောင်လံ၊ တိမ်ယံလျှပ်လျှပ်၊ ခုနစ်တပ်ကို ' 7 military units with theri banners of wiotory that shine brightly and flashing in the slouds or the slay. တိမ်ယံ 'among or in the douds'
- 47-8 ကိုယ်ကြပ်ကဲမျှ၊ ရဲဆေးဖြူး၍ 'control, administer, and lead (the units) himself, enbolding them' ကိုယ် (fr. ကိုယ်တိုင်) 'self. ရဲဆေးဖြူး 'Lid. sprea the medicine for turning courageous; i.e to pluck up courage (of another) or to on bolden'.
- 47.9 ဟူးဟူးလွှင့်ရိုက်၊ အပြင်းတိုက်သော် 'fight violently and furiously'. ဟူးဟူး (adv) 'feriously, in haste'
- 47-10 ဆောက်စိုက်တံခွန်၊ လူရည်ချွန်သည်၊ ကျိုင်းလွန်မြို့စား၊ ယိုးဒယားက၊ စော်ဘွားကြံ့ဝံသာ 'the distinguished Saw-bw Tri-ven-sar, the goverm or of Kyai-Lun in Y0-da-yar, who bears aa banner'.
- 47-11 ဗိုလ်များစွာနှင့်၊ မညာမရွံ့ ကြိုး၍ ခံလည်း၊ 'though with several troops they to withstand ruthlessly and unflingly' မညာ 'without considerathin or withoud ruth'. မရွံ့ 'not shrinkingly or unflingingly'
- 47-12 ရွှေရံထောင်သောင်း၊ ကြွက်ကယ်လောင်းကို၊ 'the emergercy exitholes, thousands and thousanddo in number, surrounding the main hole of mouse'. ကြွက် 'mouse, rad' ကယ် (ကယ်လောင်း) 'exist, emergency exist'.
- 47.13 မိန်ညောင်းမလေး၊ လုတ်ပြည့်လွေးသို့. 'not caring fir time, the barn- oud (waits and) cats heartily in a lcemp' မိန် ' barn-awl' ညောင်း (v) 'be long in time' လေး (fr လေးစား) 'be careful of ; consider? လုတ် 'Lump or mouthful (of rice)' ပြည့်လွေး 'eats suto in mouthfuls'
- 47.14 လက်ရွေးရန်ဖြူ၊ နောက်မယိုသည်၊ ဗိုလ်ငဆံဟဲ့ 'officer Nga Samhe', the selected warrior who breaks the enemy and does never remain bihind.

- 48.15 အံ့သွယ်ခွန်အား၊ အနည်းသားသို့၊ 'like a courageous hero with wonderful strength or power'
အနည် 'a person of courage and discrimination? (Pā. ājānyya)
- 48.16 လက်ချိန်မိမိ၊ လွှတ်လိုက်ဘိက 'when (they) throw spears with a good aim'
လက်ချိန် 'aim with hands'.
- 47.17 ဒဏ်ချက်ရာနှင့်၊ 'with wounds'
- 47.18 သေစာဖွေးဖွေး၊ ထိပ်ထက်ရေး၍ 'covered with a death order written on his head'
သေစာ 'a prediction in writing for death'.
- 47.19 ထွက်ပြေးရှောင်ရှား 'evaded and fled'.
- 47.20 ကျိုင်းသေဥစားမှု၊ ငါးပါးလည်းမှောက်၊ ခန္ဓာပျောက်၏ 'The governor of Kyai-thin meets disaster
and loses the body'.
ငါးပါးမှောက် 'Lid. five marks turn upsidedown; i.e (fig) face most dreadful catastrophe he or
meets great disaster'.
ခန္ဓာပျောက် 'Lid, body lost; i.e dies'.
ခန္ဓာ 'body, physique'
- 47.21 လျောက်မြေဆုံး၊ တုံးလုံးမှောက်စုံ၊ သူကောင်ပုံလည်း၊ 'along the field, pile of dead bodies; some
lying at full length and other on their bellies'.
တုံးလုံး 'Lying at full length'. မှောက်စုံ 'with faces downward'.
- 47.22 ပြောဟုံပြည့်နှက်၊ 'speak profusely that it is littered or filled', or 'there are much to speak
about'.
- 47.23 လက်နက်မြင်းဆင်း၊ ထင်းနှယ်ဖြင်မျှ 'weapons, horses and elephants as many as fire-wood'
- 47.24 ဖမ်းငင်လက်မြန်၊ မတော်လှန်သည်၊ သုံ့ကျွန်လူယိုးဒယားတည်း၊ 'when seized quickly, the Yo-da-yars
didn't resist and become POWs and servants.'

သာရတနာ၊ ဓိဝ (က)ဂီဟု¹၊ ရတနာစီခတ်၊
သင်တိုင်းဝတ်လျက်²၊ စွတ်စွတ်လှည့်ဝတ်၊ ဝင်ကာခုတ်သည်³၊
သူရတ္တမ၊ ပေါက်ပြကျော်ရှိန်၊ မိုင်းနောင်ဟိန်း⁴နှင့်၊ မုခိန္ဒြေ၊
မသွေမသုန်၊ ဓိတိဂုဏ်ဖြင့်⁵၊ အဟုန်မြင်လျှင်၊ ရှေ့ရရှုဝင်၍၊

ဝန်းကျင်လှည့်ရစ်၊ ရန်ကိုလှစ်သည်၊ ဇေတြ
ယောက်ျား⁶၊ ထိုအလားသို့၊ လဲချားကြမိုင်း၊ လိုတိုင်းလျင်မြန်၊
အားရှိသွန်၍⁷၊ အလွန်လိုက်ဘ(ဖ)မ်း၊ သတ်နိုင်စွမ်းသား⁸၊
ကိုယ်အမ်းကြီးထူး⁹၊ အနုဂါမိ၊ သတ္တိနဂိုရ် (ဂိုး)၊ မိုင်းစိတ်
ပိုလ်တိုး¹⁰၊ တောင်ညိုတနွန်း၊ ကျိုင်းလိမ်ကုန်း၌၊

စုန်းကြူးပိုးငယ်၊ နေကိုပြယ်သို့¹¹၊ သူ့နယ်ယွန်းသား၊
မြဲမြဲစားနှင့်၊ ယောက်ျားရည်စွမ်း¹²၊ တကြိမ်စမ်းသော်¹³၊
သော့သွမ်းညစ်ကြေး၊ တောင်ထိပ်ခွေးကို¹⁴၊ မလေးစား
လောက်၊ ခြင်္သေ့ဟောက်သို့¹⁵၊ လန်ကြောက်ဝမ်းထဲ၊
အသည်းကွဲမျှ¹⁶၊

မြဲမြဲတပ်ချုပ်၊ ထီးစည်ရုပ်၍¹⁷၊ ထိမ်မြုပ်ထွက်ခွာ၊
ပြေးလာရာတွင်¹⁸၊ ရှက်နာဝမ်းတွင်း၊ သူ့သျှင် (ရှင်း)
မင်းလျှင်¹⁹၊ ချက်ချင်းလတ်လတ်၊ ဆီး၍ သတ်၏²⁰၊
ချပ်ဝတ်စစ်သူ၊ တထောင်လူလည်း²¹။

မြဲသို့ကြေညက်၊ ဖြုန်းဖြုန်းပျက်သည်²²၊ လက်ဆက်
နောင်မဝံ့စားတည်း²³၊

The most courageous and well-famed
Mai Nounghsein who, in smock-like robe embroi-
dered with jewels which were thought to be the
most important parts, slashed the enemy with his
sword, circling them round and round: Kya-mai
of Le-char, the best of men whose face assumed
a permanent steady fastness

or calm serenity and who used to en-
circle, boldly dash in haute and raid the one my
and mighty, massive and brave Mai-seit officer
who was able to chase at any speed and capture
and kill the enemy: all these three met in battle,
as a test of manly

abilities at Kyai-Leik plateau, with the
governor of Bye-town, a native of Yun country.
It was like a small fire-fly trying to make the sun
fade out, just as the mean, wicked and filthy dog
on the hill-top, on hearing a lion's roar (became
extremely alarmed and

Shattered), the commanding governor
of Bye-myo was horrified in mind, with his heart
almost broken. With drawing his (white) parasol
and dregm, he clandestinely under cover fled
the battle field. His (own) lord, shameful and
deeply hurt in mind, immediately caught him
and killed.

One thousand troops in chain-mail were
dashed into powder like iota and ruined unex-
pectedly. They dared not to repeat this act in fu-
ture.

- 48-1 သာရတနာ၊ မိကင်္ဂါဟု 'the jewels are primary' ရတနာ 'jewel'. မိကင်္ဂါ 'pasimary or principal part' (Pā. adhika + angā)
- 48-2 ရတနာစီခတ်၊ သင်တိုင်းပတ်လျက် 'wear the smock-like garmend bedecked with jewels' ရတနာ 'treasured thing, treasure; jewels' (Pā. ratana)
သင်တိုင်း 'a smock-like robe usually worn by Karen people in Burma'.
- 48-3 စွတ်စွတ်လှည့်ဝတ်၊ ဝင်ကာခုတ်သည်၊ "directly wind round the enemy and cut by force'.
- 48-4 သူရုတ္တမ၊ ပေါက်ပြကျော်ရှိန်၊ မိုင်းနောင်ဟိန်နှင့် 'the most valiant and famous Mai Naung-hein' သူရုတ္တမ 'most superior in courage?' (Pā sura + uthama)
- 48-5 မုခိန္ဒြေ၊ မသွေမသုန်၊ မိတဂုဏ်ဖြင့် 'replete with the permanent quality of steady fastness in facial composure' မိတဂုဏ် 'characteristics of steady fastness' (Pā. dhiti + guma)
မုခိန္ဒြေ 'facial composure'
- 48-6 ရန်ကိုလှစ်သည်၊ ဖြောင့်ယောက်ျား 'the best man who infiltrates the enemy'. လှစ် 'open, define' is figuratively used to mean 'open' the enemy line. ဖြောင့် 'best' (skt-jetra)
- 48-7 လိုတိုင်းလျင်မြန်၊ အားရှိသွန်၍ 'become swift energetically when (he) desires to become'. လိုတိုင်း 'whenever he wants or desires so'
- 48-8 အလွန်လိုက်ဖမ်း၊ သတ်နိုင်စွမ်းသား 'able to pursue catch and kill' လိုက် 'pursue, chase'. ဖမ်း 'catch, seize'. သတ် 'kill, murder'.
- 48-9 ကိုယ်အမ်းကြီးထူ 'big and massive in the body'. အမ်း 'big, swelling'. ထူ (fr.ထူတယ်) 'volun
- 48-10 အနူဂါမိ၊ သတ္တိနဂို၊ မိုင်းစိတ်ဗိုလ် 'Mai-seit officer with inherent courage'. အနူဂါမိ 'following (the tradition); inherent' (Pā. anu + gāmika)
သတ္တိနဂို 'natural courage' (Pā. sathi)
- 48-11 စုန်းကြူးပိုးငယ်၊ နေကိုပြယ်သို့. 'just as small fire-fly (tries to make) the sun fade'. စုန်းကြူးပိုး (= ပိုးစုန်းကြူး) 'firefly' ပြယ် 'make sth fade'
- 48-12 ယောက်ျားရည်စွမ်း 'man with powerful abilities'.
- 48-13 တကြိမ်စမ်းသော် 'make a trial once' စမ်း 'try, test, experiment'.
- 48-14 သော့သွမ်းညစ်ကျေး၊ တောင်ထိပ်ခွေးကို၊ 'the immoral and filthy dog that stays on hill top'
- 48-15 မလေးစားလောက်၊ ခြင်္သေ့ဟောက်သို့. 'as a lion roars without a regard (for it)' လေးစား 'treat with regard or respect'. ဟောက် 'Lion's roar; roar'.

- 48-16 လန့်ကြောက်ဝမ်းထဲ၊ အသည်းကွဲမျှ 'be alarmed in the mind almost as if the heart is broken'.
- 48-17 ဗြိမ္မိတပ်ချုပ်၊ ထီးစည်ရုပ်၍ 'the governor of Bye' - town, chief of the army, withdrew the (white) umbrella and drum'.
ထီးစည် 'umbrella and drum' are items showing his official status of the chief commander.
- 48-18 ထိမ်မြုပ်ထွက်ခွာ၊ ပြေးလာရာတွင် 'left under cover or secretly and clandestinely and fled'.
- 48-19 ရှက်နာဝမ်းတွင်း၊ သူ့ရှင်မင်းလျှင် 'his lord, shame ful and deeply hurt in mind'
- 48-20 ချက်ချင်းလတ်လတ်၊ ဆီး၍သတ်၏၊ 'immediately barred and murdered.'
- 48-21 ချပ်ဝတ်စစ်သူ၊ တထောင်လူလည်း '1,000 men in coat-of-arms'
- 148-22 မြူသို့ကြေညက်၊ ဖြုန်းဖြုန်းပျက်သည်၊ '(were) crushed or powdered as iota and were destroyed unexpectedly?
ဖြုန်းဖြုန်း (adv) 'suddenly, unexpectedly'
- 48-23 လက်ဆက်နောင်မဝံ့စားတည်း၊ 'dared not to risk again in future'.

သက္ကရာဇ်ကါ (ကါ) ဇာ၊ ထောင့်နှစ်ရာနှင့်။ သင်္ချာ
ဆဲခြောက်၊ ကိန်းလက်မြောက်၍¹ ရွှေညောက်ညွန့်သား၊
ကွန့်ကွန့်ထွားလျက်၊ စကားသင်းကြူ၊ မြိုင်မင်းမူသည်၊
ရွှေမြူတာရေ၊ ကဆုန်နေ့ဟု²၊

. The year was 1216 ME (i.e. 2398 BE;
1854 CE) and the time was the fullmoon day of
Kason in summer, marked by the seasonal festi-
val of throwing water on bo-tree from small
earthen posts, when the comely and delivghtful
forest, adaired with rising new leaves and sprouts
and filled with the fragrama of magrolia-flowers
in full bloom, lorded over the nature.

ငွေပုဏ္ဏမိ၊ ပြည့်ဝန်းညီသော်³၊ သာကီခေါင်နှိုမ်၊
နွယ်မတိမ်သည်⁴၊ ဆယ်ကြိမ်စက္ကရာဇ်၊ တို့ရှင်ချစ်၏⁵၊
သစ်သစ်တက်ပွား၊ ဘုန်းတော်အားကို သိကြားကြည်ညို
ပူဇော်လို၍⁶၊

Then Sakka, through reverence to the
increasingly rising glory of our beloved lord, who
was the tenth in line of universal kings, belong-
ing to the excellent and continous descent of
sakian race, wanted to hoour (him).

မြင့်မိုရ် (မို?) မဇ္ဈေ၊ ယုဂန်ဗေဗ္ဗ⁷၊ လေတသုန်သုန်
ခြိမ့်ခြိမ့်တုန်လျက်⁸၊ အဗ္ဗန္တရ၊ ဝလာဟကို⁹၊

(Consequently, he sent)
from the top of Yugondhara mountain, about half
in height of Mt. Meru, breezes blowing, thun-
ders echoing, rain clouds resounding,

သာစွထူးထွေ၊ ကြူး (ကျူး?) စေကျိုး (ကြီး?) ရင့်¹⁰၊
လျှပ်မိုးပွင့်လည်း¹¹၊ ကိုးဆင့်ပိတ်ခြုံ¹²၊ နတ်ကြိတ်စုံနှင့်¹³၊

lightrings blazingly flashing, and god-created
amog-like material covering the nine quarters of
the firmament.

ဝိဇ္ဇဝင်းစို¹⁴၊ ဟင်းလင်းပြိုသည်၊ မင်းလိုသည့်မိုယံး
(မိုး?)¹⁵၊ မိကကျိုး (ကြီး?) တည့်¹⁶၊ ကိုးဝရဇိန်၊ ဖြိုးဖြိုးထိန်မျှ¹⁷၊

The rains which was fond of the king put
forth all effart and fell in farce.

ဝတိန်မိမိုင်း၊ သိကြားခိုင်း၍¹⁸၊ ကျိုင်းတုံပြည်တာ၊
နောက်မျက်နှာက၊ သေချာစေ့စပ်၊ မြို့ရိုးထိပ်ထက်¹⁹၊ ချိပ်ချိပ်
ရောင်လက်၊ ကုန္ဒာစက်²⁰ကို ယူလျက်ရှိပန်၊ ဆက်ရပြန်သည်၊
ထူးချွန်အံ့ဘွယ်ကြီးမားတည်း²¹။

Becase Sakka, the august person of
Tàvatimisa, who relied on brightly shining
thender-bolt, ordered (them to place). there was
found a wax-glowing weapon of Indra on the top
of the wetern, well-built city wall of Keng-tung.

They took it to respectfully present to the
king. It was a big, extraordinary wondern.

- 49.1 သက္ကရာဇ် ကောဇာ၊ ထောင့်နှစ်ရာနှင့် သင်္ချာဆွဲခြောက်၊ ကိန်းလက်မြောက်၍ 'it is 1216 ME (i.e. 1398 BE; 1854 AD)
- 49.2 ရွှေညောင်ညွန့်သား၊ ကွန်ကွန်ထွားလျက်၊ စကားသင်းကြူ၊ မြိုင်မင်းမူသည်၊ ရွှေမြူတာရေ၊ ကဆုန်နေ့ 'the month is Kason in summer when the forest is as comely as a king with golden sprouts rising, magnolia-flowers blooming fragrantly and (people power) water (on the bo-tree) from earthen pots. စကား (or စံကား) 'magnolia-flowre'
ကဆုန် 'second month on national calendar marked by magndia-flowers as seasonal flower and water-sprinkling an bo-tree as seasonal festival; roughly equivalent to May.
မြူ 'earthen pot for water used in this festival'
- 49.3 ငွေပုဏ္ဏမိ၊ ပြည့်ဝန်းညီသော် 'the silvery moon is perfectly round' ငွေ 'silver'
ပုဏ္ဏမိ 'Lit that which is full and round; i.e. moon. (Pà. punnamà)
ပြည့်ဝန်း 'full and round'.
- 49.4 သာကီခေါင်နိမိ၊ နွယ်မတိမ်သည်၊ 'the continous and excellent descent of Sakiyan race' နွယ် (fr.မျိုးနွယ်) 'descent' တိမ်(fr.တိမ်ကော) 'Lit: be obsolescent; discontinue; disappear'
- 49.5 ဆယ်ကြိမ်စက္ကရာဇ် တို့ရှင်ချစ် 'our loved lord who is the tenth Universal monarch (of the line) စက္ကရာဇ် 'king of စက္က or စက္က or စက္ကဝါဠ or Universe' (Pà.cakkaàl.a)
- 49.6 သိကြားကြည်ညို ပူဇော်လို၍ 'Sakka wants to worship or pay respect (to the king) through reverence or respect' သိကြား is Burmese name for Sakka, king of gods. ကြည်ညို 'reverence' ပူဇော် 'pay homage or respect' (Pà.pújà)
- 49.7 မြင့်မိုမရွှေ၊ ယုဂန်ဗွေမှ 'from the top of Yugandhara mountain in the middle of Mt. Meru.
The Buddhist (Burmese) cosmogony maintains that sun and moon orbit from the top of Mt. Yagandhara (Lit: that which bears a pair i.e.pair of sun and moon) that is as high as half of Mt. Meru.
မရွှေ 'middle or half' (Pà.jajjha)
ယုဂန် (fr. Yugandhara) 'name of the mount'
- 49.8 လေတသုန်သုန်၊ ခြိမ့်ခြိမ့်တုန်လျက် 'the wind blowing breezily and thumders resounding tumultuously' ခြိမ့်ခြိမ့် '(an onomaetopetic word) 'thundurously or tumultirously;'
သုန်သုန် 'breezily'
- 49.9 အမ္ပန္နရ၊ ဝလာဟကို 'the black or rain clouds' အမ္ပန္နရ 'carrying or bringing water' (Pà.ambu+dhara) ဝလာဟ 'black cloud' (Pà.vatahaka) is water - carrying cloud, i.e. rain-clud.
- 49.10 သာစွထူးလာထွေ၊ ကျူးစေကြိုးရင့် 'try to emit a special charming and melodius sound' သာ [fr. သာယာ (of sound)] charming, attractive ကျူးရင့် 'emit or produce a melodious sound' ကြိုး (fr.ကြိုးတး) 'try, make attempts?
(In the foot ကျူးမေကြိုးရင့်, ကျူး and ရင့် makes a complete word, both associating with sound)

- 49.11 လျှပ်မိုးပွင့်လင်း၊ 'the flashes of lightning လျှပ် (fr.လျှပ်စည်း) Lightning?
မိုးပွင့် 'Lit: rain or sky-flower; here it simply refers to flahes.'
- 49.12 ကိုးဆင့်ပိတ်ခြုံ 'cover the nine directions' ကိုးဆင့် 'nine directions or angles; viz. cardinal
four+corners 4th overhead.
- 49.13 နတ်ကြိမ်စုံနှင့် 'the smong-like material ground by gods' This refers to breezing smogs filling
the slay. ကြိတ် 'to be ground'
နံ ' smong-like material (Pà.dhúma)
- 49.14 ဝိဇ္ဇဝင်းစို 'Lightnings flashing and wet'
ဝိဇ္ဇ 'Lightning' (Pà.vijju)
- 49.15 ဟင်းလင်းပြိုသည်၊ မင်းလိုသည့်မိုး 'the rains which are fond of the king falling without hinderance'
ဟင်းလင်း 'without any hinderance or obstruction?
ပြို (v) 'fall down; tumble down; topple?
မင်းလို '-which desires or fond of the king'
- 49.16 ဖိကကြိုးတည် 'tries to rain in torrents or in farce.' ဖိက (fr.ဖိကါ) 'with great of forts'
- 49.17 ကိုးဝရဇိန်၊ ဖြိုးဖြိုးထိန်မျှ၊ 'relying on the thunderbolt shining brightly'
ကိုး (fr.ကိုးစား) 'rely on; depend on'
ဝရဇိန် 'the weapan of Sakka, thunderbolt' (Pà.vajira)
ဖြိုးဖြိုးထိန် 'shining or glowing birght.'
- 49.18 ဝတိန်မိမိုင်၊ သိကြားခိုင်း၍ 'asked or ordered by Sakka, the august personge of wa-dein-tha'
ဝတိန် 'the 2nd level of six deva-worlds'
မိမိုင် (arch) 'august person'
- 49.19 ကျိုင်းတုံပြည်သာ၊ နောက်မျက်နှာက၊ သေချာစေ့စပ်၊ မြို့ရိုးထိပ်ထက်၊ 'on the top of the neatly-built
city-wall west of pleasant Keng-tung'
ပြည်သာ 'pleasant or lovely country'.
သေချာစေ့စပ် 'neat and tidy meticulously'
မြို့ရိုး 'city-wall'
- 49.20 ချိပ်ချိပ်ရောင်လက်၊ ကုန္ဒာစက်ကို 'the wapon of Indra glowing red like sealing wax'
ချိပ် 'sealing wax which is red'
ကုန္ဒာ 'Indra or Sakka, the king of goods. (Pà.india)
- 49.21 ယူလျက်ရှိပန်၊ ဆက်ရပြန်သည်၊ ထူးချွန်အံ့ဖွယ်ကြီးမားတည်း၊ 'take it and respectfully present
(to the king) It is a great and un-common wonder.

ထိုသည့်ဩဘာ၊ ထိုအခါကို¹၊ မင်္ဂလာတဆူ၊ နိမိတ်
ယူ၍²၊ ဇမ္ဗူကျော်ချီး၊ အံ့မပြီးတည့်³၊ မင်းကြီးမဟာနော်ရထာ၊
သေနာမိပတ်၊ ဗိုလ်ချုပ်ဖတ်လျှင်⁴၊ ရေးတတ်မြော်မြင်၊
ခန့်စီရင်၍⁵၊

ရှင်စစ်မှာ၊ အင်ကြီးစွာသည်⁶၊ ရိက္ခာသိုမှီး၊ ဆင်တပ်
ကြီးကို⁷၊ ဖျက်ဆီးစိမ့်ငှါ၊ လူရည်ရှာသော်⁸၊ ဗျာမံဟသ်၊
မျိုးရေနတ်ကို⁹၊ ဥပပတ်ဘုန်း၊ ဂဠုန်မုန်း၍¹⁰၊

ဟုန်းဟန်းတောင်ခတ်၊ ချီကုပ်သတ်သိုး¹¹၊ ရွယ်မှတ်
တည့်တည့်၊ ရန်ကုန်ကြည့်လျက်¹²၊ လုပ်ပြည့်ကိုက်ဝါး၊ စားအံ့
တပဲ၊ ရူးရူးရဲသည်¹³၊ လဲချားဥပရာဇ်၊ ကျွန်တော်စစ်ကို¹⁴၊
ရန်မြစ် တူးတူး၊ တိုက်ချေဦးဟု¹⁵၊

ကျေးဇူးတော်မြတ်၊ ဆောင်စိမ့်လွတ်သော်¹⁶၊ ပစ်ခတ်
သဲသဲ၊ သူတပ်ထဲက¹⁷၊ ဘွန်ကြဖြိုးဖြိုး၊ ရှောက်ရွာမိုးသို့¹⁸၊
ခုတ်ဘိုး ပြိုပြို၊ ဆင်နှင့်ခဲလည်း¹⁹၊ မရွံ့မထိတ်၊ သံတိုင်စိတ်ဖြင့်²⁰၊

ဆိတ်အနည်း၊ မလိမ်လည်းတည့်²¹၊ အသည်းများရှိ၊
သမာဓိလည်း၊ ဂိရိခုံ၊ ကျောက်တောင်ထူသို့²²၊ ဗိုလ်စုအတွင်း၊
တင်းတင်းမရွံ့၊ ဝင်တိုက်နွံက²³၊ ချွံချွံရုတ်ရက်၊ ဆင်တပ်ဖျက်
သည်၊ မှုန်ညက်မြူသို့ကြေသွားတည်း²⁴။

Talks regarding this Jambu-continent-
famous augury and moment as a lucky, auspi-
cious omen did not cease. (Then) the mnister-
cum-general Mingyi Mahà Naw-ya-tha, the su-
preme commander of

(Burmese) army, knowing and under-
standing the future circumstances, administered
thus. He looked for a man to crush the mighty
elephant unit which supplied provision for the
Yo-da-yar king's army and found one loyal ser-
vant, the brave and recklessly daring crown

prince of Le-char who, a spantaneously -barm
and furiously flapping galon-bird, could grasp
and kill 1,000-fathom lang water-good dragon
and could eat in gusto the enemy, looking straight
into his face. He was sent out to fight and uproot
the enemy, as a means of returning

the royal gratitude. The Yo-da-yars severely
defened, shooting wurdly and recklessly, like the
torrents of a rain of hair, cutting and picrcing,
with the cover of elephants. But the Burmese,
un-alarmed and un-frightened, with a spirit of
steel and concnet

rated determination, like a stony mountain, not
deteriorating and unflinching, in-filtrated and
stormed the enemy line. Under theird daring at-
tack, the elephant unit was routed and dashed
into iota-like powder.

- 50.1 ထိုသည့် ဩဘာ၊ ထိုအခါကို 'that augury and that time' ဩဘာ 'aura, augury (Pà.bohà)
- 50.2 မင်္ဂလာတဆူနိမိန်ယူ၍ 'regard or consider an auspicious sign or omen.'
နိမိတ် 'augury, omen, sign? (Pà nimittar)
- 50.3 ဇမ္ဗူကျော်ချီး၊ အံ့မပြီးတည့် 'wonder and praise (for this went), well-known across Jambúdipa
continent, never comes to an end'
အံ့ (v) to be amazed at; to wonder'
- 50.4 မင်းကြီးမဟာနော်ရထာ၊ သေနာဓိပတိ၊ ဗိုလ်ချုပ်မတ် 'Min-gyi Mahà Naw-ra-thar, the minister- cum-
general'
သေနာဓိပတိ 'chief or lord of the army' (Pà.senà+adhipati)
- 50.5 ရေးတတ်မြော်ခြင်း၊ ခန့်စီရင်၍ 'looking forward and knowing the affairs, administered and
manceunvred.
မြော်မြင် 'sighting into future'
- 50.6 သူရှင်စစ်မှာ၊ အင်ကြီးစွာသည်၊ 'in the enemy's army very strong'
အင် (fr. အင်အား) 'strength, power'
- 50.7 ရိက္ခာသိုမှီး၊ ဆင်တပ်ကြီး 'elephant unit used for carrying provisions'
ရိက္ခာ 'provision; ration' (Hindi. rijaka)
- 50.8 ဖျက်ဆီးစိမ့်ငှါ၊ လူရည်ရှာသော် 'Look for the able man to destroy (it)'
လူရည် 'man with ability or able man'
- 50.9 ဗျာမံသဟသံ၊ မျိုးရေနတ်ကို၊ 'the quatic god dragon of 1000 fathams in length'
ဗျာမံသဟ '1000 fathams' (Pà.byàma+sahassa)
မျိုးရေနတ် (= ရေနတ်မျိုး) 'good fliving in water or aquatic: it refers to Núga or dragon.
- 50.10 ဥပပတ်ဘုန်း၊ ဂဠုန်မှန်း၍ 'the galon-bird with interest power crushes and dashes into powder'
ဥပပတ် 'autonomous, inherent, (Pà.upapatti)
ဂဠုန် 'mythical king of birds, enemy of dragons' (Pà.garuda, garula)
- 50.11 ဟုန်းဟုန်းတောင်ခတ်၊ ချီကုတ်သတ်သို့ 'flap wings with great force and just as (it) grasps, carry
away and kill'
ဟုန်းဟုန်း (adv.) 'with great force' တောင် (fr. တောင်ပံ) 'wing ချီကုတ်သတ်
'grasp (usu. in claws), carry out and kill'
- 50.12 ရွယ်မှတ်တည့်တည့်၊ ရန်ကိုကြည့်လျက် 'look straight at the enemy or aim straight at the enemy?'
- 50.13 လုပ်ပြည့်ကိုက်ဝါး၊ စားအံ့တပဲ၊ ရူးရူးရဲသည် 'rushing recklessly as if eating in gusts biting and
chewing' တပဲ (arch) as if....' ရူးရူး 'madly' ရဲ 'brause, reckless.
- 50.14 လဲချားဥပရာဇ်၊ ကျွန်တော်စစ်ကို 'the crown prince of Le-char, the genwine royal slave'

- 50.15 ရန်မြစ်တူးတူး၊ တိုက်ချေဦးဟု '(say) you fight him uprooting the enemy'
 ရန်မြစ် 'root of enemy; source of enemy'
 တူးတူး (fr.တူးဖော်) unearh; uproot'
- 50.16 ပစ်ခတ်သဲသဲ၊ သူတပ်ထဲက 'send (him) out to serve the noble gratitude (of the king).
 ကျေးဇူး 'benefit; gratitude'
 ဆောင် (fr.ဆောင်ရွက်) 'carry out, serve'
- 50.17 ပစ်ခတ်သဲသဲ၊ သူတပ်ထဲက 'shoot in great effort from inside his army'
 သဲသဲ 'in concentrated effort'
 သူတပ် 'his unit, his army; i.e. enemy side'
- 50.18 သွန်ကြဲဖြိုးဖြိုး ရှောက်ရွာမိုးသို့ 'like an abundantly and torrential rain of hair'
 သွန်ကြဲ 'fall and scatter' ရှောက်ရွာမိုး (arch) 'rain of hair'
- 50.19 ခုတ်ထိုးပြိုပြို၊ ဆင်နှင့်ခံလည်း 'cutting and thrusting, they defend with elephants'
 ခုတ် 'cut or glash with swords' ထိုး 'pierce or thrust with spears'
- 50.20 မရွံ့မထိတ်၊ သံတိုင်စိတ်ဖြင့် 'neither shrinking from fear nor getting alarmed, with a spirit of
 steel ရွံ့ 'shrink from danger' ထိတ် 'be alarmed' သံတိုင်စိတ် 'Lit mind of an iron rod'
- 50.21 တဆိတ်အနည်း၊ မလိပ်လည်းတည်၊ 'not deteriorating even a little'
 လိပ်လည်း 'deteriorate in mordity etc; meet with a setback'
- 50.22 အသည်းဖျားရှိ၊ သမာဓိလည်း၊ ဂိရိခုံ။ ကျောက်တောင်ထူသို့ 'the concentration on the tip of the
 liver resists like a solid stone mountain'
 သမာဓိ 'mental concentration' (Pà.samàdhi)
 ဂိရိ 'mountain, mount' (Pà.giri)
- 50.23 ဗိုလ်စုအတွင်း၊ တင်းတင်းမရွံ့၊ ဝင်တိုက်နွံက 'obediently, without shrinking from fear, infiltrate
 and enter the enemy line and fight.
 တင်းတင်း 'with haste and force without fear' နွံ 'obedient to order'.
- 50.24 ချွံချွံရုတ်ရက်၊ ဆင်တပ်မျက်သည်၊ မှန်ညက်ဖြူသို့ ကြေထွားတည်း၊ 'they strike daringly and in the
 turmoil the elephant unit is destroyed and dashed as a minutest ista.;

ဇာတာနဂို (ရဲ?) အလာဂြိုဟ်တို့ ဖိုလ်အနိဋ္ဌ၊
နိမိတ်ပြကို¹၊ စိတ်မျှမကြံ၊ မာန်လိမ်းကျံ၍²၊ ကံကိုမမြင်၊
ဥာဏ်ပြုငြင်သည်³၊ သူ့သူင် (ရှင်?) ဦးတိုင်၊ အရေးပိုင်ကား⁴၊

The influential office of Yo-da-yar, not aware of the bad amens and undesirable results suggested by the planetary positions in his own horoscope, was conceited, un-intelligent and ignorant of his own fate.

Despite defeats in earlier armed confrontations,

ဆိုင်လေတိုင်းပင်၊ ဘယ်စစ်တွင်မျှ⁵၊ အောင်မြင်ပွဲဦး၊
မရဘူးလျက်⁶၊ ကျေးဇူးပျက်သုန်၊ မောဟဂုဏ်ဖြင့်⁷၊ သူပုန်
မင်းလျာ၊ ဥပရာဇ်⁸၊ ကြမ္မာကြံလို့၊ ကံကိုမှီ၍⁹၊

he neither cared nor showed any humility, through un-gratefulness and ignorance. Depending on the declining fate of rebellious heir-apparent and expecting to conquer Keng-tung, he continued laying siege to the town with great patience.

ထိ၏သို့၊ မခိုရိုတည့်¹⁰၊ မြို့ကျိုင်းတုံကို၊ အံ့၍ရနိုး၊
ကြိုးကါအောင်အသည်း၊ အနိုင်ကျည်း၏¹¹၊ ကစွည်းလုလင်၊
လွံကျော်ထင်သား၊ မိခင်မောင်ကြီး၊ နတ်စောထီးသို့¹²၊

The brave, well-reputed administrator of firmly-established and flourishing Shan districts, who was like the fierce and ruthless ogre-chief Kaccàyana (= Punnaka)

အဖြီးအခိုင်၊ ရှမ်းခရိုင်ကို¹³၊ စိုးပိုင်ကွပ်ဆော်၊ မတ်ရဲ
ကျော်¹⁴၊ ကါး၊ ရေးမြော်တိုင်းထွာ¹⁵၊ သည်တခါသော်၊ ဒွာရာ
စစ်အင်၊ ဗိုလ်ဘုရင်ကို¹⁶၊ ထန်းပင်လည်ဆစ်၊ လောင်မီး
ပစ်သို့¹⁷၊

Irاندati's lover and saver of her mother, sureyed and reasoned the situation.

Deciding that he would this time totally uproot and wipe out the king of Duàràvati together with his forces, in the same way as thunder-bolt hits the neck of a

သစ်သစ်ပိတ်ချိုး၊ ရန်မြစ်တုံးစိမ့်¹⁸၊ လက်ရုံးဝရဇိန်၊
ကြိုးသံရှိန်သည်¹⁹၊ အောင်ချိန်ရပ်လင့်၊ ငဲ့နားတည်း²⁰။

palm-tree, he proclaimed his physical power as strong as a thendebolt, stopped and rested waiting for the time to conquer.

- 51.1 ဇာတာနဂို၊ အလာဂြိုဟ်တို့၊ ဖိုလ်အနိဋ္ဌ၊ နိမိတ်ပြကို 'the planetary positions in the original horoscope, not pleasant, good result and omen'
ဇာတာ 'horoscope, an astrological record of position of planets etc. one' birth' (Pà. jātaka)
အလာဂြိုဟ် (=ဂြိုဟ်သွားဂြိုဟ်လာ) 'position of planets' (skh graha)
ဖိုလ်အနိဋ္ဌ 'unpleasant or undesirable result'
နိမိတ် 'sign, omen' (Pà.ninaitta)
- 51.2 စိတ်မျှမကြုံ၊ မာန်လိမ်းကျံ၍ 'not thinking of it and smeared with pride'
- 51.3 ကံကိုမမြင်၊ ဉာဏ်ငြိငြင်သည် 'whose intellect is weak and who is blind to and not aware of his own fate'
ကံ 'Lit: deed; action: desting or karmic law' (Pà.kamma)
- 51.4 သူရှင်ဦးကိုင်း၊ အရေးပိုင် 'the authoritative chief of the Yo-da-yars'
ဦးကိုင်း 'Lit : one who holds the top: i.e. chief'
- 51.5 ဆိုင်လေတိုင်းပင်၊ ဘယ်စစ်တွင်မျှ 'in any battle they met 'or' in any clash between them?
ဆိုင် (fr. တိုက်ဆိုင်) 'meet, face, encounter'
တိုင်း (part) 'suffive indicative of frequency, equivalent to 'every' 'any' in English.
စစ် 'fighting, battle, war, clash, axmed encounter.'
- 51.6 အောင်မြင်ပွဲဦး၊ မရဘူးလျက် 'never gained a victory'
- 51.7 ကျေးဇူးပျက်သုန်၊ မောဟဂုဏ်ဖြင့် 'gratitude forgotten and full of ignarance' မောဟ 'igno-
rance,
dullness' (Pà.moha)
- 51.8 သူပုန်မင်းလျာ၊ ဥပရာဇ် 'the crown prince whoi s the heir-apparent' သူပုန် 'rebal
မင်းလျာ 'heir-apparemt to a throne'
- 51.9 ကြမ္မာကြုံလို့၊ ကံကိုမှီ၍ depending on the fading desitny or fate. Skt, Karma and Pà.kamma
(= Myan. ကံ) are synonyms meaning one's desting or fate resulting from his previous or present deeds.
- 51.10 မထီ၏သို့၊ မခိုရိုတည့် 'not caring for it, he does not become humble or show respect.
ထီ 'take care of take head of'
- 51.11 မြို့ကျိုင်းတုံကို၊ အံ့၍ရနိုး၊ ကြိုးကာအောင်လည်း၊ အနိုင်ကျည်း၏ 'expected to conquer and gain Keng-
tung by besieging it patiently with great effort' ကျည်း 'tolerate with patience.
- 51.12 ကစွည်းလုလင်၊ လွဲ့ကျော်ထင်သား၊ မိခင်မောင်ကြီး၊ နတ်စောထီးသို့၊ 'like kaccàyana the lad, well-
famed godly chief, my beloved brother and saver of my mother? လုလင် 'Lad'
The Kaccàyana stony is taken from Vidhirapandita Jātaka (J 545). The Bodhisat was once born as Vidhira the wirest and most righteous minister to King Dhanaàya korabba. Hearing his fame, a dragonqueen Vimatà had a strong, uncontrollable desire to eat his heart. Her beautiful daughter Irandati by name, distressful at her mother's plight, per-

suated her lover, an ogre chief called Punnaka. Assuming a human youth by the name of Kaccāyana, he visited King Korabba and challenged him to a dice-game, with a priceless Mind-fulfilling ruby on his side and a similar object on the other at bet. Hewon and damanded Vidhira, tied him to the tail of his flying stallion and rode along the mountain ridges to tall him, but to no avail. Finally Vidhura met dragon king and queen who, after listening to his Dhamma, honoured him and sent him back to human world. Punnaka or this Kaccāyana is still regarded most ruthless, fearless, daring and violent ogre-god in Burmese belief.

- 51.13 အဖြိုးအခိုင် ရှမ်းခရိုင် 'well-established and fourishing Shan districts'
 အဖြိုး (arch.) 'much, flourishing prosperous'
 အခိုင် (fr.ခိုင်မာ) 'firmly established, not shaken'
- 51.14 စိုးပိုင်ကွပ်ဆော်၊ မတ်ရဲကျော် 'brave and renowned minister who rules and administers?'
- 51.15 ရေးမြော်တိုင်းထွာ၊ 'considering and reasoring the situations'
- 51.16 သည်တခါသော်၊ ခွာရာစစ်အင်၊ ဗိုလ်ဘုရင်ကို၊ 'this time, the king of Dvārāvati capital'
- 51.17 ထန်းပင်လည်ဆစ်၊ လောင်မီးပစ်သို့၊ 'Just like a thunder bolt strikes the neck of a palm-tree/
 ထန်းပင် 'palm + tree'
 လည်ဆစ် 'neck or juncture of the stem and crown of a palm tree'
 လောင်မီး 'thunderbolt'
 (A palm-tree thus cut off never grows again)
- 51.18 သစ်သစ်ပိတ်ချိုး၊ ရန်မြစ်တုံးစိမ့်၊ 'will reduce and uproot it completely'
 သစ်သစ် (adv.) 'totally, completely'
 တုံးစိမ့် 'make sth. exhausted'
 စိမ့် (=စေအံ့) suffix attached to a v.t. to turn it into a causative in future'
- 51.19 လက်ရုံးဝရဇိန်၊ ကြုံးသံရှိန်သည် 'proclaim loudly of his weapon, the thunderbolt'
- 51.20 အောင်ချိန်ရပ်လင့်နားတည်း 'stop expecting the time of victory?'

အောင်ချိန်ငုံတွေ (ဗွေ?) ၊ ဖြည့်တင်းနေစဉ်¹၊
ခုနစ်ခွေ ဘုံ၊ နေရံမိုးညွန့်၊ ဖြိုးဖြိုးကွန်သည်²၊ နတ်နန်းမှန်ကူ၊
ဝတ္တဘူလျှင်³ တဆူဟေမိတို့ ဘုန်းရှိ၏⁴၊

ပါရမီကျေးဇူး၊ ဂုဏ်အထူးကို၊ ချီးကျူးပံ့ပိုး⁵၊ ယွန်းမင်း
တို့အား၊ ပျို့ပျို့ထင်ရှား၊ မြင်စိမ့်မားဟု⁶၊ လေးပါးနတ်စစ်၊
မဟာရာဇ်နှင့်⁷၊

ကသစ်ရောက်တည်း၊ နေတော်ပြည်ဝယ်၊ ရွှေစည်
အာလံ၊ ဆော်ယွန်းညွှလျက်⁸၊ အရံဝန်းလည်း၊ နတ်စစ်သည်
တို့⁹၊ ဖြိုးစည်များကျိ၊ တိုင်းမသိတည့်¹⁰၊ ပတ္တိသေန၊
မုခါစသည်၊ နဝပေါင်းညီ၊ ခေါ်ဘဏီလည်း¹¹၊

အလီကုဋေ၊ ဗိုလ်ခြေပတ်ခြံ၊ မြင့်မို ယွံ (ရွံ?)မျှ¹²၊
အသံ သယ၊ မဏ္ဍလနှင့်၊ ဘောဂဒဏ္ဍာ စစ်အင်္ဂါဖြင့်¹³၊

သူဇာ (ရာ?) ယစ်မျိုး၊ ပုပစိုးကို¹⁴၊ နွံချိုးကိလ၊
စစ်အင်မျှလည်း၊ မကဗိုလ်ပါ¹⁵၊ ကိုယ်တော်မှာကီး¹⁶၊
နာရကါရွှေ၊ အရေလည်ဆံ၊ မြီးတံဦးစွန်း၊ မွေးမှင်ရွှန်းသား¹⁷၊

တင့်လွန်းကြော့ရှင်း၊ ဟာရိမြင်းကို¹⁸၊ ဝင်းဝင်း
စက်ရှင်၊ ခြေတော်တင်မှ¹⁹၊ ရန်နှင့်လက်ချိန်၊ ဝရဇိန်ကို²⁰၊
ထိန်ထိန်လည် လှိုမ့်၊ ပတ်ပတ်အိမ်လျက်²¹၊

တိမ့်အထက်ဘုံ၊ သိန္ဓေရုံမှ²²၊ ကျိုင်းတုံမြို့ဦး၊
သက်ကွန်မြူးသည်၊ ရွယ်လူးရှင်ပင့်ကိုယ်စားတည်း²³၊

White the Burmese army was equipping
and waiting far the time of victory, Sakka,
themost exatted chief of the deva-worlds on
thesky-high and seven-tiered Mt. Meru, wished
to extol and disclose the distinguished qualities
of perfections accomplished by our glorious.

Lord who was the future Buddha, so that the Yun
Kings could realize them.

The celestial troops under the command
of four guardian good-generals of four cardinal
directions, called catumahà.

ràjà, assembled in the capital where the Ka-thit
tree grows, beating drums that echoed clamor-
ously The other godly soldiers who were
surroundingon the four sides are so multitudous
that counting was impossible.

The aifantry caonmanded by generals re-
plete with nine qualities was scores of kho-bha-
ni-number, making Mt.Meree even fear and
shrink with respect.

Accompanied by troops larger than those
on the occasion of battling the

intoxicant-prone Asura-s and employing
the strategy known as confidence (asamsaya),
unity (mandala), liverality (bhoga) and punish-
ment (danda), the lord rode on the extremely.

beautiful, graceful and attractive hars, whose
manes, tail and top of the head were glittering
like the nàrakà-gold.

Rolling repeatedly in hand the brightly-
shining, enemy-crushing thunderbold, he came
down splendidly toKeng-tung from Mt. Meru a
higher heaven than clouds, in place of our lord,
the youthful Buddha-embryo.

- 52.1 အောင်ချိန်ငုံတွေ၊ ဖြည့်တင်းနေစဉ်၊ 'during the time waiting for the victory and equipping the army'
 ဖြည့်တင်း: 'add to; to provide; to equip'
- 52.2 ခုနစ်ခွေဘုံ၊ နေရုံမိုးညွန့်၊ ဖြိုးဖြိုးကွန့်သည် 'in the seven-spired palace on very high Mt. Neru'
 နေရုံ 'Mt. Meru; Myint-more-taung in Burmese'
 နေရုံ (same as Meru) is made here နေရုံ for the sake of metre ဖြိုးဖြိုးကွန့် 'rising too much'
- 52.3 နတ်နန်းမှန်ကူ၊ ဝတ္တဘူလျှင် 'Vatrabhú the top of devaheavans' မှန်ကူ 'an august person like the top of a building' ဝတ္တဘူ is another epithet for Sakka or sakra, and is so called after his conquest over Vatta (Skt. Vatra).
 ဝတ္တဘူ 'Sakka or Indra, king of gods. (Skt. Vatrabhú)
- 52.4 တဆူဗောဓိ၊ တို့ဘုန်းရှိ၏ 'of our glorious lord who is destined to be enlightened as a Buddha
 ဗောဓိ (Lit: wisdom):here it (from Buddhissalla) means a Bodhisat or future Buddha'
 ဘုန်းရှိ 'replete with glory or power' ရှိ'to home'
- 52.5 ပါရမီကျေးဇူး၊ ဂုဏ်အထူးကို ၊ ချီးကျူးပုံပိုး 'in order to praise and propagate the distinguished qualities of (his) perfections?
 ပါရမီ 'perfections, especially those ten qualities recommended for all Bodhisats. (Pà.pàranú)
- 52.6 ယွန်းမင်းတို့အား၊ ပျိုပျိုထင်ရှား၊ မြင်စိမ့်မားဟု 'intending to let Yun Kings see (them) quite clearly and obviously'
 ယွန်းမင်း: 'rulers of Yuns, or Yun kings'
- 52.7 လေးပါးနတ်စစ်၊ မဟာရာဇ် 'the soldiers or troops of the four guardian gods called catumahàràjika'
 လေးပါးနတ်စစ် 'celestial troops of the categories or types.
 According to Pāli Buddhism, the four cardinal directions East, South, West and North are governed and guarded, respectively, by four celestial generals Dhatarallha, Virúlaka, Virúpakkha and Kuvera, each commanding Bhuta-s , gods, serpents and ogres, respectively.
 These four are called catumahàràjaka 'four great kings (of gods) and serve Sakka as their chief.
- 52.8 ကသစ်ရောက်တည်၊ နေတော်ပြည်ဝယ်၊ ရွှေစည်းအာလံ၊ ဆော်ရွှမ်းညံလျက် 'the golden drums resound clamorously at the capital where the Kathit-tree (Erithrina arborescens) grows.
 အာလံ 'drum' (Pà.àLambara)
- 52.9 အရံဝန်းလည်၊ နတ်စစ်သည်တို့ 'the celestial or godly troops surrounding on all sides'
 စစ်သည် (same as စစ်သား (esp:woman) 'solider'
- 52.10 ဖြိုးစည်များကျိ၊ တိုင်းမသိတည့် '(they are) so numerous that, their number cannot be known'
 ဖြိုး, စည်, များ, ကျိ (all synonyms) 'much or many in number'
 တိုင်း: (fr.အတိုင်း) 'number or figure or measurement.'

- 52.11 ပတ္တိသေန၊ မုခါစသည်၊ နဝပေါင်းညီ၊ ခေါဘကီလည်း 'un-accountable number of infantry-men with their general replete with nine qualities'
ပတ္တိသေန 'infantry, foot-soldier' (Pà. pathi + sena)
မုခ. 'mouth or head' Among the 8 parts of themilitary in Burmese army, a general is referred to as 'head of the army or yodha-main in Pàli who tradition claims to possess nine qualities, as described in Ràjaniti or 'Instructions to a king'.
- 52.12 အလီကုဋေ၊ ဗိုလ်ခြေပတ်ရံ၊ မြင့်မိုရ်မျှ 'soldiers of croe-times of kho-bha-ni, with Mt. Meree nearly fearing them with respect.'
အလီ 'multiplication table' ကုဋေ 'croe' (Pà. koti)
- 52.13 အသံသယ၊ မဏ္ဍလနှင့် ဘောဂဒဏ္ဍာ၊ စစ်အင်္ဂါဖြင့်၊
by the strategy of 'confidence, unity, liberality and punishment'
There our are traditionally recommended as four means of winning the enemy.
- 52.14 သူရာယစ်မျိုး၊ ပုပစိုးကို 'the Asuràs who used to drink intoxicants and gods of flowers.'
သူရာ 'wine or any kind of intoxicants (Pà.súra)
- 52.15 နွံချိုးကါလ၊ စစ်အင်္ဂါမျှလည်း၊ မကဗိုလ်ပါ 'the number of troops more than the time they make war on and heat (the Asura)'
နွံချိုး 'break or beat down to be humble'
စစ်အင် (fr.စစ်အင်္ဂါ) combat arms or troops'
- 52.16 ကိုယ်တော်မှာကိး 'the kign himself'
- 52.17 နာရကါရွှေ၊ အရေလည်ဆံ၊ မြီးတံဦးစွန်း၊ မွေးမှင်ရွန်းသား၊ 'the hairs on the mane, the tail, the head are bright as gold'
နာရကါ 'a kind of gold' (Pà. nàrakà)
မွေးမှင် (fr.မွေးအမှင်) hairs on the body'
- 52.18 တင့်လွန်းကြော့ရှင်း၊ ဟာရိမြင်း 'very beautiful, graceful and attractive horse'
ဟာရိ 'attractive; charming' (Pà.hàri)
- 52.19 ဝင်းဝင်းစက်ရှင်၊ ခြေတော်တင်မှ 'ride (it) with his feet possessing glowing cakka-wheel'
စက် 'Lit : wheel or auspicious sign on the foot of the Buddha' (Pà.cakka)
ခြေတော်တင် 'Lit: place royal feet; i.e. ride.
- 52.20 ရန်နှင့်လက်ချိန်၊ ဝရဒိန်ကို 'the thunderbolt which he aims with his hand and drive away the enemy i.e. 'with an enemy-destroying weapon in hand'
- 52.21 ထိန်ထိန်လည်လွှဲ၊ ပတ်ပတ်အိမ်လျက် 'that which turns shining and rolls gently and repeatedly'
အိမ် 'roll or rock gently.'
- 52.22 တိမ်အထက်ဘုံ၊ သိန္ဓေရုံ မှ 'from sineu, the heaven above the clouds'
သိန္ဓေရုံ (same as Meru, Neree)' Myint-mo-taung or Mt. Meru' (Pà.sineru)
သိန္ဓေရုံ is made သိန္ဓေရုံ to match with ဘုံ in metre

- 52.23 ကျိုင်းတုံမြို့ဦး၊ သက်ကွန်မြို့သည်၊ ရွယ်လူရှင်ပင့် ကိုယ်စားတည်း၊ 'descend splendidly to Keng-tung
in place of our lord, the youth ful Buddha-embryo.
သက် '(fr. ဆင်းသက်) 'descend, come down.'
ရွယ်လူ (arch.) 'lad, a youth'
ရှင်ပင် 'lord of the world or Buddha; so ရွယ်လူရှင်ပင် suggests 'one who has just been
regarded as a Bodhisat.'

ကျိုင်းတုံမည်သာ၊ ပြည်အောင်ချာ၏၊ ပြုစွာရှေ့စွန်း၊
ချောင်းနရန်းထက်¹၊ ယွန်းမင်းဗိုလ်ပုံ၊ မြင်လောက်ရုံတွင်²၊
လေးစုံ စစ်အင်၊ နတ်သေနင်တို့³၊

ပဲဟင်ကြိုး (ကျိုး) ထစ်စည်မုရာဇ် (ရဇ်) လည်း⁴၊
ခြစ်ခြစ်ရိုက်မွန်း၊ တီးခေတ်ဖြန်းလျက်⁵၊ သွန်းသွန်းမိုးစွန်း⁶၊
တံခွန်လျှပ်လျှပ်၊ မဝင်တပ်မြင်းအား၊ ရထားခြေလျင်၊
အတင်တင်တည့်⁷၊ ဖါလက်သ၊ မုသလနှင့် သရဂဒါ၊ ဓန္ဒာ
အသိ၊ တောပြီ ဂဠုင်း⁸ (ကလိုင်း)၊

သုံးဆိုင်လေးမြွှာ၊ ငါးပြာခြောက်ခွဲမြိုက်မြိုက်ရှည်⁹
ထွန်းပရိုးရဲ၊ လက်နက်စွဲလျက်¹⁰၊ ကြသေးမောက်ရှု၊ ဇမ္ဗူရွှေ
သား၊ ဌက်မြတ်နားထက်¹¹၊ ပတ္တမြားထွတ်ချက်¹²၊

ဘယက်ဗာလီ¹³ (လည်?)၊ ချပ်အင်္ကျီလည်း နာရနီ
(ကီ) မွန်၊ ရွှေပုစွန်ဝယ်¹⁴၊ ဘိုး (ဖိုး?) လွန်နတ္ထ၊ ဝဇီရကို၊ အံချ
ချိတ်တွဲ၊ စီမြောင်ကြသား¹⁵၊

ရဲရဲရောင်စို၊ မျဉ်းရှည်တို့နှင့်¹⁶၊ မိန့်ညိုဝတ်ခြုံ၊
နတ်စစ်ပုံတို့¹⁷၊ ကျိုင်းတုံမြို့ထဲ၊ ဝင်ဆဲ ဝင်အံ့¹⁸၊ မြေမဆုံမျှ၊
ခြံခြံ (ကြံကြံ) စုရုံး၊ သုံးရက်လုံးလျှင်¹⁹၊ မဆုံးမျက်ခြည်၊
ယွန်းစစ် သည်တို့၊ အတည်ကျကျ၊ မြင်ကုန်ကြသည်၊
ထိတ်လသေလု မြောပါတည်း²⁰၊

On the creek-bank east of Keng-tung at a distance visible to Yun forces, there appeared divine troops in full military arrays.

Hitting hard and aloud the tambourines which echoed clamorously, there came waves after waves of elephants, horses, chariots and infantry-men

with hoisted banners that fluttered toweringly and brightly. They were also armed with iron rods, iron hooks, clubs, baws and arrows, awords, spears, Lances and wooden wedges some of which had three clusters or four

pouris or five or six razor-sharp blades.

They were all arrayed in chain-mail with long-spiked helmets whose pinnacles were studded with best rubies.

Dressed in chain-mail or full-skirted coats or sleeveless jackels of bright-red colour, embroidered with priceless diamonds or diamonds-hanging, they appeared godly soldiers.

Literally filling every inch of the earth and on the verge of entering Keng-tung, they resolutely assembled for three days.

The Yun troops felt scared almost to death at their sight.

- 53.1 ကျိုင်းတုံမည်သာ၊ ပြည်အောင်ချာ၏၊ ပြုဗ္ဗာရွှေစွန်း၊ ချောင်းနရန်းထက်၊ 'on the bank of the creek towards eastern-most part of victorious Keng-teing?
ရွှေစွန်း 'the tip on the foremost place?
နရန်း 'Chit. handrair; here bank.
- 53.2 ယွန်းမင်းဗိုလ်ပုံ၊ မြင်လောက်ရုံတွင် Lit at a place or sport far enough to be visible to Yun troops; i.e within the seeing distance of Yun solidiers'
- 53.3 လေးစုံစစ်အင်၊ နတ်သေနင်တို့ the divine army complete with four battle arms
In Burmese monarchial times, four battle arms are (1)infantsy, (2) cavalry, (3)units of chariots and (4) those of elephants. စစ်အင် (fr.စစ်အင်္ဂါ) battle or military arms သေနင် (fr သေနင်) parts of army.
- 53.4 ပဲ့တင်ကျူတစ်၊ စည်မုရောင်လည်း 'the tambourime echoing clamorously
ပဲ့တင် (v) echo or resound မုရောင် small drum or tambourine
(Pā muraja)
- 53.5 ခြစ်ခြစ်ရိုက်မွန်း၊ တီးခေတ်ဖြန်းလျက်၊ hitting and striking them hard and loud
- 53.6 သွန်းသွန်းမိုးစွန် towering towards the sky သွန်းသွန်း (adv) toweringly
- 53.7 တံခွန်လျှပ်လျှပ်၊ ဆင်တပ်မြင်းအား၊ ရထားခြေလျင်၊ အတင်တင်တည့် 'waves after waves of elephants, horses, choriots and inftry-men with banners fluttering brightly
လျှပ်လျှပ်'brightly, shiningly like lightning
- 53.8 ဖာလင်္ကျာ၊ မုသလနှင့် သရဂဒါ၊ မန္တအသိ၊ တောမြိုနိုင်၊ iram rods, goads, clubs, bows, arrows, swords, spears, lances and wooden wedyes; All are Pāli names for different kinds of weapons described.
- 53.9 သုံးဆိုင်လေးမြွှာ၊ ငါးဖြာခြောက်ခွ၊ မြိုက်မြိုက်ရှည်၊ (some of them) have three clusters or four twins or five or six razor-sharp blades
မြိုက်မြိုက် (same as မြည့်မြည့်) rajor- sharp ရှ 'sharp'
- 53.10 ထွန်မရီရဲ၊ လက်နက်စွဲလျက် brilliantly shining or glowing weapons in their hands
- 53.11 ကြသေးမောက်ရူ၊ ဇမ္ဗူရွှေသား၊ ငှက်မ(မြတ်?)နားထက်၊ they are in chain- mails and on the golden pinmacle of their long- spiked helmets
ကြသေး 'chain mail' မောက်ရူ 'helmoet with long spikes
ဇမ္ဗူရွှေ gold call jambiraj (Pā jambumad)
ငှက်မြတ်နား: originally refers to the penant- shaped vane on the penack of a shrim
- 53.12 ပတ္တမြားထွက်ချက် ruby (is placed) in the middle of the top; That means that in the centre of the golde penacle of their helmets, rubies are studded
ပတ္တမြား 'ruby skt, Padmarāga)